

Pathian Thatnak Bik Na Hmuh Lai

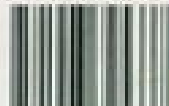
Zaicablah Pathian Papa Jesuh Khrih nih thil tampi a tualpiak ko hna nain a mi hna nih thawnpalte lawng an hal? Bible biatak hi zaitikhmarh ah a tak a si kani thlank thiamnak (abstract theology) cu men ah hman ding a si lo. Thiang Thlarau nih cu biatak ah an hman hna lai tiah Jesuh nih bia a kan karahni hi hngalnak le hmanhmanak hi a chindahni a si. Thlank hngalnak cu lungthin hmanhmanak ah a can hmanhman a hni.

Thlarau ah hmanhman si in, thlarau ah tipil zong na ing cang ko nain Thlarau i na nain khawh rib lo ahcu Pathian thatnak bik na hman khawh nakhnga, hi cangk nih hin an bawmh khawh lai. Tipil cu na ing cang ko nain Khrih he sui tinak le naman thar in kachlan nakdingah thawh tharak biatak na hngalh rib lo ahcu, cu biatak untung cu na tampi rib lo ruangah a si kha men. Midang ruahman lo ruangah na lungthin ah thakpi in hmanh na tong bal maw? Cu biatak thil na ton ahcu Pathian bia kani fanchinmak hman hman loin, Thawngthabia hmanhman fawite in danna a am. Midang cangah fahak na tiah ahcu cuu suad a si i, Pathian he nan i pehtlank zaitimaw in a rawk kha. Cu thil a chah ahcu na ngandannak tung nih a taw lai. Thawngthabia cu Thlarau lai thil a si ko nain hngalh fawite in Jesuh Khrih lo kan cu i a kan tualpiakni khannak hi bupi bik ah a chiah.

New Wine Press
PO Box 17
Chichester
PO20 6YB
United Kingdom
www.newwineministries.co.uk

ISBN 1-901721-33-1

9 781903 725337 >

Pathian Thatnak Bik Na Hmuh Lai

Eric C Maddison

Foreward

by

Colin Whittaker

Eric C Maddison

You Can Find God's Best

New Wine Press

**Pathian Thatnak Bik
Na Hmuh Lai**

Eric C Maddison

A Lettu:
Rev. Abel

New Wine Press

Chungum

Biacah

Lawmhnak bia

Biahmaithi

Dal 1 Pathian thatnak bik na hmu cang maw?

Dal 2 Tinhmi nganh

Dal 3 Nawncek Lakah aa tapmi Zumtu hna

Dal 4 A luangliam lomi Thlarau khah nun

Dal 5 Lungthin a phawklekmi kha tlaihiip

Dal 6 Harnak, Tihnung, le lawmhnak hna

Dal 7 Nunnak tampi a rawhraltetu - I hramhkauh lonak

Dal 8 Hramhkauh lonak hliamhma hngalh khawhnak

Dal 9 Thawngtha dang

Dal 10 Khrih he tipilnak ah phum chih

Dal 11 Sinak caan har! Donghter a si cang!

Dal 12 Kum zabu zeimawzat chung an kawlmi

Dal 13 Nunnak umtuning

Dal 14 Philhlonak ca lawngah maw?

Dal 15 Pathian pekmi ngandamnak

Dal 16 Mah le mah fahnak i pe hlah!

Dal 17 Pathian thatnak bik na hmuh lai

Biacah

Mifim Solomon nih “Ral cu tha tein khuakhannak thawngin tei a si i, saupi timhtuahnak theitlai cu teinak a si.”a ti (Phungthlukbia 24: 6). Solomon caah cun zeitik caan paoh ah timhcia in a um pengmi Khrihfa khuakhang laireltu tampi an umnak kannih dirhmun hi cu hnangam tuk awkah a chiah hnga.

Khrihfa fimchimh lamhruainak zohchunh awk cauk tampi an um i an zate ti awkin an thahnem dih. Hi cauk a thatnak cu a biafang hmanmi chungah a hmaning tampi a funtom hna.

Cu bantuk cauk tampi an chambaunak cu fimchimtu hna nih an fimchimhnak si-inn chungah bi tuk le luan tukin an kalpimi hi a si. Cu nih a chuahpimi theipar cu thil tampi ah ruahning cu a tha ko nain a tak i inunpinak a tlawm. Hi cauk aa dannak cu catialtupa Eric Maddison, Nottingham i Khrifabu pakhat ah hlawhtling ngai i rian a tuanmipa nun ah hin a hram aa bunh.

Cun a dang pakhat cu a cawnpiaknak in Khrihfabu a hung dirmi hi a si. Cu hleiah Eric nih Bible hi Pathian thawchuahnawhmi a si a zumh i Bible hngatchan in mi a cawnpiake lengmang hna. Cun Eric cu kan Bawipa Jesuh Khrih caah aa pumpemi zultu tha a si i a nunnak le a cawnpiaknak cu Jesuh Khrih ah hram aa bunh peng.

*Colin Whittaker
Editor of Redemption Magazine*

Lawmhnak bia

Hi cauk na rel tikah bia dang pipi, aa pehmi na hmuh lai. Zeicatiah thlakip chuak Magazine ah a thipthiar in tialmi an si ruang ah a si. Cun hawikom tampi hna thazaang peknak le bomhnak um hlah sehlaw cauk in zeitik hmanh ah a chuak kho hnga lo.

Hi cauk chuah khawhnak ah thapeknak le bomhank tampi lak ah Mike Well of Abiding Life Ministries, Denver Colorado; David Shearman of the Christian Centre, Nottingham le Colin Whittaker, Editor of Redemption Magazine hna min hi a hleice in langhter ka duh mi a si. Catbaang loin thazaang an ka peknak le an khuakhan lairelnak hi thazaang ka lak nak a si.

Dawtnak ah thabaa lo le lungsau thinfual in a ka bawmchantu Mrs Christin Thompson a si. Secreatary rian thiam ngai le i pezo ngaiin a ka bomhnak thawngin a caan hmante ah hi cauk hi a rak chuah khawhnak a si. Atu hin cun kan chuahnak zong a voi hnihnak zong a si ve cang i cuka ah computer thiam ngai i a ka bawmtu Mike le Sharon Blackburn hna cung ah kaa lawm ngai ngai.

Hi cauk nih an thathnempi i, Pathian rian na tuannak hmun le ram ah chuah na duh asilole holh dangin leh na duh ahcun i congor lo tein mah cu kongah an hmuhsak khotu ding a chuahtu hna sinah pehtlaihnak tuah colh. Pathian nih

bia a kan kamhmi cu a bia hi a thawngmi rili ah a cang lai.
Nangmah zong hi cauk punzamnak ah tivapi a fonhtu tivate
na si kho men.

Eric C. Maddison

Biahmaithi

Hi cauk ah na Khrihfa nun thannak an bawmchan khotu ding
thil tampi an um.

Theology kalphung tlangpi, Bible cawnpiaknak
kalphung tlangpi hmanh nih biapi ah an rak rel lem lomi
Khrihfa nunphung cu hmuhter in na Khrihfa nun aa thlenning
tlangpi cu a chuahter ko lai.

Jesuh Khrih ah hram a bunhmi fimchimh lamhruainak
le Jesuh Khrih hrimhrim nih deng teo in aa phuannak
thawngin Paul nih a rak comi Thawngthabia kilven cu tinh
bikmi a si peng (Gal. 6: 11). Paul nih a kilvenmi thawngthabia
cu a cungnung khun i, a riantuannak ah khuaruahhar a si. Zeitik
caan paoh ah vailamtah tuan cianak ah le Khrih thawhthannak
ah aa tthum peng (2Kor. 11: 1- 4).

Pathian thatnak bik hmu dingin an bawm khotu
zumhnaak cu a tha lei hoih lawngte in a ra lem lo. Biatak
phuannak cohlan hnu i hmuhmi zumhnaak cu ngakchia hrut
bantuk zumhnaak a si. Cu zumhnaak cun Pa Pathian sinah Jesuh
min in a hal i, Thiang Thlarau nih a takin a tlinternak cu daiten
a hngah (John 16: 13-16).

Nun nih a takin theihfian, ruahnak nih a theih
khawhmi cawnpiaknak phungzumh aa thlenning hi minung
teimaknak nih a chuahti khawhmi a si lo. Pathian biakamh
liannan tlinternak cu Thiang Thlarau lawng nih a tuah

khawh. Kannih tuah khawh tawk cu zumh hi a si ko. Jesuh nih a thawh hna i,

“Pathian nih tuah hna seh ti an duhmi hna rian cu hihhi a si: a thlahmi zumh hi,” tiah a ti hna (Johan 6: 29). Amah zumhna thawngin Pathian hmanmi tangka in biatak cu naa cawk (Rom 3: 23).

Kan aiawh in Jesuh Khrih nih rian a lim cangnak hmun paoh ah a hmasa bik kan tuah dingmi cu zumh hi a si. Cu hnu ah, cu zumhna cu i nunpi ding a si. Hi thil fianning cu Bible fimnak, cu fimnak cun dinnak, thianternak, tlanhna le kan khamhna ah aa telchihmi muisam dangdang tampi cu zalongte in kan hal khawh hna (1Kor. 1: 30). Tahchunhna ah, na soal ngaihthiamna cu a lak a si, cucu a veel in pekmi laksawng a si:

“Nannah cu veel an ngaih hna caah an khamh hna i khamhna nan hmuhmi cu amah nan zumhna thawngin a si. Khamhna nan hmuhmi cu nanmah tuahmi a si lo, Pathian laksawng a si. Hi kong ah hin nan i porhlawt khawhmi zehmanh a um lo, zeicahtiah nanmah tuannak thawngin nan hmuhmi a si lo,” (Eph. 2: 8, 9)

Pathian bianing in na co lo ahcun na co rih lo tinak a si. Asinain, thil biapi ngaimi kan theih peng dingmi cu zumhna thawngin soal ngaihthiamna na co hnu ah cun cu thil cu tuahsernak in pehzulh ding asi. A fawinak in chim ahcun mi dang sualna hna ngaihthiam ve a hau hnga.

“Mi nih nan cungah an tuahmi that lonak kha nan ngaihthiam hna ahcun, vancung i a ummi nan Pa zong nih an ngaihthiam ve hna lai. Sihmanhsehlaw, mi that lonak kha nan ngaihthiam hna lo ahcun vancung i a ummi nan Pa zong

nih that lonak nan tuahmi kha an ngaihthiam ve hna lai lo,” (Matt. 6: 14, 15).

Minung hlun chungin luatnak kongkau ah tahchunhna dang langhter ka duh rih. Zumhna thawng lawngin a tling khomi a si:

“Kan minung hlun cu Khrih he vailam ah thah a si cang ti kha kan hngalh. A sualmi kan minung hlun cu zeicahdah thah a si tiah cun, sualna sal kan si ti nakhnga lo caah a si,” (Rom 6: 6).

Cun,

“Cucaah a nungmi cu keimah kha ka si ti lo, ka chung i a ummi Khrih tu hi a si deuh. Atu i ka nunmi nunning hi, a ka daw i ka ca i a nunnak a pemi Pathian Fapa zumhna thawngin ka nung,” (Gal. 2: 20). Asinain, cu minung hlun cungah cun Pathian nih thah awkah dantatnak pe dingin bia a khiah cangmi cu Thiang Thlarau nih a hun phanhter cang, cucaah cu thihna ah cun na minung hlun cu na phum peng a hau. Pathian biakamna cu tlintar awkah na zumh i, cu na zumh hnu zong ah cun naa nunpi khawh nakhnga a bia ngaih a hau. Pathian bia a dokalh phun i na um asiloah a cheu chum lawng na zulh ahcun zeitikhmanh ah Pathian thatnak bik cu na hmu bal lai lo.

Asi le, Pathian thatnak bik cu zaidah a si? Pa Pathian le a Fapa Jesuh he dawtnak in i hawikomhna, ze i bantuk thil hmanh ah Pathian he i naih niam ngai in kharuahhar caan tha hmanthi a si. Jesuh nih cun, “A ka dawmi paoh nih cun ka bia kha an ngaih lai. Annih cu ka pa nih a dawt hna lai i, ka Pa le keimah cu kan ra lai i an sinah kan um lai,” tiah a ti (Johan 14: 23). Cathiam le mifim hna nih an hngalh thiam

lomi cu mihrut minga hna nih an hngalh khawhmi hi khuaruahhar a si ko. Jesuh nih, "Maw ka Pa, van le vawlei a uktu, a fimmi le cathiammi hna sin in na thuhmi kha cathiam lomi hna sinah na langhter caah na cungah kaa lawm. Asi, ka Pa, cucu nangmah nih siseh ti na duhningte a si," (Matt. 11: 25, 26).

Pa Pathian he i hawikomhnak kip ah ralrin awk thil kan ngeih bangin kan cawn hrimhrim a herh. Jesuh riantuan a domhlan, inni a um lio ah khan buabainak tampi a umnak Josef riantuannak hmun ah khan nawingaihnak nun a cawn cang. Harnak tampi lakah a Pa he a rawk kho lomi hawikomh lunglawmhnak a cawn. Johan 5: 30 chungah, "Keimah lawngin zeihmanh ka buah kho lo; Pathian nih a ka chimhmi ning lawmgin bia ka ceih hna; keimah nih ka duhmi kha si loin a ka thlahtu nih a duhmi kha buah kaa zuam caah ka biakhiahnak cu a hmaanmi a si," tiah a ti.

Cun Johan 8: 28 ah, "Nannah nih Mi Fapa cu nan taar tikah, keimah cu keimah ka si ko timi ka si kha nan hngalh lai; cun keimah nawl lawngin zeihmanh ka buah lo le ka Pa nih a ka cawnpiakmi lawnglawng ka chim kha nan hngalh lai," tiah a ti hna. Hihi Jesuh zeitindah rian a tuan i a nun timi biathli le kannih zong zeitindah kan nun ve awk a si ti thlacamnak a si. Vailamtah i an thah hlan deuh te ah, "An dihlak i pakhat an si nakhnga" thla a cam (Johan 17: 21). Hihi pumpak cio Pathian ah pumkhat sinak le cu khawh cun zumtu dang hna he rualremnak a chuahpi.

Cu biathli cawn awakah a hrampi cu zeitikhmanh ah philh hlah. Bible cawnpiaknak le biakam bangin nifatin nun le theih hna hi an si. Zeicahtiah Jesuh nih ti hin a chim, "A

duhmi kha ka buah zungzal," (Johan 8: 29). A thlacamnak lehpiak a si le theihpiak a si kha tha tein a hngalh (Johan 11: 41, 42). Cun, Jesuh cu aa tinhmi a pialtertu ding tukforhnak do dingin thawnnak a ngeih pinah, Bible biatak a merh khotu satan hlennak dohnak thazaang zong a ngei.

Jesuh nih, " Ka pa inn ah cun ka um awk a si ti nan hngal lo maw?" (Lk. 2: 49), a tinak thokin, a lu a khun i, " A dihang," (Johan 19: 30) a tinak tiang a chungah Pa a um ti theihnak he pumkhat sinak in a nung. A Pa hnatlakpinak le fialmi lawngte in bia a chim. A Pa nawingehnak le thawnnak tel loin thil a ti bal lo (Johan 5: 30, 43; 10: 25, 32).

A nunnak le riantuannak khuaruahhar biathli cu hmang zau in, mi a hleng khomi leng lang dawhnak, chungthu lengnal le biatak a hrawkmi ecumenicalism an timi pawl nih ram an hun lak vemi hi zeitluk lung rawk dah a si! (ecumenicalism ti cu liberal cawnpiaknak deuh a si). Pum khat sinak hi kan nunnak hrampi a si (Jn. 17:20-23). Zei bantuk bu ti um loin Pathian fale hna pum khat sinak cu a sunglawimi biatak tuahsernak lawngin a chuak khomi a si.

Zungzal in Pathian thatnak bik a teptu ding cu a Fapa caah mo si awakah timhtuahmi hna le timhcia in a ummi hna an si (Biathlam 21: 2), sihmanhsehlaw atu ah Pathian thatnak bik cu amah he pehtlaihnik a ngeimi hna sinah a um. Hi cauk ah hin kong dangdang hmanh si hna sehlaw, huap kaupi in pehtlaihnik an ngeihmi nih hin, Jesuh thlacam bangin duh a nungmi biathli pumkhat i sernak ah in bawm hram seh.

Dal – 1

Pathian thatnak bik na hmu cang maw?

Hi cauk hi soal ngaihthiamnak a hmu cangmi le philh cangmi, khrihfa si ko bu ah temtawntu um lo tein Khrihfa nun i karhlan awakah zalonnak ka hmu rih lo tiah aa ruatmi, aa hrinthanmi caah tialmi a si. Cu hna pawl cu, an nun ah Khrih an ngeih cu an fiang nain a ze i ti hmanh in nun duhdim an ngei ti awk an tha lo (Johan 10: 10).

Hi ti an vanchiatnak cu Pathian le minung kar i an i pehtlaihna a hmaan lo ruangah a si duh. Cucu lenglang in Pathian doh awakah chung lei hngirhtlohnak a si. A ngaingai ah cun, kanmah kan i dawt bantu kin Pathian le kan innpa cu kan dawt hna awk a si timi Pathian nawlbuarnak in a rami a si.

Harnak hi khua maw caan ah cun zertiang ngaingai in a cawlcang tawn. Anmah ah a rak um ciami chambaunak hmape tapi um ko hmanh sehlaw anmah thazang bochan in Khrihfa nun ah karhlan an i tim theu tawn.

Cu bantu cohlan khawhmi fimnak vialte ralchanh in, hi cauk nih Pathian thatnak bik kan kawlnak ah kan ton hngami thil har bik lakin a hun thok lai i, kan thanning hoih in a rorum deuhmi bia zong cu a dolh a fawi deuh chin lengmang te ko lai. Mah thazang lawng bochan in thil tha tuah i timh cu sunghzatlaknak le hnabeidonghnak in an dong

tawn – sualphawtnak tiang hmanh a chuahpi tawn.

Kan ral lakah a thawng bik le mi a buaitertu bik cu Rom 7 i Paul nih a buainak a kan chimhmi phun kha an si dih, “ka tuahmi hi a sullam ka hngal kho hna lo, zeicahtiah tuah ka duhmi kha ka tuah hna lo i tuah ka duh lomi tu kha ka tuah hna,” (Rom 7: 15) tiah a ti.

Paul aa lawmh lonak le soal aa phawtnak hna hi ruahchannak a ngei ti lomi misual sinak(hopeless sinner) in a rami an si lo ti hi kan theih hmasa a herh. Mah a buainak ca i bialehnak cu Rom 5: 1 ah a rak hmuh diam cang. Zumhnak thawngin thiamcoh a si cangnak zong a theih cang i, PATHIAN HE REMNAK cu aa lawmhpi, asinain mah hi sualphawtnak thar cu pumsa duhnak in a nungmi, bawmtu ngei lo zumtu nun(helpless saint) kha chim duhmi a si. Cun, Thlarau duhning in zeitindah nun ding a si ti a hmuh hlan lo AMAH AH DAIHNAK a um kho lai lo ti zong a hngalh.

Paul nih soal teinak caah tahfung a hmuh cang ti cu lunghrin awk a um lo. Vailamtah cung i Pathian nih a minung hlun a thihternak Khrih ah khuaruahhar thil a hung ummi cu zumhnak in zeitindah kaa lak khawh lai ti a theih (Rom 6: 6). Rom 7: 15- 24 chung tu ah cun lungretheihnak thil ze i mawte cu um rih sehlaw a dawh dang, zeicahtiah tuah a duhmi thil tha kha tuah loin, tuah a duh lomi thil tu a tuah.

“A chungah thatnak zehmanh a um lo” (a pumsa zuamnak ah tinak) (Rom 7: 18) ti aa fian hlan paoh cu nun sivang a sinak aa hmu. Aa fian than rihmi cu a thawnnak le fimnak bochan in teimak tein thil tha tuah aa zuam deuh paoh ah a minung hlun a rak thawng chin lengmang ve. Cu nakin a poi deuh rihmi cu a minung hlun cu a thi cang i phum

a si cang ti a rak i nunpi lo tikah, sual cu a hun i hrimh than i thazaang a ngei than ti a hun i fiang.

Kannah zong Pathian thatnak bik kan hmuh ve tikah cun kan minung hlun nih hin thatlonnak vialte cu a tuah khawh dih nain thil tha cu a zeitaktak hmanh a tuah kho lo timi thil tihnung kan ton ve te lai. Nifatin kan nun ah Pathian nih thah awkah dantan (Minung hlun thihnak) dingin bia a khiahmi hi kan minung hlun a mui chiatnak lei lawng si loin, aa dawhna le a iang-ai ngeihnak lei kam zong hi aa tel chih ve ti kan pom hrimh a hau. Cu minung hlun iang-ai ngeimi le muichiami cu an pahnih tein Adam sin in kan comi pumsa duhthimnak (Pathain tel lo i mah te i khuasak aa timmi) an si i, serti Pathian nih hin amah tel loin duh tlong dingin zeitikhmanh ah a kan ser bal lo.

Kan minung hlun cu Khrih he vailamtah cungah kenhchih a si cang (Kol. 3: 5) ti kan hngalh i, kan i nunpi ahcun a kan temtawntu chungin kan luat lai i, kan nun pumpi cu Khrih Thlarau ukter awkah kan pekchanh khawh lai. Cuticun, "sual le thihnak phung" chung khan kan luat kho lai (Rom 8: 2). Cun, nawlbia nih a tuah khawh lomi Jesuh nih a lim cangmi nun cu kan hmuh lai (Rom 8: 3). Cu tikah cun, hitihin kan chim khawh ve te lai, "Atu cu Khrih Jesuh he i pehtlainhak in a nungmi hna caah cun sualphawtnak a um ti lo," tiin (Rom 8: 1).

Sual cu zumtu nun zongah a ummi, a thawng i rawhrlnak a chuahpitu a si. Hihi zeitikhmanh ah hloh khawh a si lo, asinain, Thlarau duhningin kan nun ahcun a cawlcang kho ti lai lo.

Thianhlimnak hi sualnak tuah khawh lonak si loin,

sualnak tuah lo dingin a sunglawimi duhthim khawhna a si. Thianhlimnak cu nangmah in midang nun le nangmah nun zongah Khrih um kho dingin le riantuan kho dingin innka rak hunpiaknak a si. Thianhlimnak cu minung hlun in khuaruahhar khamhna halnak le na nun thar chung i Khrih um peng dingin rak onh kha a si. Thianternak nih cun ahohmanh ngeih ve lomi na sinak hi a hlaw lo i, fehter tu aa zuam. Paul nun aa thlenning biathli hi hun ngai hmanh. "Kei cu Khrih he a vailamtahna ah khan thah ka si cang, cucaah a nungmi cu keimah kha ka si ti lo, ka chung i a ummi Khrih tu hi a si deuh. Atu i ka nunmi nunngin hi, a ka daw i ka ca i a nunnak a pemi Pathian Fapa zumhna thawngin ka nung," (Gal. 2: 20). Cu zumhna nih cun Pathian he a remter hmasa i, nifatin Khrih khamhna coter awkah lungthin a hunter. Zumhna nih na nifatin nun kha a thawngmi Jesuh khamhna ah an hruai tawn, (Rom 5: 10). A minmen Khrihfa pawl cu Khrih tel loin pumsa duhna in an nung.

Atu ah Pathian nih kan minung hlun cungah thah awkah bia a khiahmi hi a fak tuk deuh ti zongah na rauh khawh men, asinain Jesuh Khrih nih, "Keimah lo in zehmanh nan tuah kho lo," tiah a ti (Johan 15: 5). Thlarau nun ah, "mitsur ruang ngaingai," timi biafang nih a chim duhmi cu zungzal nunnak kong si loin zeitindah zungzal nunnak thei a tlai khawh lai timi tu a si deuh. Khrih ah theipar kan chuah hlan in pumsa teimaknak hrampi, kan minung hlun cu a hram in phawi i hlonh awkah kan i timhlahm a hau. Cuticun Khrih he zungzal kan i peh kho lai.

Kanmah thawhna bochan in midang dawt awkah Pathian nawl pekmi zulh kan i timh ahcun kan hlawhtling

kho bal lai lo. Minung dawtnak nih cun Pathian nawl a zul kho lo. Amah hmuhnak ah cun a thiang zong a si ko hnga, asinain a tlamtlinter lotu cu amah thiamthiam kha a si. Minung dawtnak paohpaoh cu mah le mah i dawtnak in lang lengmang hlah hmanh seh law, a kiangkap thil thalo nih a hun tlak tik ahcun a rawh a ol tuk.

Mah hi biatak kan theih tikah, a herhmi cu kan lungthin chung i a ummi lawng hin a za loh ti theih a hau. Kan thlarau ah cu bantuk thil cu a takin a tlin khawh nakdingah Thiang Thlarau kan hal a hau. Pathian bia theih fiannak cu thluak theihnak sawhsawh si loin hmuhtonmi tu a si, cawn thiamnak a si lo. Jesuh nih, "Pathian hngalh hi zungzal nunnak cu a si," (Johan 17: 3). Zungzal nunnak Pathian bia va theih sawhsawh si loin Amah Pathian hrimhrim theih fian kha a si. Pathian bia lei ah doctor degree na hmu kho men, asinain khuachia ramhuai phun in na nun rihmi hi cu ngaihchia ngaingai a si ko. Biaknak lei ah mifim le mithiam zong na si ko lai, asinain a biapi cemmi thil ah cun na chambau ngaingai.

Cucaah Jesuh Khrih he i pehtlaih ding ning kong a tang i ka langhterhi hi zulh i zuam. Pakhatnak ah Khrih tel lo cun zehmanh tuah khawhmi mi na ngei lo ti hi zum law, hitihin thlacam, " Nitin in na dawtnak kaa nunpi khawh ve nakhnga nifatin in na nun ka cohlan lai," (Johan 15: 9 – 16). Cu tikah lehnak na hmuh dingmi cu pakhatnak ah lunglawmhnak; pahnihnak ah thawnnak a si lai. Lunglawmhnak a sinnak chan cu mitsur nge na si ruangah a thianghlimmi Pathian thatnak cu midang nih an hmuh i an teh ve ti na theihnak in na nun chungah lunglawmhnak dang a ngan deuhmi an um lo ruangah a si.

Thawnnak a sinak chan cu mah zawn ruahnak um loin Pathian dawtnak midang sin na pek chin tikah chim cawk lo lawmhnak na hmuh lai. Zawtnak thlopnak caah a tha bikmi cu dawtnak hi a si. Dawtnak nih cun a cohlangtu lawng si loin, a petu zong a damter. Lungthin hnahnawhnak a ngeimi le tihphannak a ngeimi zong nih daihnak an hmuh i, lungthin lei hliamhma pumi zong duhsah tein a damter. Pumsa nih a phurrit aa thumh i, aa dinh bangin lungthin lei zawtnak an lo dih.

A donghnak ah, nangmah nun in midang sinah Pathian dawtnak luangliam in na puitlin lengmang tikah Thiang Thlarau nih, " Ka chung i nan um i ka bia kha nan chung i a hmunh ahcun, nan duhmi paoh kha nan ka hal lai i nan hmuh ko lai. Nannih nih thei tampi nan tlai thawngin ka Pa sunparnak kha nan langhter i cuticun ka zultu i nan i canning cu a si," (Johan 15: 7, 8) tiah a timi kha an fianter lai. Hi khuaruahhar biakamnak a tuah lio ah hin Jesuh hi a nih a rak chuak pah men lai, zeicahtiah mah hi bia hna hi hngalh thiam a har ngaimi biathli an si. Amah he pumkhat in dawtnak he a mifa pawl nitin an nun tikah anmah duhningin thlacam ti loin, amah duhningin an cam kha Jesuh nih a theih. Cucaah, Jesuh nawlgeihnak ah na nunnak pumpi cu pe law, aa thlengmi nunnak khuaruahhar biathli chung luhpi awkah Thiang Thlarau cu i bochan. Pumsa teimaknak hlonh dih a si i, Jesuh Khrih nih na nun ah Bawi bik a si hlan lo, Thiang Thlarau dinhter lo hi nitin na nunnak ah thil biapi ah na chiah lai.

Hihi Pathian thatnak bik cu a si. Asinain, thil tha tuahnak ah pumsa teimaknak in a nung thiamthiam tawn. Khrih na hmuhtonak chung na um lawngah duhsah in a

takin na nun ah a hung phan lai, "Pathian nih aa tinhmi cu mi vialte caah siseh tiah a rak ruahmi biathli, a sunglawi i a liannganmi biathli, a mi hna sinah a phuanmi cu a si, tiah a ti," (Kol. 1: 27).

Cun, na rawhrainak chungin na tho than kho lai i, sualphawtnak vialte cu hlonh in, " Atu cu sualphawtnak a um ti lo," (Rom. 8: 1) tiin lawmhnak hla na sa kho lai. Khrih Jesuh chungah kan um lawng si loin, hi biathli kan hngalh cang caah pumsa duhning in si loin Thlarau duhning in nun kan i tim cang hna lai. Khrih Thlarau chung nunnak le Khrih Thlarau thawng i nunnak hmangin mitha si kan i timh tawnmi cu a tha bik in thlen a si cang. A tanglei Dal hna nih khin hmual a ngeimi biathli chungah luhpi khawhnak biathlam hun in phurh hram hna seh.

Dal - 2

Tinhmi Nganh

Voi tampi cu, atu lio chan thar nun aa thlengmi lawng si loin, ningzak thil a simi Pathian bia i alhniainak zongah, Bible cawnpiaknak biatak muru kan thlau tawn. Mi tampi nun, pastor hna zong nih ngaihchiat awk tlakin an baumi cu pumkhat sinak ah puitling ngai in rian domh kan tolh tawnmi hi a si. Mah hi kong he pehtlai in Jesuh nih a chimmi cu, " Ka pa le keimah cu pakhat kan si," tiah a ti (Jn. 10: 30). Hi nih hin mah ca lawngah aa tinhmi a si lo, zeicahtiah Jesuh nih, "A ka dawmi paoh nih cun ka bia kha an ngaih lai. Annih cu ka Pa nih a dawt hna lai i, ka Pa le keimah cu kan ra lai i an sinah kan um lai," a ti (Johan 14: 23). A thlacam hnukung bik zoh tikah a lung siaherh bikmi cu hmuh khawh a si, "An dihlak in pakhat an si nakhnga thla ka cam. Ka pa, keimah cu nangmah chungah ka um i nangmah cu keimah chungah na um bantuk hin annih zong keimah chungah um ve hna seh," tiah a ti (Johan 17: 21). Pum khat sinak kongah zultu pawl sinah a chim bikmi cu,"Nan Pa ka chungah a um bangin Kei zong nan chungah ka um "ti hi a si. Hi pum khat sinak theih fiannak hi nganhmi phungzumh asiloah chim hrelhmi Pathian hmuitinh ti ding tiangin a hung phan.

Phungzumh vialte lakah Paul nih a aupi i a kilvenmi

a si. Hi tluk a biapimi hi a lang par i hei cuanh awk men, le philh awk men, le hnawnmi ah a cang. Bible cawnpiaknak biatak a simi thiamcohnak, thianternak, le Pathian thimmi sinak hna hi cu hi pum khat sinak ding ca i a cawmtu tivante an si i, a vapi taktak cu Khrih he pumkhat sinak, Khrih chung nun hi a si. Khrih cu kan i ruahchan dingmi sunparnak a si ti aupinak men ah, Paul hi zeitikhmanh ah a diriam bal lo, Khrih he a tlamtlingmi hawikomhnak ah fimnak he a kawli, cu ruahchannak a tak i a tlin khawh nakhnga a cawnpiak hna. Paul nih cun a thawngmi pum khat sinak ah mah hi rian cu tlamtinter a si tiah a ti. " Khrih thawnnak le thazaang ka chung i rian a tuanmi vialte kha hmangin, hi thil hin a can khawh nakhnga, heh tiah kaa zuam i ka tuan, " (Kol. 1: 27-29). Hi thawnnak biathli cu Gal. 2: 20 chungah fiang tein a um, " Kei cu Khrih he a vailamtahnak ah khan thah ka si cang, cucaah a nungmi cu keimah kha ka si ti lo, ka chung i a ummi Khrih tu hi a si deuh. Atu i ka nunmi nunning hi, a ka daw i ka ca i a nunnak a pemi Pathian Fapa zumhnak thawngin ka nung," tiah a ti.

Paul nih a minung hlun thah awkah biakhiah ciami cu a cohlan i aa nunpi, zeicahtiah a nunnak ah le a riantuannak ah Khrih thawnnak cu a tlamtlin khawhnak ding caah a si (Rom 6: 6 – 13). Hnangam tein i dinhnak hmun in fakpi in rian a tuan (Heb. 4: 10 -11). Pathian riantuannak ah hin nangmah thawnnak bochan in rian na tuan tikah thabaatnak le hnabeidonghnak a chuak tawn. Mah hi riantuannak hi a hmaan lo pinah sullam zong a ngei lo. Cu nakin a tha deuh suaumaumi cu Khrih he pumkhat sinak in amah cu na chungah nunter i amah thawngin riantuannak

nih a chuaupimi theipar hi Pathian sunparnak zong a si i, tha zong a dam deuh. Nun thabami le tihalmi khrihfa pawl cu Khrih chung nun kong hi an theih lo lawng si loin mah sunparnak lawng kawli in zatlaknak lam an zulh tawn. Cucaah Pathian nih a kan duhpiakmi thil hmuh khawh le hngalh khawh i zuam hna u sih.

Khrih chung nun hi Thiang Thlarau Baptisma a si lo, zeicahtiah Thlarau laksawng phun kip co tung i pumsa duhnak in a nungmi Korin khua khrihfabu bantuk ah kan chuak sual lai, (1Kor. 3: 1- 4).

Thiang Thlarau Baptisma nak nih Pathian riantuannak caah a herhmi laksawng an pek i, pumkhat sinak tu nih cun thawnnak, dawtnak le amah duhning in karhlan zia thiamnak ah, tiin a herh mi dang paohpaoh an pek ve.

Hihisualnak ngei lo tiangin a tlamtlingmi nun a si lo. Sualnak a tuah kho ti lomi nun si loin sualnak tuah ti lo dingah duhthim khawhnak nun tu a si deuh (Rom6: 12 – 13). Nun duhdim timi cu na nunnak pumpi kha Khrih duhnak zul dingin Khrih kut ah pek a si.

Hi nih hin zumtu pumpak nun a temtawn lo i, minung hlun temtawnnak vialte lak tu khan a luatter. Atu ah cun kan nun ah Khrih cu a thawnnak vialte hmang kho dingin zalonnak pek a si cang. Khrih chungnun timi hi Khrih nih a dirhmi Khrihfabu biathli kong Paul nih a aupimi le lam a sialnak ah khan phozaar a si. Mi tangah aa dor bikmi zumtu nih cun a kal ciami Biakam Hlun chung mithiang pawl nakin caan tha le thilti khawhnak tam deuh in an ngei. Cucu minung hlun temtawnnak in pumpi luat in luatnak si loin na nun ah Khrih thawnnak cu rak i nunpi le nunthar chung i hruainak a

si (Rom 6: 4). Riantuannak ah hin harsatnak le setan hnahnawhna a phunphun an um kho (2Kor. 4: 8 -18). Khrihfabu tuanbia ah Pathian hmanmi minthang pawl an teinak cu, "Keimah ka si lo – ka chung i a ummi Khrih tu kha a si deuh," an ti tawn.

Khrih chung nun kong hi John Wesley cu aa fian tuk ruangah England ram pumpi zatlang nun le thlarau lei i a tlu cangmi cu Pathian bomhna thawngin a thawhter than. A nunnak pumpi cu Khrih nih a duhna hmun paoh i hmang dingin timhcia in a um. Cucaah Englam ram pumpi khuapi kuate thlu loin Khrihfabu a dirh hna. John Wesley nau pa Charles Wesley nih a hmuhtonmi hmangin a phuahmi hla hi hun ngai ve hmanh!

"Tihal riamh ti um lo kei ka nun ah

Dongh thiam lomi ka duhna

Ka lungthin duhna cu an luangliam i

Ka pe hlah law nang an tluk lomi cu

Thazaang caah nang ka chungah rung hmun law

Na ngeihmi dihlak he rak ra tuah."

Charles Wesley

William Booth nih hi nun hi a rak hmuh ve ruangah mi thong tapi nunnak cu ngaihchihna i hruai awkah Khrihfa ral kap bupi a dirh.

C. T. Studd zong Khrih chung nun a pemh caah a sinak vialte le minthannak cu a kaltak. Pathian thawngtha aupi awkah lamsialtu si dingin bawlung chuih a thiamnak cu a kaltak. Khrihfabu tuanbia ah vailamtah pasal tha tapi hna cu Khrih nih a kan chiahtakmi a keneh zul in an nunnak thaap in rian an tuan.

Hudson Taylor cu Tuluk ram chung i mission dirh awk ah fak piin rian a tuan. Asinain amah thawhna bochan in kum 18 chung a tuan hnu ceo ah Khrih chung nun hi a pemh ve. Pathian mi hman, hngalh mi he hngalh lo mi he, mi tapi cu vawlei cung khuaza ram kip ah teinak an hmuh. Cu an teinak biathli cu an i khat peng, cu cu " keimah ka si lo ka chung i a ummi Khrih tu kha a si deuh" an ti peng. A donghna bik caan a phak tikah cun an bawiluchin hna cu a ke hram ah an chiah dih te lai ti hi kuaruahhar cu a si ko (Bia. 4: 9-11).

Cucaah pumsa retheihna le nitin na riantuannak ah hnabeidonghna na ton i na thluak a fah a si ahcun, na ton hrimhrih awk a si ko. Zeicahtiah thawhna hrampi na hmuh rih lo ruangah a si. Paul nih,

"Thawhna a ka petu Khrih thawngin zeil thil paoh ka tuah khawh ko hna," a ti (Fil. 4: 13).

Pathian sialmi lam kan hmuh fian a si ahcun vailamtah fimnak zong kan hmuh chin lai. Kan Bawipa thawhna hram i kan i thumh a si ahcun nitin kan nun ah biatak pahnih chiahpik kan si lai. Cu biatak pahnih cu hmunkhat ah chiah le funtom an si lai, zeicahtiah Pathian nih a fonhmi cu ahohmanh nih then hna hlah seh ti a si.

Kan cawnmi Pathian bia hi nun a kan chimtu ah a hung can taktak a herh. Zumhna nih thawhthannak kong phuannak le vailamtah upat pek nakin tam deuh a tuan khawh. Cun, zumhna le vailamtah biatak thawhna cu an kal ti a hau. Kan nun ah Pathian bia phuannak kan chambau i kan minung hlun cung i thah awkah Pathian bia khihmi kan cohlan duh lo a si ahcun harsatnak fakpi kan ton pinah kan nunnak pumpi ah Khrih thawhthannak thluachhuah khar

kanh kan si lai.

Minung hlun kan timi cu kan sining pumpi Adam sin in kan comi hi an si dih. Cu ro cu a chialei kap in kharuahnak, lungput, ziaza le tinhmi hna hi an si. A si, zumtu nun hmanh ah a ummi a si. Dal khatnak i kan chim cang bangin Rom 8: 1-4 chung i sualphawtnak chungin luat awkah Paul aa lawmhnak cu ruahchannak ngei lomi misual dirhmun(hopeless sinner) in si loin, bawmtu ngei lo zumtu dirhmun(helpless saint)in a si deuh (Rom 7: 15-25).

Atu lio Khrihfa tampi nun i ngaihchia ngai a simi an tuanbia cu Thlarau in hrin an si nain pumsa duhnak in an nunmi hi a si. Watchman Nee nih, "Titsa timi cu mah ca lawng ruah hi a si," a ti. William law nih cun, " Mah zawn lawng ruahnak nun cu kan tluknak dirhmun i sual sining vialte a hrampi le a kungpi an si," tiah a ti.

Pathian nih ka caah zeizongte a ka tuahpiaq dih cang ti na theihfian hlan paoh cu na minung hlun kong ah ti khawhmi zehmanh na ngei lo. A si, na minung hlun cu vailamtah cungah kenhchih a si cang. (Greek Bible ah cun kenhchih timi hi a donghnak bik le lim cangmi chimnak ah a hman. Chim duhmi cu tuah than awk a um ti lomi khi a si.) Atu ah cun mah hi biatak hi a hmasa bik ah na hmuh cang i cuticun nitinte naa nunpi a si ahcun Thiang Thlarau nih a fehter ko lai. Duhsah tein vailamtah thawnnak nih Pathian fimnak cu na nun ah a langhter lai. Cun minung hlun thawnnak le a mi teinak hmual hna cu an thazaang a zor thluahmah lai i an loral ve te ko lai.

Asinain a pahnihnak biatak na lak a hau rih. Khrih he na thih lawng si loin nunnak thar ah kar na hlan khawh

nakhnga amah he thawhter na si rih. Hi biatak hi zoh law zum ko, cun na nun ah a thawhthannak nun cu duhsah tein a rak luan tiangin nitin tein aupi ko.

Minung hlun nih harnak a rak in pek cang ko nain atu cu Khrih nunnak thawngin thazaang na hun ngei than. Cuticun minung hlun he i fonh than dingin an lemsoitu nundan le cawlcangh ning hlonhnak ah atu cu buai ding na ngei ti lo (Rom 8: 13, Kol. 3: 5, Efe. 4: 17-32; 5: 1-7).

A si le, zeitik ah dah kan thok lai i zeitindah kan thok lai? Atu bakah thok ding a si ko! Atu hrimhrim ah na nunnak pumpi cu Thiang Thlarau sinah hei pe law, Thiang Thlarau nih Khrih chung nun ah a hruai lai. Hi sunparnak kan i ruahchanmi a tak i a tlin khawh tiang naa ruahchanmi in bomh awkah le thawnter awkah a sinah bomhnak hal tuah.

Hnabeidonghnak nih hna in hnawh hlah seh. Na hlawhtlin lo can zongah sehtan hlennak cu i zumh hlah. Cu cu nangmah caah si loin mi vialte caah a si. Pathian bia catbaang lo i na phuannak nih mah cu thil a takin a tlinnak hmun ah an hruai lai (Heb. 11: 3). Duhsahte le zohdawh ngaiin minung hlun ziaza a simi tihnungmi a mi tlaihipnak cu an lo lai. Cu bantuk thiamthiam in duhsahte le zohdawh ngaiin duhdim nunnak hmun ah Khrih cu a hung lang lai.

Na nunthar aa dawh ngaimi nih cun na chungkhar le na hawikom rualchan an kharuah a harter hna lai. Cu hlan nakin na thawn deuh zia le na tha a dam deuh zia zong an hmuh lai. Khrih caah tehte na khannak le a rian tuannak ah thazang chuah hau ti loin amah tein a ra lai. Cucu na nun hmangin Khrih riantuannak a si.

Na rak dawt khawh bal lomi, na palh sual caan i an

nihsawhtu hmanh kha na dawt khawh cang hna lai. Khrih chung nun hi nuamhsaihnak a si lo i, chimpit vansangin kan herhmi tu a si deuh.

Titsa aa langhnak phun hna:

A tanglei khi na titsa nun a langhtertu biafang le biabor (words and phrases) pawl an si. Nitin na umtuning he zohchun tuah hna.

Thinhun	Hnangam lo	Thinhun
Bia-al	I hliplau lo	Puarhraan
Ruamkai	Mi ruahnak ei khawh lo	Bia-eng hman
Mah lung lawng i rinh	Mah lung i purhdah	Mah kha biapi bikah chiah
Lungfah	Nahchuah	Hawi nakin niam ah i chiah
Biapi ah i chiah	Zaangfah ngeih lo	Mah le mah thiam i coh
Mi thil hngar	I sum khawh lo	Thian cheh hman
Mi soi hman	I zumh lo (bochan lo)	I todelh
Lihchim hman	Nuamhnak tlaihchan	Duhfah
I vaukan	Nawl ngeih duhnak	Phorhlawt
Lung nuamh lo	Hurduhcuai	Thangchiat
Mi thil hngar	Mah duhnak kalpi	Ngaihthiam i harh khawh lo
Biaperh hman	Vawlei thil i nuamhpi	Tlawhciar
Mi orkua	Thather hman	Mi khermai
Bia duh	Mah bia lawng i rinh	Mah ruahnak i rinh
Mi aw hrang	Mi nehsawh hman	Tangdor tuk lehpek

Huat	Mi thil lawng i rinh	Mi ingchia
Mi ral hman	Mi tlamtlingah i ruah	Hawi he tuanti duh lo
Thinlau hman	Mi uangthlar	Lungthawh lo
Upat tuk	Mi bia ngaih huam lo	Dawhcah loin um
Hur	Khiarcar	Zumhtlak lo
I filhnhawh	Duhdanh ngeih	Zangfahnak ngeih lo
Lung ran	Uah	Cawnpiaak khawh lo
Lungput tenau	Thurhnawmh	Ka palh a ti duh lomi
Lungkhohcho	Dohkalh hman	Lungrep ngeih lo
Lungkhohcho	Riantuan lawng ruah	Ingchhiat

Mah ka cazin chung khoi maw kaa zawnah dek nangmah hrimhrim nih fiang tein naa hngalhmi na zia cu a um ko lai. Naa tinhmi cu tha in, zei tluk hmanh in i zuam law, lamkaltu Paul bantukin zehmanh na si lonak lawng na hmuh lai (Rom 7: 15-20).

Ruahchannak a ngei ti lomi misual(hopeless sinner) dirhmun in thawngthabia a thei i aa lawmhpi cangmi Pathian fa dawt zong na si kho men, asinain bawmtu ngei lo mithiang (helpless saints) hna nih an theih awk thawngtha cu na hngal rih fawn lo.

A sung ciami le a derthawnmi na minung hlun chungin luatnak dingah vailamtah thawnnak nitin na panh tikah na hnabeidonghnak cu lawmhnaak ah an thlenpiak lai i, cuticun a thawhthannak nun cu naa nunpi deuhdeuh lai (Gal. 2: 20).

Pathian bia fimnak chungah na zumhnak fek tein na tlaih khawh tikah a derthawmmi na nunnak ah Thiang Thlarau nih Jesuh thiannak in an thlenpiak lai. Hihi nunnak sawhsawh si loin bia a kan kamhmi nun duhdim a si(Jn. 10: 10).

Na thinphang hlah, zualral thil i na herhmi cu Pathian nih khulrangin an leh lai. Thlarau in nunnak nih cun a minmente i na hmuhton ve tawnmi thil cun khuaruahhar thil ah an hruai lai. Harsatnak chung hmanh in, dawtnak, lawmhnak, daihnak, lungsaunak, zangfahnak, thatnak, zumhawktlakmi sinak, toidornak le mah le mah i tei khawhnak nun hna hi fawi tein na langhter khawh lai (Gal. 5: 22- 23).

Hihi zeitikhmanh ah philh hlah, minung hlun timi chu Pathian tel loin mah thawnnak bochan i nun le minung fimnak hmangin riantuan le khuasak hi a si. Cu bantuak nun cu Pathian thawnnak le umpinak chuhipiak a rak simi Adam nun, nun sivaang bantuak an si. Sual i tluknak ruangah titsa mi ah an hung cang(Gen. 6:3). Khrih chung nun timi cu Khrih Thlarau in khahnak nun hi a si.

DAL - 3

Nawncek Lakah aa tapmi Zumtu hna

Titsa hi duh paoh a cawlcangh khawh rih i, vailamtah cungah khenhchih a si rih lo ahcun, mitthep kar hmanh na cawlcangh khawh lo pinah Thlarau in kar na hlang kho lai lo.

Mi tampi cu Thlarau ah hrin an si ko nain Thlarau duhningin karhlang kho dingah an i ruat lo. Korin khua khrihfabu kha Thlarau laksawng leikap ah cun an chambau na loin (1Kor. 1:5-7) titsa in an nun ruangah Paul nih a mawhchiat hna. Pumsa i thlahdorhnak, Khrihfabu i thenrawinak, mah karkahuih in khuasaknak hna, le Bawipa zanriah dumnak hmanh ah cuticun an um (1Kor. 3:1-4). Hi pathum hi titsa sining aa phuannak an si i Thlarau nun caah thihnak a chuahpi khotu ral an si(Gen. 5: 16-21).

Lamkaltu Paul hmanh Nawlbia zulh awkah amah titsa thawnnak aa bochan ruangah cu bantuak buabinak a rak tong ve (Rom 7). Cu buainak chungah cun ze i can remruam dah caan a rak hman kan theihpi lo. Sihmanhsehlaw, a hun i fian taktak tikah cun midang caah luatnak phurtu lamkaltu ah a hun i cang. Rom 8: 1-4 chung i a sunglawimi luatnak chungah cun Rom 7 chung i nun sivanghnak vialte cu a ziamhter dih.

Zumtu tampi kan bualcelnak hmun cu Rom 7 hi a si tawn i, mah hi chungah hin hngalh lomi riantuantu(pastorte

le thawngtha chimtu hna) tapi zong an i tel kho men. Mah hi nun sifak hi zungzal bualcelnak caah si loin zumtu nun thantertnak ah lamhlung pakhat ceo khi a si i, cikkhat ca a si. Minung hlun derthawmnak le muichiatnak cikkhat langhternak caan khi a si.

Khrih tel loin thil a chia, a tha na tuah vemi kha sonhtarhnak ah na hmang maw? Cun khrih Thlarau nih na nun pumpi an uk dih lo caan a um tawn maw? Thlarau theitlai chuah awakah fak piin naa zuam rih a si ahcun biathli na hngal rih lo tinak a si. Thlarau theitlai chuah awakah na si khawh chungin naa zuam lengmang ko nain, titsa cawlcanghnak theipar tu an chuak (Gal. 5: 12-21). Cucu pumsa hiarharnak lawng si loin lihchimnak le phorhhlawnak hna a chuahter tawn. Titsa cawlcanghnak nih cun pakhat le pakhat i ralnak, lungpuamnak, dawhcahlo i khuasaknak, nahchuahter, ziarngaihnik, le nawlgeih duhnak hna a chuahter.

Minung hlun cu mi hlen a hmang, hnahnawnak a chuahter, rem lonak a chuahter, mi thangchiat a hmang. Minung hlun sining a dang pakhat cu midang sualphawt ah a khul a rang i mah palhnak tuavo lak awakah cun a khul a nuar tawn. Cu lawng si loin a thin a tawi, a lung a rang, amah duh ningin midang umter a duh, mi zawn a ruat lo, midang fahnak pek awakah aa manh peng, a mithmai a panh lo, nuamhhainak a duh, a zertiang, mi a lunghrinh peng, mi thlanglamh a hmang, zeirutrat loin khua a sa, mi a ngaithiam kho lo, a palhnak a hmu kho lo.

Cu bantuk thil cu hi vawleimi, titsa i khuasami pawl cawlcanghnak a si. Cu bantuk mi hna cu a hleice in harnak an ton tikah Khrih lawhnak ziaza langhter loin, a lettalam in

theipar an chuah tawn. Mah hi hmun i na bualcel peng ahcun kumkhat hnu kumkhat, nikhat hnu nikhat in sunghzatlaknak, pakhat hnu pakhat an ra chuak lai.

Zeirutrat loin Khrihfabu in i dinh le, khrihfabu chung tuavo ngeihmi chungin i hlihphuah te hna le, (Gal. 5: 22) chung i a ummi dawtnak, lawmhnak, lungsaunak, thatnak, zumhtlak sinak, daihnak, zaangfahnak, toidornak le mah le mah i tei khawhnak te hna chuahter awakah fakpiin naa zuam ahcun ze i na rel lo bikmi harnak hmanh kha na hmuhtonnak a puanpar tukmi phozartu ah an cang lai. Cu nih cun, Pathian thangthat awakah hlasa kho lo lak le awk awk fakfak in an chiah lai. Herhbau caan zongah zawnruattu pakhat hnih baak na tong lai lo.

Watchman Nee nih a tialmi "The Normal Christian Life" cauk chungah hitihin a chim, "FLESH(Titsa) timi biafangah hin a hnu bik i a ummi ' H" khi hun la law, FLES lawng a taang lai. Cucu a linglet i na hun chiah tikah SELF(Keimah) ti biafang a chuak lai," a ti. A chim duhmi chu "keimah" i tinak hi Titsa sining nih a hrinmi a si, tinak a si.

Thei le hngal i i ruahnak, ka ding tiah i ruahnak, biapi bikah i ruahnak, mah zawn lawng ruahnak, a tling ah i ruahnak, mah ruahnak pinah cun thial khawh a si ti lomi, mah le mah zehmanh si lo i zaangfak ah i ruahnak (santlai lo tuk i iruahnak), Nuamhnak caah duhnak thlahthlam, mah le mah i thangthatnak le sunparnak i peknak hna hi a fawinak i chim ahcun Titsa theitlai an si.

Zumtu cheu khat cu mah hi dirhmun chiahkhaa ah hin an um ko rih. Zeicahtiah an nunnak i Bawi siter awakah Jesuh Khrih cu cohlang duh loin an lung an i khonter. Israel

mi hna nih Pathian biakamnak an rak zumh lo i, an phunzai, amah Pathian hmanh kha an rak dohkhalth bantukin an um. An nunnak pumpi cu thlan khur an liam tiangin vaipa amah hmun ah a laam an ti phun khan, thui thlorh in an i thui (Heb. 3: 7-19). Anih ruangah a si, ti phun in a mi kip hi an mawhthluk hna. Setan an mawhthluk zawn, pastor le hruaitu an puh hna zawn, a thaizing ah cun an nu le an pa an mawhthluk hna. Cun, midang midang anih anih an ti i, a donghna ah cun Pathian cungah an thluk. Cuticun an thih tiangin lung diriamh lonak horkuang chungah an i helhum peng. Zumtu tapi cu mah cu nun nih cun a temtawm hna i an i hlip phuak kho ti lo. Zeicahtiah hi nun sivanghna in luatnak ding lam Pathian timhtuahpiakmi biatak an hngal lo.

Titsa hiarharnak buah lo dingin Thlarau in zeitindah na nun khawh lai?(Gal. 5: 16). Fihnung teifiak a simi, a thuman cangmi le a ropcaak tuk cangmi na titsa duhning i an hruaitu, Adam nunning, na minung hlun cu theih a hau i, cuka hmun in in chuahpi awkah Pathian nih lam pakhat lawng a ngei, cucu na minung hlun thihter(thah) kha a si. Vailamtah cung i khrih thihnak ah khan Pathian nih a buah cang. Khrih thihnak nih hin sualna chungin an luatter lawng si loin na minung hlun lak zong khan an luatter. Mah hi hngalh hi na luatnak caah lamhlung hmasa bik a si. "Kan minung hlun cu Khrih he vailam cungah thah a si cang ti kha kan hngalh," (Rom. 6: 6).

Atu cu soal nih a ukmi titsa nun cu hi thihnak nih a hrawh cang ti cu zumhna nih fek tein a cohlan a hau. Jesuh nih vailam cungah na soal a kalpi lawng si loin, sualna in a khatmi na titsa nunning zong kha a kalpi ve(1Pet. 2:24). Na

ca i Khrih a thi ti na hngalh hi khuaruahhar a si ko (1Kor. 15: 1-3), asinain cu nakin khuaruahhar deuh awk a simi cu Khrih ah na thi cang ti Pathian bia hmangin na hun i fian te dingmi hi a si (Kol. 3:3).

N titsa soal cung i Pathian nih thah awkah bia a khiah cangmi cu cohlang ko. Naa zuam ve tawnmi thil vialte kha pakpalawng an si dih, zumhna in a rami an si lo ti zong hi zum ko (Rom 6: 6-11). Nitin mah hi zumhna hi fek tein i tlaih. Na chung ummi soal thawnna vialte vailamtah thilti khawhna nih a hrawh dih hlan lo Pathian biatak hi hmang ve buah. Cuticun, na titsa zong fawi tein tlaihiip awk a tha hnga(Kol.3:5)Cun Khrih lawhna lei i karhlan zong a fawi deuh suaumau hnga(Rom 8:29).

Khrih thihnak chung i phum chih na sinak le nunnak thar i thawhter na sinak cu fek tein an thang ko lai (Rom 6: 1-13). San a tlai lomi na nun pumpi cu a thawhthannak nunah khan nitinte i pe ko (Rom 6: 12, 13). Teirul cham nak, lungthin cawlcanghna, le a tha lo lei ruahna vialte cu vailamtah nih a hrawh kha na hmuh lai. Hi nih hin cat bang loin teinak nun i karhlanna ah thawnna le daihna an pek lai. Zei tik hmanh ah Thlarau nun nih soal kho ti lo dirhmun ah an chia lai lo i, soal lo dingin duhthim khawhna thazaang tu an pek lai.

Hi a sunglawimi biathli sullam na hngalh cang caah Khrih nun cu duhning ngai le dawh ngai in a lam kipin an lang lai. Mah zawn lawng aa ruatmi na titsa kha nangmah ngaingai a si lo. Na nun pumpi kha khrih nih a uk tik lawngah tluk lo rimnam in na hun i thleng lai i nangmah hmanh kha an lauter te lai. Na naih niam bik i a ummi na chungkhar le

na hawikom hna zong khuaruahhar in an um te lai.

Mah hi a tak nun hi ka covo a si ko tiah a puang ngammi zumhna hi zumhna nung – phuanmi zumhna a si. Mark 11: 20-35 chungah phuanmi zumhna thawngin tlang thial khawhna kong a chim. Hi a thawngmi biakamna ah hin ciap lakin i hnim law, na kaa in puang.

Khrih nunnak thawngin nitin khamh na si nakhnga, mah hi biathli sunglawi hi nifatin in hmang (Rom 5: 10). Jesuh nih a sa ei dingin le a thi ding dingin a kan fial (Johan 6: 53). A nun hi na chungah um peng seh ti na duh ahcun, nitin tein nunnak changreu a simi khrih kha na chungah luhter peng a hau, zarh khat voi khat lawngin a ngah lo, nitinte..nitinte in. . .

Vawlei mi hna caah cun pakpalawng bia (1Kor. 1: 18), tinfim pawl caah a hmaan lomi (Kol. 2: 8), Sanhedrin pawl caah pial soal (1Kor. 1: 23). "... Sihmansehlaw khamh lio lengmangmi kannih caah cun Pathian hmual a si... Pathian hruhna a si rua timi cu minung fimnak nakin a fim deuh thiamthiam rih..."(1Kor. 1: 18, 25).

Pathian hruhna timi vailamtah cung Khrih thihna ah hin Pathian fimnak biathli a um. "Ka chimmi fimnak cu Pathian biathli fimnak, minung hngalh lomi, vawlei ser hlan hrimhrim in Pathian nih kan sunparnak ding ca i a rak timhmi fimnak tu kha a si. Hi vawlei a uktu hna nih hin, cu fimnak cu an rak hngal lo. Rak hngal hna sehla cu, sunparnak Bawi kha vailam ah an rak kenh hnga lo," (1Kor. 2: 7, 8).

Sual ngaihthiamna hmuh na duh ahcun vailamtah na panh a hau (1John. 1: 9). Hi vawlei nuamhna le temtawhna chungin hlihphuah awkah thawhna na herh

ah cun vailamtahna thiamthiam na panh a hau lai (Gal. 6: 14). Setan sualphawhna daihter awkah nawlgeihna na herh pinah, amah doh awkah thil ti khawhna na herh ah cun na raldonak hlapi cu, "Vailamtah teinak" a si(Biathlam 12:11). Cu bantuk thiamthiam cun, Khrih sining na nun i langhter awkah na minung hlun Khihngerhna chungin luat na duh maw? Vailamtah dah ti lo cu lam dang a um lo (Rom 6: 6). Vailamtah lam zuhl kan ti mi cu mah hi thil vialte a hlawnak a tak i kan co khawh nakhnga Thiang Thlarau vaa bochan hi a si.

Raldohnak i kan hmanmi hriamnam cu vawleicung hriamnam an si lo, Ralruang fekfek a hrawk khotu Pathian hriamnam tu kha an si (2Kor. 10:4). Khuachia, titsa le hi vawlei tei khawhna ah a thawngmi hriamnam an si. Zumhna nih cun Thlarau vainam a simi Pathian bia cu aa tleih i cu kong cu a chim (Efe. 6: 17) i Setan le minung hlun le soal thawhna hna cu cawlcaang kho ti lo dingin an tuah hna. Nitin na herhna hmun kipah, in khamh dingin Khrih vailamtah thawhna cu na hman awkah chiahpia na si. Pathian nih a fimnak hmangin dinfelna an pek cang. Khrih ah cun na sualna ngaihthiam a si i cohlan na si cang. A thiangmi cawlcanghna hmun kipah i tel kho dingin Jesuh Khrih ah thianter na si cang. Cun tlanhna kongah setan kut chungin zalonna pumpi cu Jesuh Khrih ah pek na si cang (1Kor. 1: 29-31).

Vailamtah thawhna le Khrih nun thilti khawhna tel loin zeitikhmanh ah caan hmang ti hlah. Na hnabei donghter awkah le na lungcawtter awkah setan cu caan pe hlah. Asinain, teinak nun na ngeih camcin khawhna dingah

hmailei zoh peng.

Na nun ai-ah amah nun thlenpiaknak in hramdomh a si cang caah hitihin bia i hal tuah: "Mi nih an ka nihsawh tikah ka lung a fak ti lai maw? Fak e, asinain na lehrul hna lai lo. Tukforhnak teh ka ing ti lai maw? Ing e, a sinain cu thil tei khawhnak thawnnak na ngei cang lai. Thinphannak le tihnak hna ka ngei lai maw? Ngei e, a sinain chikkhat lawng a si cang lai. Cuticun nangmah bawmh awkah amah na zumhnak na phuan chih peng ahcun na tihphannak vialte kha an zor lai i an tlau dih te ko lai. Ka lungthin ruahnak hliamhma pumi le ka taksa fahnak vialte hna hi a damter lai maw? Damh rilma!(Rom 8: 11).

A tha lo lei i temtawnnak vialte chungin na luat cang bantukin Khrih thawnnak le teinak nun nih an ciah dih tikah na taksa tteng kipah damnak cu a luang te ko lai. Khrih teinak nun cu na nun ah thlen a si lai (Is. 53: 11). Damternak nun hi zeimaw can cu hngah zong a hau men ko lai, asinain an tuknak vual in damnak na hmuh lai (Is. 53: 5). Gilead i damnak si-ai na hman tikah cun damh khawh ti lomi hma, hliamkhau, fahnak le zawtnak zeihmanh an um ti lai lo(Jer. 8: 22).

Na zumhnak kha hmang law vailamtah cungah na minung hlun khenhchih cangmi kha i rinh. Khrih thawnthannak nun kha cohlang law a donghnak bikah Thlarau i na karhlannak ah an dawntu setan kha do tuah.

Na minung hlun thihnak i nunpi dingin Thiang Thlarau hngalhternak na don rih lo le na thlarau chungah Khrih thawthannak nun cawlcanghnak a um rih lo ahcun i hlip phuak rih hlah. Pathian bia nih a rak in kamhmi tlinter awkah amah nih an hruai lai timi na zumhnak tu kha fek tein i tlaih

ko. Chun a dih tikah zaan a chuak lai ti kan i fian bantukin hngalhnak dang vialte cu Thlarau hngalhnak nih a thlen lai. Zungzal a daihmi thil na dawinak i an vaivonh tertu thil sunghnak, tihnak le lungthin cawlcanghnak hna cu i ukter hna hlah.

Hi duh a nungmi khuaruahhar thil a phak tikah chunglei thilti khawhnak le thil a tlung dingmi zungzal nun hmuh fiannak ah na thlarau aa lawm lai. Mah hi dinhdaihnak ttha chung lut kho dingin naa zuamnak nih laksawng a hmuh lai. Sihmansehlaw atu cu midang sin i mah hi biathli phawtzamh khawhnak na cawn rih a hau.

DAL – 4

**A Luangliam Lomi Thlarau Khah Nun
(Khar kanhmi nun)**

Thlarau in khah buin zehmanh lo ah can khawh a rak si, zeicahtiah midang sinah kan phawtzamh lo ruangah a si. Hihhi kan lungthin cawtter awkah setan tuahmi khur chungah kan vaa pah i, cu nih cun Thiang Thlarau cawlcanghnaak a donh tawn. “..ralring tein a ummi nan si lai,” (1Pet. 4: 7).

Kan khuaruahnak cu thil tampi nih awktlai ko hmanh sehlaw, kan i ralrin awk a herhmi hmun pathum kha tha tein kan tuaktan ahcun fawi tein kan hngalh thiam ko lai. Setan nih aa tinh bikmi cu kan lungtuaiter kha a si. Cu caah, Setan thiltining hi theih thiam i zuam hna u sih (2 Kor. 2: 11). Titsa thil bia-ahnak hna hi cu mah hi raldohnak ah hin cun san a tlaih lo caah setan ral thiamnak tei awkah thlarau ralthuam kan hman a herh (2 Kor. 10: 4).

A hmasa bik kan runven dingmi cu nitin kan riantuannak, chungkhar le caan kan hmannaak he aa pehtlaimi paohpaoh an si. Tih a nung ngaimi cu mah hi thil hna nih kan khuaruahnak ukter dih hi a si. Jesuh nih hlingbur lak i a tlami thlaici (Pathian bia) cu vawleicung thil dangdang (hlingbur) hna nih an temtawn dih, a ti (Mk. 4: 19). Cucaah, thei a tlai kho lo (Matt. 13: 22). Setan nih cun kan tuah tawn mi le kan herhbaumi thil hin dawh kan khuaruahnak donh aa timh ko

lai cu. Kan luatnak le covo kong raltha in kan aupi tikah raldohnak he then lo tein kan umnak hmun ah setan tlerhnak kan tong kho.

Anih nih cun innchungkhar ah siseh, riantuannak hmun ah siseh a thurhnawmmi bia-ahnak a chuahter lengmang lai. Hi thil hi Khrihfabu chung hmanh ah a chuakmi a si; zeicahtiah buainak a chuahter ding a si hmanh ah mah ruahning le duhning cio kha tlinter timh cio a si caah a si. Cucu a hmaan lomi fimnak a si i, a pichuak cu a ningcang lomi umnak le that lonak phun kip tuahnak an si (Jer. 3: 15, 16). Cu thil vialte cu daihnak theipar a rak phortu Thlarau fimnak a rak dawnkhantu a si (James 4: 17, 18). Zeitindah kan tuah kun lai?

Bawipa he hmun khatte caan hmanti buin rianruan tlukin a thami riantuannak a um lo. Mary bantukin Jesuh ke hram ah thu in, a bia ngaih i amah muihmai lawng a zoh ding kan si (Lk. 10: 42). Cuticun, kan tonmi kan thluak a buaitertu thil hna cu an zor thluahmah lai. Khrih he hawikomhnak hi kan thlahthlam lo ahcun nitin a kan awktlaitu harnak an kiang deuh ko lai. Amah he caan kan hmanti ruangah duh a nungmi daihnak le zumhnak kan hmuh lai. Hmailei kan Karhlannak dingah Thiang Thlarau lamhruainak zong kan hmu lai.

A si khawh ahcun, nikhat kan cawlcanghnaak ah mumal kan ngeih a hau. Mumal kan ngeih ahcun kan thazaang chuahning le kan caan hmanning zong aa relrem deuh lai i a herh lomi thil zong kan hrial khawh deuh lai. A cung thil hna hi a hmasa bikah kan khuaruahnak a tliantertu an si i kan rian ah buai len hmanh u sih law a kan dawn ti lai lo. Hi thil i kan i fian ahcun donh awk tha loin Jesuh nun cu a luangliam lai i cu nih cun kanmah phurrit a kan chaan lawng si loin

midang phurrit chaang khotu ah a kan ser lai (Gal. 6: 2).

A pahnihak kan i runven dingmi cu kan buai chin lengmangnak ding caah kan thinlung i umhmunkhuar aa timmi setan cawlcanghnak hi a si. Zumtu mi tampi nih cun mah bantuan thil hi kan pawngkamte ah a um ti an hngal lo. Ralringte i tuaktannak tel lo le thlacamnak ngei lo i lamhruaitu kip kan zulh ahcun hngalh bal lo khualtlungpa aw ngai in harnak kan tong lai. Mah hi zawn ah kan i ralrin lo ahcun tukhal tha Jesuh bia kan zul kho lai lo. Cuti a si ah kan ral cu zeitindah kan theih khawh kun lai ? A awcawi, a ral thiamnak le kan thlarau i a cawlcanghnak nehnang hna in kan theih khawh lai.

Kan ralpa cu Pathian bia hna aa chirhchan lai i aa dawhcah lomi thil hna an tuahter lai, mah duhnak kha bia pi bikah a chiah lai (Matt. 4: 6). Biakinn na kalmi hi sullam a ngei lo, na Bible rel lenmi zong, na thlacammi zong hi a puanpalaang lawng a si tiin sual an phawt lai. Phurrit, umkhua nuamh lonak le lunghrinnak a phunphun an pek lai i tihphang in an chiah lai.

A si ko. Hngalh bal lo khualtlungpa setan sualphawtnak le hnahnawhnak hna cu ralchanh in naa runven a hau. Tuukhal aw a si lomi lainawngpa aw cu zum hlah.

Setan ral thiamnak (tactics) hi na theih fian lo hmanh ah, siapi ruah tuar phun in i in sawh hlah! Jesuh nih a rak dohning kha naa zohchun lai (Lk. 4: 8). Bia in rak al hlah, Pathian bia vainam tu kha na hman lai (Efe. 6: 17). Tei ciami (a sung cangmi) a sinak kha theihter than (1 Jn. 3: 8). Cun, ral teitu Khrih chung i a ummi na si kha theihter (Kol. 3: 3). A

dawtnak he cun zehmanh nih an then khawh lo ning zong na chimh lai (Rom 8: 35-39). Pathian nih an dawtnak hi nangmah tuahsernak ah si loin Khrih dawtnak a tlamtlingmi ah aa hngatmi a si zong na ralpa cu na hngalhter lai (Biathlam 20:10).

Zumhnak na phuannak cu fakpi in na aupi lai. "A ka khaltupa aw lawng ka ngaih lai. Mising(khualtlungpa) aa sawhkalhnak vialte cu ka daihter, Kalvari thawnnak bochan in kan doh," tiah na chim lai. Bawmh na herh ahcun midang zong i sawm ko. Asinain, hihi philh hlah. Midang dohpiak dih ding kha i ruah hlah. Nangmah hrimhrim nih na pehzulh a hau lai.

A pathumnak naa runven dingmi cu setan cawlcanghnak vialte a ruang hliah kha a si. Na tuukhal nih an auhnak aw nem cu thei kho lo dingin na lungthin merh aa zuam lai (Jn. 10:3-4). Setan hrocernak aw hrang he ralchanh in , dawtnak in a khatmi Jesuh kawhnak aw nem nih cun hi thil tihnung zong hi ze ah an relter lai lo.

Hna an hnawhtertu aw vialte na daihter khawh in cun, tukhal aunak leh dingin i timhtuah rih na hau. Ram hring lakah an hruai lai i, dinhmun tiva kamah an hrimhter lai. Muihnak horkuang le tihphannak chung na um zongah an umpinak nih cun na hna a ngamter lai i , amah nih an hruai lai. Chambaunak zong na phang ti lai lo (Salm 23: 1), tlimno (23:2), dinhmun tiva(23: 2), thazaang thar (23:3), a umpinak i bochan (23: 4), le hnangam daihnak tlamtling (23: 4) cu an pek lai.

Cu tikah Bible he zohchun loin le khuaruat suksak loin Bawipa nih kan lungthin ah chiah a duhmi a si tiin kan ruahmi paohpaoh cu kan zul hnga maw? Zul neisai hlah!

Tawh cu amah tawhfung he aa rup bantukin cu thil cu Bible cawnpiaknak le a hmun le a caan thil sining he hna aa rup ko ahcun zumhnak tawhfung in hon i, zulh ding a si ko. Asinain, naa ralrin a herhmi cu, a tha na loin hramhram in tawh na hong lai lo, zeicahtiah Pathian timhlahmhi a si ah cun duhsah in amah in aa hong ko lai i, ahohmanh nih an khar kho lai lo (Biathlam 3: 8).

Hihi Jesuh nih a Pa he nitin an i hawikomhning a si, fimhringte in a um peng i, chunglei aw theih awkah a hna a chit peng. "Keimah lawngin zehmanh ka tuah kho lo; Pathian nih a ka chimhmi ning lawngin bia ka ceih hna; keimah nih ka duhmi kha si loin a ka thlahtu nih a duhmi kha tuah kaa zuam caah ka biakhihnaak cu ahmaanmi a si," tiah a ti (Jon. 8: 30). Thlarau i na nun ahcun Thlarau nih an hruai chin lengmang lai (Rom 8: 14) i, Jesuh caah zalongte in nun awkah le cu zalonnak cu i lawmhpi awkah setan sal in a luatmi na si.

Asinain, na thlarau ah siarem lonak hna a um i, dinhnak hna a um tung lo ahcun thlacamnak he ruah than a hau lai. Thlacam nun a ngei i Thlarau in a khatmi na unau hna sinah chim law zumhnak i na karhlannak ah an in bawmh lai.

Naa fiannak ah hin Pathian nih an mawhchiat bal lai lo (James 1: 5). Jesuh nih bia a kan kamhmi zong hi philh hlah. A ka zulmi paoh cu nunnak ceu kha an ngei lai i mui lakah an vai lai lo, tiah a ti (Johan 8: 12). Na harsatnak chungah Pathian nih ceunak a chiah peng lai. Ceunak nih hin nun fehnak an phorh pinah, na thlarau ah cawisannak an pek lai. Cun, cu cawisannak in ralthatnak naa lak i, ceunak hnu na zulh ahcun khuaruahhar zalonnak chungah na lut lai.

Cucaah, Thlarau in karhlang tuah. Setan

dawnhkhanhnak lakin na ruahnak kha zalong tein chia, Jesuh cu rianrang in na lungthin hawnpiak law cuticun amah nih zohdawh ngaiin na rian an tuanpiak kha khuaruahhar ngaiin na hmuh lai.

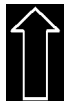
Atu ah cun Thlarau khahnak ah khan zalongte i khuaruahnak kha fonh ko cang. Na dirhmun cu a hun i ning sut ko nain kan theihfian dingmi le hlihpiak a haumi dawntu dang a um rih.

DAL – 5

Lungthin phawklekmi kha tlaihip

Thlarau in khah i ruahnak tliang ngai buin lungthin a rih le a zaan khahter(rualter) awkah a donghnak bik harnak a taang rih. Pathian nih a mi hna fim a chimhmi hna cu, "Daite in umnak le himnak cu nan thawnnak a si lai," tiah a ti (Is. 30: 15). Sihmanhsehlaw, na thlahdorh soal ahcun na lungthin phawklekmi nih na nun cu chuk lo le cho lo ah a thui ko lai.

Setan nih na hlawptonak a doh hmasa biknak hmun cu hnabeidonghnak chung i thlak kha a si. Thiang Thlarau cawlcanghnak dawnhkhanh awkah setan nih kan minung hawi hna, harnak hna le phurrit a phunphun zong a hman rih ko hna lai. Hi thil umtuning damternak caah na ruakhkan colh lo ahcun, a rauh hlan ah na taksa a derthawm thluahmah lai. Ruahnak felfai lo ruangah mah lungthin i purhdap zau in, mah le mah i zaangfahnak nawncek chungah naa bual lai. Asile, ze i bantu cawlcanghnak dah a herh kun?

 Chuk zuan tihnunnak	Nuamhnak luar	Cho kai tihnunnak
	Daite in umnak le zumhnak (Is. 30 : 15)	

A ze i set nih hin dah Thiang Thlarau cu a ngaihchiatteer soal tawn, tiin phozaar i remh a si khawh nakhnga na nunnak pumpi cu amah leiah i hong tuah (Salm 139: 23, 24 : Efe. 4: 30). Mah hi lungtuainak a chuahtertu bik lak i pakhat cu palhnak a rak ummi kongkau rak ruahhramh lo ruangah a si. Asinain hihi philh hlah. Jesuh nih mi nunchimhning fiang tein a kan cawnpiakmi cu, hnahnawhnak cu a dangte in chiah i remh hi a si. A sullam cu mi palhnak phozaar loin a dang tein nun chimh ding a si. Khrihfabu hmai i chuaipi khi cu a donghnak thil a si. A hramdomhnak ding a si lo (Matt. 18: 15-17).

Palhmi remhnak, soal phuannak le soal ngaichihnak a um hnu zongah tuaitamnak a um kho rih- cucu soal thurhnawm zongah aa chuah kho. Khrih thisen zong nih Jesuh teinak hmangin na zumhnak na phuan ahcun cu nih cun setan soalphawtnak cu a daihter ko lai (Biathlam 12: 10, 11). Cucaah, lunghrinnak le zumh lonak thlarau ralhrat pawl doh awkah an bawmchan khotu thlarau lei hmuhtonnak tampi a ngeimi hna sinah ruahnak va hal hna. Nawlngainnak nun he na tuahmi paoh cu Thiang Thlarau nih an theihpi. Asinain, an nenhtu thil chungin i hlihphuah awkah karhlan ding nih an hngah ko (Lam. 5: 32).

Thangthatnak hi a thawng i tha zong a thawhter! Thlarau ralhrat pawl kha a phozaar dih hna i, thil sining zong a tlianter. Cucu nangmah ca lila ah a tha (Salm 149). A mi hna thangthatnak aw ngaih le hun leh cu Bawipa lawmhmi a si (2 Chan. 20: 22-25).

Pathian biaknak nih khuaruahhar thil a chuaipi. Pathian na biaknak nih cun nangmah nun lila kha a remh. Pathian biaknak timi cu Pathian kan dawtnak chungah

minung lungthin vaa phum khi a si. Asinain kan theih tawn lomi cu sunparnak a sin i kan pekmi vialte hi a petu sinah a kir than ti hi a si (2 Chan . 3: 7-18).

Na zumhnak phuang tuah-tlang an i thial dih lai! Jesuh nih a chimmi cu, "Pathian kha zum ko u" a ti (Mark. 11: 22). Pathian pekmi zumhnak cu phuanmi zumhnak a si. Jesuh nih (Mar. 11: 23) chungah a bia a peh rihmi cu zumhnak in nan phuanmi paoh cu tlintar a si lai a ti.

Na Thlarau sinah, "Pathian ah ruahchannak ngei tuah" (Salm 42: 5, 11) tiin chim law, tho law, tuah colh. Na lungthin i a hung langmi thil cu mertak hna law daihnak le zumhnak lei cu panh than tuah (Is. 30: 15). Asinain setan mi dohnak a pahnihnak cu naa ralrin a hau. Chokai tihunnak kha. Chokai tih a nung kan tinak chan cu setan nih na hlawhtling ti a hmuh le cangka in kha hlan nakin a zer a chuah deuhdeuh lai. A rak in nenhtu phurrit vialte kha an lakpiak lai i nuamhnak luar na phanh hlan tiang sangpi ah an cawi lai.

Ralrin awk thil cu aa thleng lengmang, asinain a biapi bik cu a hleihluak tukin nuamhnak le nihchuak capo hna hi an si (Efe. 5: 4), kan i zohchun awk thil a simi tu cu upat awktlak thil hna le a taktak a simi thil tu kha an si (Titus 2: 6-8). Nihchuak capo hi a tha ko nain khuaruat suksak lo le sumthen lo i biachim cu tih a nung i lungthin reprai ngei lo ah mi a chuahter (Rom 16: 18).

Hi thil hi rianrang in remh lo ahcun rawhrahnak ah mi a hruai. Zumtu pakhat hi aa nuamhnak a luar ahcun fawi tein ti hin khua a ruat tawn, "Mission rian ah kaa pe lai" "Caan tlingin Pathian rian ka tuan lai," "Ka rian ka chuahtak

lai i zumhnak in ka nung lai" "Nupi/pasal ka ngei lai," tiin. Setan hlennak aa zumh sualmi zumtu tha tampi hna nih cu bantuk a taktak a si lomi thil hna le ngaihchia ngaingai a simi palhnak tampi an tuah sual tawn. Cu bantuk lungthin hawkdaak le phawklekmi a hlei a hluat i va luarter lei ah cun setan cu a thiam tuk.

Mah hi lungthin cawlcanghning na hngalh cang ahcun daite in na um zokzok lai i, fimhringte le ralringte in cawlcangh naa zuam lai. A chaak tlaih awkah rianrangin a (emotion) cungah kai law, lamding lei na zawhter lai. Lungthin phawklekmi (emotional swings) thlahthlam tuk cu tih a nung. Thlarau khah nun ngeih naa zuam lai, a riit phun in cun va rii duh hlah, zeicahtiah Thlarau cu riit phung a si lo. Si e! Lamkaltu 2: 12 -21 chung khuaruahhar thil zong khi kan theih ve ko i, kan cohlan ko. Na lungthin hawkdakmi dai tein na tlaihipnak hmun, na himnak bik le na thawnnak bik hmun ah um khawh naa zuam lai.

Rialditnak tang i a ummi thawnnak hi thawnnak taktak - a himmi thawnnak cu a si. Thlarau i khah awkah le, a tliangmi ruahnak ngeih awk le na lungthin hawkdakmi hna hmun khat ah ruanter awkah cun dang caar tihal in a ummi minung herhhainak ramro ramcar chungah Jesuh chimmi nunnak tiva luanter hi a si. (Johan 7: 38).

Atu ah cun, Pathian ca riantuannak ahcun zehmanh aa nehboih ti lo. Fak piin kan tuan, asinain dinhnak hmun in a si (Heb. 4: 9, 10). Zaangfahnak he cawlcangh, dawtnak in a riantuan, le Pathian fale hna lungthin a kekkuaimi zohkhenh hna an si. Lam hmuh sak dah ti lo cu hnek an hau ti lo. Mangtaam caan hna cu philh an si lai i, chambaunak ramcar

hna cu hmuh duhdim ah an cang lai (Is. 35). Bawipa tlanh ciami fale hna zion ah an ra kir lai i, hla saknak he zungzal in an i lawm lai, lunglawmh thanuamhnak an ngeih cang caah ngaihchiatnak le zunngaihnak hna cu an lo dih cang.

Pathian dawtnak nih a hnuh hna caah zum lotu hna zong nih an hna an rak tun i, a rauh hlan ah Pathian thatnak an i lawmphi ve lai. Lawmh le thathawh tuk ruangah mino nih an chuahtermi hnahnawhnak kha tar pawl nih dawtnak in an ruah thiam. Mino zong nih tar cu an upat hna i, an zohkhenh hna. Jesuh pekmi zalonnak le umpinak cu ngakchia hna sin tiang hmanh in a phan.

Fur caan a dih i khuasik caan zong a hung liam tikah, vawlei in tlimno le pangpar an chuah caan le vate hna hlasak caan a hung phan. Ram chungah thuro an hraam cang. Theipi kung in hnah thar an corh i, mitsur ruang in rimhmuimi thei an hung tlai hna. Jesuh cu a mi hna sinah a ra i, "Tho in rung law dawh hlei ka pawngah, khei nawn rem dawhte," tiah a ti (Solomon Hla 2: 11- 13).

A si ko! Cawn phu taktak a si. Thlarau i nunning, dawnkhantu tampi lakin na ruahnak luatter ning, a rawk hirhiarmi na lungthin hawkdakmi runvenning hna cawn cu zeih dah a tluk ti? Atu cu, hnabeidongh tuk ah a zeih ti awk a hngal ti lomi midang tihalnak riamhter awakah Thlarau tiva nung cu na nunnak chungchin ah dongcat loin luanter a si cang lai (Jn. 7: 38).

Atu cu ralrin a herh ngaingaimi thil, na nunnak a pingah an pialter khotu thil tihnung, harnak hna le lawmhnak kongkau langhter a si cang lai.

DAL – 6

Harnak, Tihnung, le, Lawmhnak hna

A hmaanmi a si. Na ton dingmi harnak tampi an um i, naa runven i na doh ve dingmi thil tihnung zong tampi an um ve. Cu thil hna na hun tei tikah lawmhnak tampi an chuak te lai.

Thlarau in nun hi thazang tampi a pe khomi seh he an tahchunh tawn. A tirah cun aa mer kho hnga hme maw ti awkin a um. Asinain, tlawmpal na hun nunter khawh in cun thazang chuah a hau tuk ti lo i, amah le amah kha thazang a hun i pe i duhsah in a cak deuhdeuh lai. Cucaah, a hramthok harnak ah khan vaa ralring, lungdong in um hlah. Aho ca hrang hmanh ah si loin nangmah ca lila ah a si ko, ti hmanh thei loin va hrut sual lai cih!

Thiang Thlarau khah nun ah na than deuhdeuh caah na nunnak, na khuasaknak vawlei, na rian, lentecelhnak, thitumhnak kongkau i phurrit hna cu an tlaw dih lai, zeicahthiah Pathian he nan i rem cang caah a si. Na caan ngeihmi paohpaoh cu naa ruah loin Pathian caah na hman dih lai (Timh ciammamnak um loin, amah in a chuakmi a si. Zeitin dah si? Zei karah hme a si manh? Ti awk khin a um lai – Ca Lettu). Hihi Jesuh nih "rethei le thilrit mi vialte" sinah a pekmi "dinhnak" cu a si (Matt. 11: 28-30).

Nitinte zumhnak in Khrih he nan thih tinak cu na

hman caah ruahnak tha lo vialte, lehrulhnak, le lungthin hawkdakmi hna cu na tei ko hna lai (Rom 6: 1-10). Na sinak vialte cu thanter in, na pumsa nih a ngeihmi thilti khawhnak hna cu Jesuh sinah na pek caah ruahnak tha, lungthin duhnak tha le a thawngmi amah nun zia dawh hna cu na chungah a chiah lai (Rom 6: 11-23). Asinain, naa ralrin dingmi pakhatte a um!

Thil sining a dawimi na si i, lungthin phursonak nih hna an hnawh tuk lem lo ahcun na nunnak ah Khrih nun cu chikkhat lo ah a phan kho men. Chikkhat lo i tlakbuakmi a si tikah lawmhnak hi sang tukah aa hlok i tih a nung ngai ngai. Lawmhnak lerh ah chuak kho.

Lungthin ruahnak a dawimi, kiangkap thil ruang i a liam cia caan i na rak inmi, hmet liote in temtuarnak hmape pakhat khat a ngeimi – mah bantu minung na si ah cun hnabeidonghnak na phan kho. Na than a nuar tukmi na hun i purhdahnak nih cun na nun i Khrih nun tlen a sinak dawntu ah an chuak lai. Naa ralrin lo ahcun lungrawhnak nih an nenh chinchin lai.

Hi zong hi philh hlah. Setan nih hin na nunnak ah a ke chiahnak sungh ding hi a phang tuk. (Zumtu) Titsa i karhlangmi hna cu setan nih fawi tein a thluk khawh hna. Hawi hlei i thazaang chuah in a buaiter hna, lung vanghnak, hnabeidonghnak le na zumhnak reprai lo i chiah kha aa zuam lai.

A hramthoknak ah harnak tampi an um, asinain atu cu Thlarau i karhlannak ah tihnung a ummi pawl kan zoh ve cang hna lai.

Na nun cu minung hlun in luatnak ah a than lengmang

bantukin le na nun thar ah Khrih nun pekmi hngalhnak an than lengmang bantukin, naa ralrin a hau, zeicahtiah tuah sualmi palhnak nih thlarau nun, ning cang loin a tuah khawh rih caah a si.

Na hmuh tharmi thawnnak le na taksa hoiher ningah naa ralrin a hau. Na ngaihmi biathli a hmu rih lomi le aa lawmhpi kho ve rih lomi cungah miakmai hmuh i tim hlah (Ka ti kho ti phunin um hlah). Cuti na um sual ahcun ze i tluk i na zumhnak naa bochan ko zongah na minung hlun na thawhter than ko lai.

Na minung hlun a thawh thannak kongkau ah ralring tein va um. Lau hlah! Na pawngkam thil sining kha zoh law, na zumhnak kha aupi, “Ka minung hlun tengnge thiltinak an si. A thawhthan dingmi hi ka lung a tling lo-Jesuh tei ciami ka nun hi nangmah nun in rak ka thlenpiak ko”, tiin Khrih i na thihnak hi bia ngai a si (Kol. 3: 1-4). Zei a si lomi na lungthin hngalhnak cu na zumhnak hram va phehter hlah. Zei ti a va si zongah, biatak cu aa thleng hlei lai lo.

Atu ah na ral hna nih an ke chiahnak caah ram lak dingin zer ngaiin an in kulh cang caah naa runvenmi kha ngol citcet hlah. Thlarau in a khatmi zumtu nun cu tei khawh a si lo nain a thawngmi thlarau nih an tuaitam ko rih hna lai. Aa dawhcah lomi thil kha rianrang tein an tuah colh ko lai.

Na thinhunnak cu ni tlakter hlah,” (Efe. 4: 26).

“Khuachia cu caan tha pe hlah,” (Efe. 4: 27). Na palhnak na hngalh than ahcun na sual i ngaichih law, rianrang tein Jesuh min in umhmun khuar than.

A derthawmmi na pumsa hmangin Khrih nun a luangliammi ruangah sunparnak le upatnak hmuh dingmi

ah vaa ralring (Rom 6: 12-13). Naa lawmhnak hram cu vailamtah teinak lawngah khan a si (1Kor. 2: 2). Na sunparnak ding cu Bawipa lawngah khan a si. (1Kor. 1: 31).

Na hmuhtonmi kha midang cungah khinh hna hlah. Thlarau in karhlannak le a sunparnak tling lawmphi hlan paoh cu titsa derthawmnak le mui chiatnak hi phozar a si lai (Rom. 8: 1-4; 7: 23-24). Midang bawmh awkah timhcia tein um, amahbelte, Pathian le cu pa/nu an i pehtlainnak cu a caan zat hlan ah sen pekter va tim hlah (va hnawh tuk hna hlah, Pathian caan tinhmi va hngahpi).

Bawipa thawnnak tlingah naa thumh hlan cu zeibantuk thlarau raldohnak hmun hmanh ah naa ralrin a hau. Chunglei hriamnam lunghrinh i a um chung paoh cu lenglei thil vawlei cung hriamnam tha bikbik i ruahmi zong zeisan an tlai lai lo. A sullam cu setan teinak ding hriamnam um chunmi cu nangmah kha si loin, na chung i a ummi Khrih tu kha a si deuh.

Khrih nun nawlIngeihnak na chung i a ummi kha nangmah minthatnak le na dirhmun santernak caah a ningcang loin va hmang hlah. Tuufa no Jesuh nun cu na nun ah langhter a si naklai atu cu hrum ai lo le cawltal lo tein tuar awkah naa manh cang (Is. 53: 7)

Atu cu a hleikhun lunglawmhnak cheukhat ruat hna u sih. Lamkaltu Paul nih a zumhnak a phuannak tha bik cherhchan in vailamtah thilti khawhnak chung i a ummi na zumhnak hi phuang ve: "Kei cu Khrih he a vailamtahnak ah khan thah ka si cang; cucaah a nungmi cu keimah kha ka si ti lo, ka chung i a ummi Khrih tu hi a si deuh. Atu i ka nunmi nunning hi a ka daw i ka ca i a nunnak a pemi Pathian Fapa

zumhnak thawngin ka nung," (Gal. 2: 20). Cuticun, na minung hlun a thih i, nunning thar a chuah tu kha hngak ko.

Khrih he nan thihtinak cu zumhnak nih na nun ah a takin a tlintar lai (Rom 6: 6). A tak a si lomi nunning (na nun deu) kha a lo lai i, a tak nun a chuak lai (Gal. 2: 20). Khrih ah na thihnak nih cun nawlbia nih tuah u a timi, a mi hneknak vialte cu a daihter lai (Rom 7: 4). Cun, sual cu a thazang a derter lai i, sual tuah lo awkah lawmhnak he duh na thim khawh cang lai (Rom 6: 12, 13). Cuticun, mihring hlun cu hawh in, mihring thar i hruk zong a fawi deuh vingvan lai (Efe. 4: 20-24).

Khrih nih a ukmi na nun zia a chuah hlan paoh cu na cingla, hawikom le na theihngalhmi hna zong nih na nun tak an hmu kho rih lai lo.

- Khrih chiti thuhmi riantuantu cu zeitikhmanh ah misual hna sin thawngtha phanhpi awk le mithiang hna thluachuah pek awkah Pathian bia phuannak le lungthin thathawhnak a chambau bal lo.
- Khrih Thlarau in a khatmi pasal nih cun amah upat pek awkah le bawmh awkah fakpi in aa zuamtu a nupi cu aa ruah phak loin a lawmhter tawn (Efe. 5: 22).
- Khrih thawnnak aa lak khomi nupi cu kharuahhar in an i dawh i an fim. Cuasicaah, Khrih nih a Khrihfabu a dawt bantukin a pasal nih fawi tein a dawt khawh ve (Efe. 5: 25).
- Khrih thathawhter mi tleirawl nih cun nu le pa a upat hna i an bia a ngaih hna. Nu le pa khenkham zong a hau lo (Efe. 6: 1-3).
- Khrih thazang pekmi riantuantupa cu a fel i thahnem a ngai. Rian ukto i fial le hnek zong a hau lo. A hnu

ah cun rian ttha pek aa huah (Efe. 6: 5-8).

- Khrih hruaimi rian ukto cu ralring tein a cawlcang i, miakmai hmuh aa tim lo. Riantuantu dang he pehtlaihna zong a thatter i, buainak a chuahter lo.
- Khrih cawlcanghter mi Khrihfabu chungtel cu zumh awk a tlak i Pathian mi hna dawt awakah caan tha hmuh aa zuam. Khrihfabu Thlarau le ziaza lei thannak caah fakpi in aa zuam.

An chung i a ummi Khrih (Kol. 1: 27) cu temtawn a si ti lo. A thuatthuat in a ummi temtawntu minung hlun hna cu hlihpiak an si cang. An chung i a ummi Jesuh cu anmah hmangin chuahter a si cang. Zumtu cu Khrih he i pehtaihna tlamtlingah a hung phan cang i, Khrih sunparnak langhter awakah timhia a si cang (Kol. 1: 28).

A si ko! Harnak tapi an chuak cuahmah, tihnung tapi hrial awk a um, asinain lawmhna rel caw lo a um ve! Atu cu Thlarau i kalning kan cawng cang hna lai.

Karhlannak ah hin cawlcanghna, tuahsernak le hmuitinh an i tel hna. Pathian bia i a ummi phungzumh cawnpiaknak vialte hi fakpi in a tuah in tuah herhmi lawngte an si. Hi ti kan kal sawhsawh bangin kar khat na hlan paoh ah ke khat lei nih fekte in vawlei na lamh a hau.

Mi tapi cu "Thlarau in karhlannak kong" ah hin phun dang piin ruahna an i ser i, cucu mihrut thingfung tlaih in an i tlaih. Asinain, Pathian bia nih hi kong ah fiang tein a kan chimh ko (Gal. 5: 16). Thiang Thlarau nih na chungah rian a tuan taktak ahcun amah nih cun tuahsernak ah an hruai lai. Biatak he then lo i um kha na rian a si ko.

Zumtu cheu khat cu tutuhlut (balloon) he an i lo. A caan ah an i renghter i puar ko in an um, a caan ah an dor hoi i

nem tlek in an i tuah hoi. Thli nih cungah a zuanpi hna i Khrihfabu chungah an i hel zawn, lengah an i hel zawn. Anmah ca tuaktannak in caan an hmang. Lulam ngei loin an cawlcang. A herh ngaingaimi tuah loin, a kiangkam ah an i hel.

Pathian bia na kalpining nih tuahsernak a hrin lo ahcun cucu ngakchia lentecelhnak men a si lai. Mi zeimaw nih cun Pathian duhnak tuah timi hi dehhlennak ah an ruah. Hmai zoh lo bakin chim ahcun, Pathian he na karhlannak nih teimahnak a chuah deuhmi riantuantu, Khrihfabu chungtel tha, dawtnak a ngeimi pasal, zumhawktlakmi le bawmchantu nupi ah an sersiam tung lo ahcun ruah awk a ummi cu, "Aho nih aho dah a dehhlen?" tiin nangmah le nangmah bia halnak tuah caan a cu cang.

Thlarau in kal timi hi mah hngal loin um i thir durhmarh in kal a si lo i, zanmang chung i khuasak zong a si fawn lo. Thlarau lei zuluhphung le na tuahsernak ruang tein chiah le nun tu kha a si.

Mi cheu cu anmah duh paoh hin zuluhphung hi an i ser ve le, cathiang cawnpiaknak he aa tlak le tlak lo zong ruat lem loin, le a himmi cawnpiaknak teh a si hnga maw ti zong an i fiang lo. Hun hal ahcun, "Thlarau nih a ka hruai" ti hi an bia lehnak a si. Sullam a ngei lomi bia a si!

Pathian bia he zohkheknak um loin, daithlang pathlok in, cu bantuk lung chuak thil paoh a dawimi cu setan nih fawi tein a hlen khawh hna. Cu bantuk minung cu an hram zong a fekfuan lo i, dirhmun reprai zong ngei loin an vaivuan. Lungfim tein a ummi le khurkhuaruat bu tein a ummi hi Pathian nih a duhmi an si i, khuah tuaktannak um lo i ti cungah aa vuanmi thingtum, matlap ngei loin aa helmi phun kha a lawmhmi an si bal lo.

Chikkhat lopi i biakhiahnak va tuahter phun hi setan nih aa thiamh tuk. Awltazaang in rian chuahtak, mah tuanvo lakmi in i ngol diam, thil umtuning saupi ruah hmasa chungnak um loin Khrihfabu in i thialkam, ti bantu...

A tlangpi in mah bantu biakhiahnak cu palh soal a tam deuh tawn. Zapi ruahning he zong aa ralchanh duh ngai. Hi bantu i a hrutmi ruahnak cu donh i Thiang Thlarau mei-ceu tangah chuahti i, chekhlak hmasa awk a si. Na nunnak i thil pipa naa tinhmi ah lunghrinnak pelpawite na ngeih soal ahcun vailamtah nawlgeihhnak tangah na chuahti colh lai i, cuticun Pathian nih an thahpiak (hlohpiak) lai. Cuti na tuah lo ahcun duhsahin hram a thlak lai i, sualphawtnak ah an luhi lai.

Na kalning cu duhsate, tinhmi ngeite, le a hungchomi karhlannak a si awk a si. Zoh a dawhmi, cawlcangh aa rualmi, ke phawh a zaangmi, le aa thleng lomi karhlannak an si awk a si.

Kan i hrinthan kate kha ruat hmanh. Kan kalning kha aa rual lo, a caan ah hnente in kan kal i, a caan ah rian rangin, kan kalning zong kha a fek lo ngaingai. Mah cu bantu dirhmun, hla phuahntu pakhat nih a chimmi hi zoh hmanh:

Hlan ah Jesuh he kan kalti tiah ka rak ruah
 Asinain ka lungput nih thleng tawn hna
 A caan ah kaa bochan, a caan ah ka lunghring than
 A caan ah kaa lawm, a caan ah ka ngaihchia
 Asinain khamhtu nih a ka pekmi daihnak
 Kha hlan ka hngalh bal lomi daihnak
 Zeicahtiah ka lam cu a hung ceu chin
 Amah i bochan zia ka thiam cang caah.

(F.A. Brackmer)

Thlarau in kal timi cu Khrih hnuzulh awakah kan rak i zuam hmasanak vialte a vaivuanhtu le a hrawktu thil hna lakin luatnak kha a si. Kal tikah ke pahnih kha amahle caante ah cawlcanghter asi. Thlarau i nun zong hi bantu thiam thiam a si ko. Tuahsernak le zumhnak nih an hun zulhmi, vawlei hipnak zuamcawh in, ke i dir awakah thazang chuah hmasa a herh. Bochannak le nawlgeihhnak an si! Hngalhnak le tuahnak! Hna theihnak le kalnak!

Kan kal khawh nakhnga khoika dah thazaang kan vaa lak? Thazang chuah hau loin le fawi tein zeitindah duh tawkin kan i mer khawh? Kanmah thazaang in maw? Si hlah! Jesuh nih a chimmi cu, " Keimah loin zehmanh nan tuah kho lo," a ti (Matt. 15: 5). A chim duhmi cu zehmanh lo kha a si!

Khrihfa tampi nih an i palhnak tam bik cu an thazaang ngeihmi tawmpalte bochan in Jesuh nawlcawn an i tim tawn. Dongcat loin Jesuh nun luanliamter dingah hi biatak biathli hi thei hna sehlaw a va tha tuk hnga dah! (Gal. 2: 20).

Na nunnak i a ummi derthawmnak, zehmanh tuah kho lo dingin an temtawntu vialte, le na umtuning aa relrem lomi vialte hna hi na chung i a ummi Khrih thawnnak nih an thlenpiak khawh ti hi zum ko (Rom 6; Kol. 1: 27-29).

"Ka kiangah a kal," timi hla sa hlah. Khatlei kam cun a hmaan ve ko nain, a pingah an hruai soal lai. A tang i tialmi hla phun hi sak ah a tha deuh:

" Khrih cu ka chungah a nung,
 Maw a sunglawimi khamhnak,
 Ka chung i Khrih a nun hi" (E.L.Nathan)
 (E. L. Nathan)

"Pathian hrimhrim nih, ka mi hna sinah ka umnak

inn cu ka sak lai i an sinah ka um lai; keimah cu an Pathian ka si lai i annih cu ka mi an si lai," a ti(2 Kor. 6: 16).

Huatnak le ralnak zong nih mersan kho ti loin, dawtnak in na leng kho cang lai! Ngaihchiatnak le lungthin kehkuainak zong nih na ngeihmi lawmhnak hi hna an hnawh kho ti lai lo! Zei bantu buaibainak le hnahnawhnak lak zongah um hmanh law, na chung i a ummi Khrih nih Khuaruahhar daihnak le hnangamnak tling an pek lai. Minung nih cun an in dohkalh peng ko lai, setan zong nih uk an timh peng ko lai. Sihmanhsehlaw, hnahnok lo tein lungsau thinfualnak kha na langhter khawh lai.

A fak ngaingaimi lehrulhnak le minung nih an chuahpimi harnak tampi lak zongah nunnem le toidornak kha na langhter khawh thiamthiam lai. Na pawngkam vialte cu mui demduam in ngaihchiatnak le hnabiedonghnak in khat hmanh sehlaw, a fekmi zumhnak cu zeihmanh nih a hmit kho lai lo. Thlarau i karhlangmi cu a herhning rup in amah in a hung chuakmi thazaang a chungah a um. Derthawmna si loin tangdor nun tu an ngei! Aa rualmi le zoh a dawhmi nun i a thatnak hnunung bik cu luar tuk loin a zatawk in um thiamnak, midang zawnruahnak le i sum khawhnak hna hi an si!

Cucaah, tinhmi ngei lem loin i chawh pade hna, i helhum sawhsawh hna, le chikkhat thathawhnak in khuaruat cuca loin thilti hna hi vaa ralring! Thate tu khan kal peng ko. Khua chungah khan i chok law, na kalnak paoh ah Khrih Thlarau kha langhter. Pathian fapa aa phuannak nung va si ko. Asinain, hihi va philh hlah. Nangmah na si ko nain nangmah ngaingai na si lo. Amah (Khrih) tu kha a si deuh! (Gal. 2: 20)

DAL - 7

Nunnak tampi a rawhraltertu - I hramhkauhlonak

Kan zatlang nun pumpi a hnursuangtu thlichia cu " I hramhkauh lonak", tiah an kawhmi kum zabu- pakulnak totho a si. Nunnak tampi an lo zuahmah, inn le lo tampi an rawkral, chungkhar tampi hna tehtiamnak cu a thangchin lengmang. Hi bantu rawhralnak fakpi a chuahtertu setan riantuannak ralhriam hna hi pumpak kan nun cio ah thukpi in hram a sih cang.

Hramkauh lomi si cu' an ka dawt ko, an ka lawmh ko 'ti awk um loin an hngalhnak donhkanh kha a si. Ningcang loin hman a si zongah, midang miakmainak ca i thil titer a va si zongah i rem lonak le zeirel lonak cu aa hong ciami an si caah zei bantu pehtlaihna hmanh hi a tuar an fawi lo. A phichuak cu an ka duh ti lo, man ngei lomi ka si ti ruahnak a chuahter. Cu bantu dawtnak aa tel lomi le mi zawnruahnak a ngei lomi thiltinak nih cun chunglei ah ngaihchiatnak thlaici a tuh lai. Cu thlaici a hun keuh tikah cun a khaami le a fekfuan lomi lungthin ruahnak theipar an chuak lai.

Hramhkauh lonak nih a chuahpimi rawhralnak hi nu le pa, cozah, le Pathian hmanh dohkalh duhnak a chuahtertu thil lakah a biapi ngaimi thil a si. Thil dang a chuahpi rihmi cu lainawnnak, tlaihremnak, le zaangen chuahnak hna hi an

si. A tuahtu nih cun an i thei lo zong a si kho, theih ko bu in an tuahtu zong a si kho.

Tlaihrem maw asiloah ze i maw ti, lakfa paw i ruangah paw i lomi ngakchi sem nih aho duhdo a ton lo tikah, hrin rih lomi ngakchia nih cun zeimaw tiin ruahhramh lomi a si kha hngalhnak a rak ngei. Pathian tinhmi cu aa semkami ngakchia vialte hi dawtnak in hrin i, dawtnak in khawhtawlding. Dawtnak in a khatmi pawngkam le innlo hngat ah chiah ding hi a si. Ngaihchia ngai a simi cu setan nih minung temtuar awkah mah zawn lawng ruahnak lungthin cu rianrangin a karhter ciammam i cu bantuk bawmtu ngei lo hartuar pawl kong hi hramkauh a tong lo.

Dawtnak thladem tang i chiah lomi maw asiloah ruahhramh lomi ngakchia le mino an rawhralnak kong hi theih ding a um peng. Dawt lomi le khenkham tukmi hi an nun rawhralnak ah cun an sinak ngaingai i thei fiang ding le thanter ding in zalonnak le thithruainak tha pek lomi he an i khat ko. A hlan i na rak duh bal lonak kong ngakchia theihter le amah hi nu si loin pa deuh (asiloah) pa si loin nu deuh si seh law na rak duh deuhnak kong ngakchia sin i chimh cu nam in na chunh he aa lo. Tangka hmuhnak bak lawng a ruatmi nuva nih a remcaang na loin hrinmi, asiloah i relh lo kar i fa hrin cu a hnu ah ze i ti maw in khat le khat karah thil a chuak kho.

Ruahhramh lonak i mi nun a hrawknak mui pakhat cu nu le pa sinak lei thil ruangah hin a si bik. Cu thil cu ze i tik hmanh ah a dam kho tak tak lo. Kum tampi i thitumh hnu zongah lung nuamh lonak le hmape kha a tang peng. Nu le va sinak thil hna le i domhtlaihna ah lung hmuh lonak a um

sual ahcun thitumhnak zong hi harnak aa cawhnuknak hmuh ah a cang kho (1Kor. 7: 3-5). Thitumhnak umtuning ah cun i thennak hi hramkauh lonak muisam hmahnung bik a si. Mi tampi nih Pathian hmai i an biakamnak va upat nakin fahnak le hma an tuarmi hrial awkah cuti i thenrawi nak in cun damter an i tim tawn. Cu bantuk dirhmun ah cun a thawngmi Pathian veel fuhpanh nakin a tha deuhmi lam a um lo (2Kor. 12: 9). Cun, Khrih nawlIngeihnak tangah na kun hrimhrim zong a hau lai (Efe. 5: 22-23).

Pathian nih voi tampi a fiantermi cu Pathian chungkhar ah cun ruah lopi in hrinmi fa, duh na loin hrinmi fa, le dawt lomi fa tiin a um lo, zeicahtiah “vawlei a ser hlanin Pathian nih kannih cu Khrih chung i amah ta si ding in a kan thim cang.” (Efe. 1: 4). A nawlIngeihnak le dawtnak in a mi zohkhenhnak nih cun Khrih kan lawh nakding le zeizong vialte hi (thil tha lo hmanh) kan ca thatnak siter awkah lawmhnak le harnak cu ningcang tein a chiah hna (Rom 8: 28-31). Cohlanmi si awkah fakpi in i zuam kan hau ti lo, zeicahtiah a Fapa dawt ah cun a ze i ze i ti um loin cohlan kan si cang (Efe. 1: 6). A dawtnak cu aa thleng bal lo, ze i tik hmanh ah a tum in a kai bal fawn lo. Ze i tik hmanh ah kan hlawhtlinnak le hlawhtlin lonak ah aa hngat bal fawn lo.

A hmaika ah a thiangmi le soi awk um loin kan kal khawh nakhnga kannih cu a thawnnak kha duh dim tein a kan pek (Efe. 1: 4). Khrih thisen in kannih cu a kan tlanh cang caah Pathian caah kan sunlawi tuk pinah, kan sualnak cu ngaihthiam le philhpiak kan si cang i, a sang bikmi a velngeihnak rili chungah phum a si cang. A dawtnak he cun zeihmanh nih a kan then kho lai lo (Rom 8: 38-39). A Lianggan

tukmi Pathian fimnak le a thil hmuh khawhnak nih cun setan tinhmi cu a donh khawh lai i, thihnak a mi henh khawhnak hmanh kha a thlonghpiak khawh lai ti hi kan i fiang (Efe. 1: 8). Paul nih, “ Hi vialte hi kan lung chungah i chiah in zeitindah kan ti lai? Pathian cu kanmah lei i a tan ahcun aho nih dah an kan doh khawh lai?” (Rom. 8: 31).

Pathian nih a kan cohlan ko ahcun midang hramhkauh lo cu zeidah a poi? Khuaruahhar a dawtnak in a kan kulh hi zungzal zumh tlak a sinak ruangah a si – ‘Pathian sunparnak cu thangthat ko u sih’ (Efe. 1: 6, 12, 14). A dawtnak hmuh awkah fak piin i zuam a hau ti lo i, Thlarau nunnak cu al khawh lomi thawnnak le a mi zohkhenhnak thazaang lei ah a kan hruaitu tiva ah a cang.

Hla phuahtu le biazai tialtu hna nih Pathian cu zungzal mi a sinak, ruang ngei lo le mah zawngruahnak aa tel lomi a kan dawtnak kong hi langhter an i zuam tawn. Sihmanhsehlaw, minung ruahnak nih cun zeik hmanh ah a lianhnangannak le a sunparnak hi tling lak le za lakin an langhter kho bal lai lo.

Zungzal dawtnak in a ka tlaih
A dawtnak theihter awkah a veel in a ka hruai
Cungleiin Thlarau thawchauhnawh ka si,
Cuticun na ka cawnpiak.
Maw tlamtlingmi hi daihnak,
Van lei thil vialte phur in,
Dongh thiam lo dawtnak chungah,
Kei a ta si in, anih ke ta si ve ci.

Cunglei van nih dum in

Hring dildel leicung dawhnak,
Rong kipah zeik mawte um ai hna,
Khrih tel lo mit nih hmuh khawh lomi,
Vate hna nih lawm in hla sa hna,
Pangpar phun kip dawhten par hna,
Philh ni um lo nihin tiang,
Kei a ta si in, a nih kei ta si ve ci.

Kha hlan ka rak tihmi thil hna nih
Hnahnwah khawh ti lomi atu kaa dinhnak,
A kut in a ka huh zungzal,
A dawtnak tang a ka tlinhter,
Zungzal hikaa um cu ka duh hringhran,
Lungretheihnak le lunghrinnak an lo dih.
Ka hnathlam ah aa zel a aw nemte,
Kei a ta si in, anih kei ta si ve ci.

Zungzal amah caah, zungzal in,
Ahodah then kho hnga Bawipa he kan karah?
Nuam hringhran ko a dinh hmun nuam cu
Khahter ai hna Khrih dawtnak lungthin in.
Van le vawlei cu an ziam ko lai,
Muihnak chung i a chuak hmasami ceunak cu an dul
zuahmah.

Hmanhseh, Pathian he kan i pehtaihnak cu,
Kei a ta siin, anih kei ta si ve.

(G. Wade Robinson)

Na nun ah Kalvary dawtnak a luangmi nih a damh

khawh lomi hramh kauh lonak hliamhma a um lo. Na lungthin i a ummi hmape cu a rauh hlan ah an lo dih lai. Damh lo dingmi hma a um lo. A ngandamter than ti lo dingmi lungthin kehkuainak a um lo. Sal i tlaih awkah thonginn khar an hrenhkanh khotu dirhmun a um ti lo. An dawnkhantu ding thlarau sifahnak le a chambaumi nunnak an um ti lai lo (Lk. 4: 18, 19).

Tho law lunglawn ngai in um tuah. Minung hmurka nih a chim khawh lomi le minung ruahnak nih a hngalhthiam khawh lomi, le vawlei cung tuaktannak nih a hmuh bal lomi, Pathian nih an dawtnak hi. Hmurka nih cun tlinh hlah hmanh sehlaw, theih khawh hrimhrim lo cu a si lo. Zeicahtiah a derthawm ngaingaimi kan si caah Thiang Thlarau nih a kan bawmh i kan theih khawh (Rom. 8: 26). Minung hngalhnak a lawnhthu Khrih dawtnak cu tling lak ngaingai cun hngalh khawh a si lo (Efe. 3: 19).

A kauh tuk caah mi vialte a kulh dih hna.

A sau tuk caah zungzal in zungzal tiang aa samh!

A thuh tuk caah a niamnak bik hmun a phanh!

A san tuk caah Jesuh he bawithutdan ah thutter awkah van cung hmun ah a kan cawi!

Mah hihi cohlang law, lunglawm in um ko cang. Pathian dawtnak hi i hnangampi ko. Ruahhramh lonak kong cu zeitikhmanh ah tuaktan ti hlah.

DAL - 8

Hramhkauh lonak hliamhma hngalh khawhnak

Zatlaang thil tuaktantu pawl hmuh ningah lainawn le thil rok a karh tuk ruangah khua muih hnu i lam len zong tihnung a si an ti. Cu bantuk thiamthiam in khuaruah tam a simi cu ninglo canglo in mah le mah i hmu zau in mi tampi chun lai chawh hmanh a ngamh lomi an um rih. Chim duhmi cu lungthin i a ummi hliamhma hi a hnu ah cun mah nun hi a him lo in i ruahnak, chambau le hawi nakin a niam deuh in i hmuhnak hna a chuahter.

Ruahhramh lo a tongmi hna nih an intuarmi hi leng langah cun thil tetuai a lo ko nain, a chungah cun tuksapur hliamhma a si theu. Mah bantuk ihmuh thiam lonak hi anmah he naih niamte i a ummi hna le hi lei kong thukpi a cawngmi lawng nih an hmuh khawh. Hartuartu hna hi thinlaunak chung i khuasa pengmi an si tikah, mah hi dirhmun ah hin cun harnak hmete hmanh kha buaibainak pical ah fawitein aa chuah kho.

Fahnak na inmi hmasa bik cu hawi zawng lo i iruahnak, lungthin nunau naa ngaih ruangah a si. Mi kut cung savo puam an ti phun in, midang le nangmah naa zohkhek tikah na hmanmi cuai a deu ruangah a si. Midang he thilti le i chawnhbiak awkah nangmah ah i bochannak na chambau

ruangah cu bantuk thil ton ding cu na tih tawn. Hiti tenau tukin nangmah le nangmah naa hmuhnak cu tihphannak muihmai na kenmi, zoh rem lo i na umtu dan le ther le phang in na cawlcanghning hna nih fiang tein an langhter.

Hi lungput nih hin midang cu an man a kaiter dih ko hna nain nangmah lei tu ahcun na thil ti khawhnak vialte an man a tumter dih hna. Tihnung lo bikin aa langhnak cu sal bantukin mi tengah an kunter; hihi tangdor nun a si lo. A chia bik in aa langhnak cu a fekfuan lomi amah himnak caah tihnung i a ruahmi paoh cu thil hmete an ti sual men ah phunzai lawngte a rian lai.

Mah bantuk minung pawl hi ze i ruangah dah mah le mah i zohchuknak lungphut an ngeih hnga, ti i hun chekhlat tikah thiam hun coh awk cu an tha lo. An lungthin ah mah i bochannak an ngeih khawh nakhnga le an tihphannak zorter awkah ruahnak a cheutu le a thihruaitu hawikom tha an chambau tawn.

A ngaingai ti ah cun, kan chung i a ummi Khrih le Thiang Thlarau hawikomhnak kan ngeih pengmi nakin a tha deuhmi hawikom an um lo. Nunnak phung a kan petu hi kan chungah nunnak phung lila in a um. Khrih le Thiang Thlarau hawikomhnak in karhlan cu thawnnak le huhphenhnak tengah kan nung tinak a si.

Siangpahrang fapa na si (1 Jn. 3: 1-2). Nangmah he aa pehtlaimi thil paoh cu a hleikhun le a tha bik an si dih. Cucaah, biatak hi tlaihchan law i lak buah. Biatak ah nung law, an luatter lai (Jn. 8: 32). Na hngawng dok law, mah le mah bochannak he mi kip khi zoh buah hna. Na hrinthan diam cang khah, a hal lei lawng rian hlah, a petu ding na si cang

khah! Na kiang i a kalmi paoh thluachuah pek awkah na chung i a ummi Khrih nih an ser lai. Cucaah, mi hmaiah kun ti hlah, nunnak zong hi zamtak ti hlah. Cu nak chacun, cu bantuk thil vialte cu siangpahrang fapa bantukin uk hna (2 Kor. 6: 1-10).

Kan hliamhma dang cu chambau in i theihnak a si. Chambau in i ruahnak cu hlawhtling lo cia in i ruahnak lungput, kan kut cung i a ummi rian hun tuan awkah mah thilti khawhnak lunghrinhnak hmun a si. Mi cheukhat cu hi thil hi nu hrinnak in chiatserh ciami kokhi an lo i, thil thenkhat lebang ah cun nu pum chungte in aa ngeih ciami an lo.

Zaangfak chinchin a simi cu nu le pa nih anmah duhnak rumro in khua an tuak i fale an hnekmi hna hi a si. Ngakchia bantuk i an buahmi thil vialte cu soisel peng an si i, an i zuamnak vialte cu huaha lo ah chuahpiak dih an si. "Anih cu ruahchan awk zeihmanh a um lo," "Anih cu i bochan duh hlah" "Anih cu fial duh hlah u, a hrawh dih lai," hei ti bantuk, zapi hmai ah ti a si tawn. Innchungkhar i cuti tuahto a simi cu hawikom rual nih an theih tikah khua lakah an rak dehcahw ve cang.

Asinain, zumhnak tu nih cun hlawhtlinlo kan tih tukmi kha a khup thal a leh. Kan i chuahkehpimi lungthin nih, "ka buah kho lai lo," a rak timi kha zumhnak in, " A ka thawntertu Khrih thawngin Pathian nih a ka fialmi paoh cu ka buah khawh dih hna, a ti khawh cang (Fil. 4: 13). Na zumhnak na phuan khawh in cun buah colh ko,zeicahtiah buahsernak a um lomi zumhnak cu a thi (James 2: 24). Na buah hnga dingmi rian kha buah law, na chung i a ummi Khrih nih tuan khawhnak fimnak le hlawhtlinnak thazaang an pek

lai. Na hlawhtlinnak ding a rawk khotu ze i bantuk tihphannak hmanh rak onh hlah.

Hliamhmma dang pakhat cu a him loin i ruahnak hi a si. Midang nih an ka lawm hnga maw, zeitindah an ka ruah hnga, ti i ipuhrunnak lungthin ngeih peng khi a si. Pathian nih aa tinhmi cu tuahsermi rup in dawt si loin, mi hrinfa a simi paoh paoh cu minung le minung kan sinak ruangah i dawtnak hmun, le a himnak hmuh ah i nuam dingin a kan duhpiak.

Pathian dawtnak cu thladem a si lo i, aa thleng bal lo (James 1: 17). A lungput hi hneek chommi si loin, dinh ni zong a ngei fawn lo. Zei tik hmanh ah aa din lo i, amah ah hin aa todelhmi dawtnak tling cu a um. Khrih he nan i pehtlainnak thawngin thlarau laksawng phun kip kha an pek. Khamhnak an phorhtu thawngtha biatak kha na theih tikah Pathian nih a ta sinak hmelchunhnak cu na cungah a kenh; cucu bia an kamhmi Thlarau an pek hi a si (Ef. 1: 3, 13). Pathian cohlanmi si awkah i zuam a herh ti lo. Atu cu nangmah le nangmah naa hmu fiang cang i, midang nih na comi biathli an co ve nakhnga nangmah le nangmah zong i philh lak tiangin na bawmh khawh cang hna.

Na lungthin a uktu le sal ah an cantertu, a ningcang loin khua an ruahtertu na chung i a ummi kongah hin Pathian bia lehnak zeidah a si hnga? A bia lehnak cu a Fapa thihnak le thawh thannak hi a si ko. Vailamtah cu kan sualnak a kan hnawhpiaknak hmun lawng si loin, kan minung hlun a thihnak hmun zong a si (1Kor. 15: 3; Rom 6: 1-14). Kan ca i Khrih a thihnak nih a liam cia kan sualnak vialte a donghter, asinain Khrih i kan thihnak nih cun a liamcia i kan tuarmi

hliamhmma vialte kha a donghter ve (Gal. 2:20; Kol. 3: 1-4).

Nitin in kan chungah a thawhthannak nun thanter awkah kan kawl peng ahcun kan lungthin lei remh thannak zong a fawiter suaumau lai (Rom 12: 1,2). Zeicahtiah, Pathian ah cun hawi nakin niam in i hmuhnak le chambau in i hmuhnak hna, le a him loin i hmuhnak a um lo. Mah hi vanlei fimnak hi minung lungthin umtuning tuaktanmi hna caah cun hrhuhnak a si i, sihmanhsehlaw van le vawlei ah kan sualnak le kan minung hlun lakin a kan khamhtu cu hi thawwnak lawng hi a si (1Kor. 1: 17-25; 2: 1-16).

Pathian nih kan nun rawkmi hi remhh a tim lo i, a ningpi tu in a kan thlenpiak. Kan hrinthan ni thokin kan chungah a ummi Khrih hi kan damnak caah kan i ruahchan dingmi cu a si. Soisel awk a um lomi kan chung ummi Khrih cu a sunglawimi a hmuitinh tlinter awkah catbang loin rian a tuan (Kol. 1: 27: 29). A tangmi thil vialte cu kan caah siangapahrang bantukin um kha a si (Rom 5: 17). Kan pum a ningpi in thlen dih kan si hlan le van thar le vawlei thar ah kan um rih hlan paoh cu lunglawm in um ko rih hna u sih (Rom 5: 17; 8: 23; Biathlam 21: 1-7).

Nangmah kongkau ah ze i bantuk ruahnak thur zong nih in hliamh ko hmanh sehlaw, zeidah a poi. Jesuh pei na ngeih ko cu! Khrih he i pum khatnak ah na puitlin khawh nakhnga a herhmi paoh cu pek na si cang (1Kor. 1:30). Cu bantuk ruahnak thur vialte damternak ah Pathian bialehnak cu Jesuh Khrih a si.

A dang thluak fahtertu le thlarau phurrit pahnih a um rihmi cu ruahnak sual le sual hnawmtaam ngaingai an si. A hmasa deuh hi lungthin kekhainak a si i, a hnu deuh hi

theih thiam a har ngaimi le kenkawi a har ngaimi an si.

Sualnak cu misual nun chungah thukpi in aa phum i, pumpak nunah phurrit nganpi a khinh. Lungthin daihnak le hnangamnak cu a hloh i, ngandamnak le nuamhnak hna cu a hrawh. Hi ruangah, lungthin lei in siseh, pumsa lei in siseh, ruahnak lei in siseh, soal man thihnak kan conak cu a si (Rom 6: 23). Chia tha hngalhnak soal mi rawk khawhnak nih cun khulrang ngai in thihnak ah mi a hruai. Chiatha hngalhnak soal cu aa din ve bal lo i, khaam cungah a dir peng. Cu nih cun kan pawngah⁹ thil tihnung a chuahter. Chia tha hngalhnak lungthin cangcel bang i aa ngerhngawimi hi zeibantuk sivai hmanh nih a tei lo i, ngaichihnak mei hi zeibantuk ti hmanh nih a hmit kho lo.

Hell mei note tiin chim khawh a si (Mk. 9: 44). Sualnak ruang i setan chiatserhnak tiah an timi hi a ngaingai ah cun chiatserhnak muihmai hlennak a si. Chiatnak a chuahter mi cu zan ah hngilh kho loin mi a tuah, asiloah chun ah lungthli suaisamnak in rian a tuan. Soal zawtnak damh awkah sibawi an um lo maw? Um e, pakhat lawng a um.

Thihnak a phanphi khotu a sualmi chia tha hngalhnak theitlai kongah zeihmanh tuah khawhmi ka ngei lo ti na fian hlan paoh cu mah cu zawtnak lakin na dam bal lai lo (Rom 5: 6-8). Cun, na soalnak ruang i biaceihnak cu na huah hrimhrim lai, cucu thihnak a si (Rom 6: 23). Cuti a si lo ahcun na soalnak caah mi pakhat nih an pekpiak cang timi khuaruahhar thawngtha hi na zumh hrimhrim a hau (Rom.3:23-26). Asi ko – soalnak ngei lo Pathian Fapa Jesuh Khrih nih na aiawh in dotlaimi a nunnak cu a pek cang (1Pet. 3: 18). Na thihnak ca biaceihnak cu amah nih a huah. Na ai a awh. Jerusalem hau

leng king ringriang tlang cungah na soalnak cu a thihpi cang. A thiangmi Pathian nih cun leiba pakhat ruangah thil pahnih cawh cu a si kho lomi a si. Soal man leiba an pekpiak cang. Kha hlan na soalnak vialte ngaihthiam na si lawng si loin, philh piak na si cang (Mikah 7: 19).

Hi khuaruahhar taktak a simi biatak hi na pom i, a cungah na zumhnak na hngat ah cun na nun ah thil pahnih aa thlengmi na hmuh lai. A hlan na soalnak he aa ralchanh in na nun ah thil pakhat fihnak a hung chuak lai. Cuti thil a um ahcun, soal cu mertak law, Khrih thawh thannak hmual cu lunglawm in cohlang colh. Cu nih cun Pathian fa bangin nung dingin an bawmh lai (1Jn. 1: 12). Jesuh thihnak nih Pathian he an remter hna ahcun na chung ummi a Fapa nunnak nih cun zeitlukin dah na nun ah dothlennak a tuah chinchin lai? (Rom. 5: 10). Zei ti maw i soalnak chungin na tlak than a si zongah, na ralpa thar a simi soalnak cu caan tha pe hrimhrim hlah. Rianrangte in na soalnak cu phuang law, hmai ah kal chih ko (1 Jn. 1: 9). Na zumhnak le ngaihchihnak cu Pathian nih a Fapa thisen thawngin a cohlan lai i, nangmah zong naa lawm than lai.

Naa dinhnak an hnursuangtu setan cu doh. Soal an phawtnak bia cu zeiah relpiak hlah (Biathlam 12: 10). Thlarau lei hmuhtonak tampi a ngeimi sin ah kal law bawmhnaak va hal hna. Thlacamnak he tampi an in bawmh khawh lai. A donghnak ah, hawi nak niam in i hmuhnak, chambau in i hmuhnak, le misual in i hmuhnak kan cawn khawh in, atu ah cun lungretheihnak, lunghrinnaak le tihphannak kong kan cawng than hna lai. Hi thil hi a chim cu an fawite ko nain hun ton taktak ahcun a har taktak mi an si.

Lungretheihnak nih lam hla tukah mi a hruai tawn. A phunphun in naa zuam ko zongah mah hi lung nuamh lonak hi chuak duh loin lung thawng ngai in an al lai. A zatawk cu ka hloh ko cang rua na ti hmanh ah ze i maw zat cu an tang thiam thiam rih ko lai. Cu bantu k caan ah cun, amah nih an zohkhenh caah na lungretheihnak vialte cu amah cungah chia dih hna (1 Pet. 5:7).

Jesuh nih a kan chimhmi cu pihlung khi nikhat ca tete in a nung i thaizing caah hnangamte in Pathian aa bochan. Cu bantu k cun, ramlak pangpar hna zong nih nihin nichuak ah i lawmh ding le thaizing ton awkah i lawm dingah a kan cawnpiak. A pennak le dinnak kan kaw l hmasa ahcun ze i dang thil vialte zong chap chin kan si dingmi cu bianabia he a kan cawnpiak (Lk. 12: 22-30).

Lunghrinnak timi cu biatak ah i hngat ngam lonak a si. Na thil tinak le na zumhnak naa tlaihnak ah tihphannak le fianfai lonak ah an hruai lai. Hi nganfahnak nih hin na zumhnak an firpiak lai i, na thazaang an zukpiak lai. Atu setan nih na ruahnak ah lunghrinnak chiah awkah aa tiar cuahmah lio ah, Jesuh nih cun biatak nih an luatter hna lai tiah bia a kan kamh (Jn. 8: 32). Pathian biatak hngalhnak le nunpinak nih na lunghrinnak a hrawh lai i, lungtailtel in na umnak cu an remhpiak lai i thil pakhat lawng an ruahter lai.

Tihphannak cu a taktak a simi thil ah siseh, lungkil suaisamnak ah siseh mi thihphaihnak a si. Hremnak mi a phorhtu thil tihnung a si (1 Jn. 4: 18). Tihnak nih hin na duhnak kha kal kho loin a baiter lai i, nangmah kha cawlcang kho loin sal bantu kin an ser lai. Pathian bia cu a nung i a thawn bantu kin amah Pathian bochan in na zumhnak na phuan

tikah an khhngerhtu thong innkhar hna cu a boh dih pinah, an dawnkhantu fing le tlang hna hmanh kha an thialpiak dih lai (Mk. 11: 23). Harnak kip ah hin Pathian nih biakamnak a ngei dih. Tihphannak a loh khawh nakhnga a dawtnak cu tlamtling ten an hngalhter lai (1 Jn. 4: 18). Nangmah an hupphengtu caah canter awkah le biatak he na tai ah i sawmh chih awkah zumhnak an pek lai (Salm 27: 1). Tihphannak hrawhnak ah a tha bikmi cu na zumhnak aupi a si. Na hmur i a ummi Pathian bia nih tihnak a dawi khawh dih hna i, amah i bochannak nun zong an pek khawh.

Ze i bantu k harnak kan ton zongah Pathian sinah bawmhna k hal i, Pathian bia cu hriamnam ah i hman ve ding a si ko (Rom 10: 13). Cuti na tuah lo ahcun lungrawhnak ah an hruai lai. Cu bantu k thil cu a hun i peh thluahmah i lungthin lei lawng si loin taksa lei tiangin a hun hnursuan lai. Sual cu sual cungah khinh a si ahcun aa chonh chin lengmang lai i tih a nung.

Chunglei i rem lonak kha midang va khinh lo ding. Na chung zongah thutter hlah. A lehnak cu harnak chungah Pathian veel hmuh i zuam ding a si. Cuticun Pathian duhnak in kal khawh a si lai. Cu bantu k dirhmun ah cun Pathian nih a mi zohkhenhnak veel tampi an pek lai. Cu nih cun kan thlarau a kilvan pinah a hnu i thinphawhnak a chuak dingmi chung zongin a kan huhphenh lai.

Jesuh bantu kin harnak hi lunglawm in kan tuar i fahnak a kan petu cung hmanh ah zaangfahnak he ziaza dawh tein thil kan ti tikah Pathian aa lawm (1 Pet. 3: 8-14). Pathian nih a Fapa muihmai cu a fale dang (zumtu hna) nun ah a hmuh tikah aa lawm ngaingai (Heb. 2: 10). Cu bantu k sual i

lehrulh lengmangnak a teitu hna nun cu Jesuh nih nau nganfah bangin a rak tuarpimi a si.

A cung i kan langhtermi thil kan tei hna lo ahcun harnak dangdang a chuahter lai i zawtnak tiangin a phanhter lai. Zeicahtiah lungthin dam lonak nih taksa zong fakpi in a hnursuan tawn. Teipiaktu Pathian kan ngeih cang caah Pathian fale hna lakah cu bantuk thil cu chuahter awk a si lo.

Biatak ah karhlannak thawngin kan damnak tling kan hngalhna dingah lamkaltu Johan thlacamnak hi zohhmanh: "Ka dawtmi ka hawi, ngandam tein khua na sak i zeizong vialte na caah rem tein a um nakhnga thla kan campiak – thlarau leiah siarem in khua na sa ti kha ka hngalh," (3 Johan 2). Lamkaltu Paul zong nih, "Biaknak nih hin rumnak a chuahti taktak, sihmanhsehlaw cu rumnak a ngeimi cu mah tinvo i a lung hna a ngammi kha an si," a ti (1 Tim. 6: 6).

Thlarau, nunnak, le taksa tiin kan pumsa ningpi in ngandamnak kan i lawmhpi hi Pathian duhmi a si. A rian kan tuannak ah harnak zehmanh a um ti lai lo. Zeicahtiah, kannih cu dinhnak le daihnak hmun in a tuanmi kan si (Heb. 4: 9 – 11).

A rian kan tuannak cu kan chung i a ummi Khrih thawnnak a luangliammi thawngin a si awk a herh. Cucu Jesuh cawlcanghnak le ruahnak biathli a si. Jesuh nih cun Pa umpinak kha a hngalh. "Keimah cu ka Pa chung ah ka um i ka Pa cu keimah chungah a um kha ka hngalh. Nannih kan chimhmi hna bia hi keimah chungin aa thokmi an si tung lo, ka chung i a ummi ka Pa riantuannak pei an si cu," (Johan 14: 10).

Kan titsa teimannak nih thil tha zehmanh a chuahti lo ti le amah tel loin zehmanh kan tuah kho lo timi bia har kan cawn tikah kan hnabeidonghnak lila nih cun Thlarau

chung i kan nunnak pumpi cu lawmhnak ah a kan hruai lai (Jn. 15: 5; Rom 8: 1, 2).

Khrih he pumkhat i kan nun bangin Thlarau nunnak phung nih sualnak phung, thihnak phung le minung sinak chambauanak phung in a kan luatter. "Kei cu Khrih he a vailam tahnak ah khan thah ka si cang; cucaah, a nungmi cu keimah kha ka si ti lo, ka chung i a ummi Khrih tu hi a si deuh. Atu i ka nunmi nunning hi, a ka daw i ka ca i a nunnak a pemi Pathian Fapa zumhnak thawngin ka nung," (Gal. 2: 19, 20) tiin kan zumhnak cu cat loin kan phuan tikah a derthawmmi kan pumsa tteng riantuannak hmangin Pathian thawnnak cu kan hmuh peng lai (Rom. 6: 13).

A tho thanmi Pathian Fapa Khrih nun kan i hrawmh tikah kan hliamhma le Fahnak vialte cu damter an si lai i, a tlamtlinnak nih a kan khuh dih lai. Ruahchannak a ngei ti lomi misual khamhnak(salvation of hopeless sinner) hi khuaruahhar a si (Rom 5: 1), asinain bawmtu ngei lo mithiang khamhnak(salvation of helpless saint) hi khuaruahhar a si deuh (Rom 8: 1- 4). Hihi nunnak sawhsawh si loin, nun duhdim a si (Jn. 10: 10). Hihi teitu sinak sawsawh si loin, teitu nakin a ngan deuhmi a si (Rom 8: 37). Nunnak zamtaknak a si lo i, mipa pakhat Khrih thawngin nunnak chungah nawlungeihnak a si (Rom 5: 17).

Zalongte le hmasawt ngai in karhlannak a si. Thihphaihnak le ramri khampiannak zong a um ti lomi nunnak a si. Ral dohning phung thiamnak zong a si.

Zingka khua ceu dawh a chuahter bangin Pathian dawtnak ceu nih dinnak phunglam a hun ser tikah lungretheihnak kan tuarmi, mang chiatnak caan hna cu philh

an si lai. Mah cu nunning niceu chung i kar na hlan tikah muihnak nih an zamtak lai. An hnursuangtu soal thawnnak cu tihphang in an chuah tak lai. An awkklaitu ding a um ti lo. Hihi na rak tuarmi hliamhma Pathian nih an damternak lam a si. Atu cu kan khuaruahnak soal a kan lakpiaknak pakhat zoh rih hna u sih.

DAL - 9

Thawngtha Dang

A liam ciami thil kong kan ruahnak damter awkah lamkaltu hna hmanh nih an hngalh bal lomi thil va hman hi tih a nung ngaimi a si. A langh ningah si dawh ngai a lo i, a si taktak tung lomi ruahdamh thilti hi setan hriamnam pakhat a si. Nihin kan thil tonmi hmuh fian awkah a liam cia thil hei cuan than dingin Bible nih a kan fial lo. Cathiang nih biapi ah a chiahmi cu a liam cia thil ah Pathian hmuhning tein hmuh ve kha a kan fial – cucu ngaihthiamnak le i cinken ti lo kha a si.

Ruahdamhnak nih a damtermi mi tampi an rak um zong a si kho, asinain Pathian bia lomi hna thluak fimnak hmangin sermi phung hin Pathian bia le Pathian phunglam hi zeitik hmanh ah thlen lo ding (Salm 1: 1).

Pastor nih hi kong an cawnpiak lo le mizapi nih Khrih cu chung lei damnak hram le an fimnak biathli caah an kawl lo hmanh ah Pathian nih a mifa hna nganfahnak inmi cu a zoh sawh bal hna lai lo (Kol. 2). Asinain a dawtnak nih cun hi thluak ruahdamhnak thanter hi cu a kan onh bal lai lo.

Van bawithutdan i a phanmi thlacamnak vialte khi Pathian bia thiamnak computer (theological computer) hmangin tuak hna sehlaw, bawmh halnak kip hi tlamtlingte in an i cinken ahcun kan thlacamnak a tam deuh hi cu an kan

let lai lo. Pathian velngeihnak hi a ningcang loin hman kan i timh awk a si lo.

Atu na harnak kianter awakah na hrinthan hlan ruahnak le hmuhtonmi lei ah kir than dingin Pathian bia nih zei tik hmanh ah an fial lo. A hlan na rak tonmi fahnak ah kir zau in, Jesuh umpinak tem awakah le na phurrit chan ding hi Biakam Hlun cawnpiaknak ah a um lo. Cu nih cun Setan hlenter awakah innkhar a hunpiak i lungthin lei hliamhma tihnung ah a hung cang.

Lamkaltu Paul zong nih kha hlan a nunnak i thil harsa kianter dingah cu bantuk chung lei damternak caah thiamnak a ngei lo. Tipilnak ah khan Khrih he phum chih an si lawng kha a theihmi cu a si (Rom 6: 3 – 8). Cun, a nunnak ah dothlennak a um, zeicahtiah Pathian Fapa he pum khat sinak thawngin nunnak thar i karhlan awakah thihnak chungin thawhter a si zong kha a hngalh (Rom 6: 4- 10). Jesuh thihnak thawngin Pathian he remnak a hmuh lawng si loin Khrih nunnak thawngin nitinte khamh a sinak thawnnak ah cun aa lawm (Rom. 5: 10). Hlan a sualnak cu biaceih a si cang i phum a si cang (Kol. 2: 12). Atu a nun cu khuaruahhar a si. Kha hlan a fahnak vialte kha a damter dih cang (2 Kor. 5: 14- 16).

Mithalo hna khuakhannak ah i tel hlah (Salm 1: 1). Pathian nih a phum ciami kha ahohmanh hlaiter hna hlah. Phum ciami thlan cawh than cu tih a nung tukmi rian a si. Asinain, cu nakin tih a nung deuhmi cu miruak vui ciami kha dawh nangmah phulter(chuahter) an in timh tawn cu!

Setan nih hin mui chupchap a thla nih an tthih khawhnak hmun, a liam cia caan ah hruai an timh peng. Sihmansehlaw, cu bantuk, thla a simi paoh cu khua dei tikah

an lo colh ko lai. Jesuh nih fekte in bia a kan cahmi hi zohhmanh u sih, " Kei cu vawlei ceunak kan si. Keimah a ka zummi paoh cu nunnak ceunak kha an ngei lai i mui lakah an vai lai lo," (Johan. 8: 12).

That lonak na rak tuahmi khan thianter na si lo, ngaihthiam na si lo i philhpiak zong na si fawn lo tiah ahohmanh i hlenter hna hlah. Cucu a dingfelmi Pathian min chiatte a si. " ... a dingmi le a felmi a si caah, a biakam kha let loin kan sualnak kha a kan ngaihthiam lai i kan palhnak vialte kha a kan thianhpiak dih lai," (1 Jn. 1: 9)

Khrih thisen nih hmual a ngei ti lo timi setan bia-aam hi Pathian thangchiat a si pinah, hi bia-aam lung chungah i chiah peng zong hi sual a si. Anih cu milihchim a si i, lih vialte pa a si. A tefa hna rian cu an pa duhnak tuah kha a si ko (Jn. 8: 44).

Felfaite i khuaruah le zumhnak hi aa zuldawimi an si hi philh hlah! Tihphannak lungthin na ngeih ko zongah Pathian bia na cohlan tik paoh ah zumh ngamnak a phan lai. Zumh ngamnak cu lungpi bantuk a si lai i zei bantuk lungthin le kiangkap tisuar hmanh nih an tei kho lai lo.

Paul hi a liam cia caan a ruah than paoh ah umkhua nuam lo le mit kuh thaw loin voi tampi caan a hmang ko lai. Khrihfabu a hrem hna i, mi tampi Pathian thangchiat dingin hramhram in a hnek hna, thongah a thlak hna a si lo maw? (Lam 26: 9- 11). Steven le Khrihfa tampi serhsatnak le thahnak ah khan aa tel ve (Lam. 7: 58). Hi ti thil a si ko bu ah, Paul nih a liam cia tuksapur thil a ruahnak damter awakah aa zuamnak kan hmu lo.

Pathian veel ruangah zumhnak thawngin khamh a

sinak kha lung um lo tein a zumh (Efe. 2: 4- 8). A sualnak vialte cu ngaihthiam a si cang i, a thurhnawmmi a nunnak ah Pathian nih dinnak cu laksawng ah a pek ti a theih(Rom 3: 21- 26). Sualphawtnak bia a simi paoh cu a hna a chi duh lo i, Pathian ngaihthiamnak le dawtnak he zeihmanh nih a then khawh lonak tu kha a aupi (Rom 8: 31- 34).

Nang zong kha hlan a liam cia thil phok tthan ding phun, ruah than ding le thianter than ding phun thil a rak chuah ahcun rianrangin daihter colh. Lung chuak thil le lungthin tihnak nih na chung Thlarau tehte cu an chilh awk a si lo. Zeicahtiah, "Pathian Thlarau le kan thlarau cu hmun khat ah an i fon i Pathian fa kan si kha tehte an khan," (Rom 8: 16). Kha hlan thil i na lungthin hliamhma damternak ah a thami lam cu a sol lomi Pathian biatak zumh le aupi kha a si. Pathian cu thil chia remhtu a si lo i, a thar in ser than kha a rian a si. " Mi zeihmanh Khrih he an i pehtlaih tikah cun mi thar a si; a nunning hlun kha a lo cang, nunning thar kha aa thok cang," (2 Kor. 5: 17)

Pathian nih an hmuhning tein hmuh i tim ve. Na nunning thar cu na chung i a ummi kha a si. Jesuh thlan chungin a thawhtertu thawnnak nih khan an nunter lai (Efe. 2: 1). Thlarau i karhlanning dan na thiam hlan paoh cu lenglei nunning (outer you) nih hna an hnawh peng lai. Buainak hi khua maw caan ah cun Pathian nih kha hlan a liam cia thil ruangah si loin atu na nunning he aa pehtlaimi an si zia theihter anduh ruangah a si tawn (Rom 7: 15- 21). Tlamtlingte in nunning thar ah nung kho lo ding i sualphawtnak nih a hnu ah cun hnabeidong in Jesuh sin an phanhter lai i, amah nih a hram a domh cang bangin a dongh tiang an limpiak lai

(Rom 7: 23 -25). Na vanchiatnak cu khuaruahhar in thlenpiak na si lai, zeicahtiah Khrih Jesuh chung i Thlarau nunnak phung nih cun thihnak le sualnak phung chungin an luatter cang (Rom 8: 1- 4).

A hlan na rak tuah tawn i an lem cangmi na zia dah ti lo cu atu na buainak ah hin, kha hlan thil a cangmi na ruahnak nih pehtlaihna a ngei lo. Khrih nun cu na nunnak pumpi ca i naa lak cang ahcun minung hlun cu hlih in, nunning thar i hruk cu thil har a si ti lai lo (Gal. 2: 20; Efe. 4: 20 – 32).

Na thlarau i a ummi a hmaanmi tehte le na lungthin tihnak le hngalhnak hna kha Pathian bia hmangin then hna. Na chung lei hngalhnak kha a lengpathual thil men nih hnahnawh hna hlah seh. Cu bantuk thil a va can sual hmanh ah Pathian bia kha lunghrinh in um hlah. Nang cu ser tharmi na si cang i, a raoh hlan ah Pathian nih an hmuh bangin vawlei nih an hmuh ve lai.

Minung hlun phumnak lunghrinhnak nih nunnak thar in karhlannak ah thawnnak a kan lakpiak khawh. Khrih thisen nih sual thianhnak thazaang a ngeihmi va lunghrinhnak nih zumh ngamnak a hrawh. Ser tharmi sinak lunghrinhnak nih Pathian sersiamnak a dawnh khawh.

Paul cu Jesuh Khrih aa phuannak thawngtha kilven kha aa zuam peng (Gal. 1: 11 -12). Pathian bia a cheuchum lawng lak le a caan ah a hleihluat in va chapnak, setan cawnpiknak hna le minung thlennawnmi le chan he aa tlakin sersiammi cawnpiknak hna cu a doh peng.

Pathian nih kan tonmi harnak vialte a kan teipiaknak lam cu Jesuh Khrih he pumkhat nunnak lawng hi a si. Anih cu zeizong vialte cungah Bawi a si i, amah a kotu hna caah

thawnnak a si (Kol. 2: 1- 23). Zeizongte sertu le zohkhenhtu nih cun kannih zohkhenh cu a ti khawh tuk (Kol. 1: 16- 19). A Fapa ah Pathian nih a kan pekmi khamhnak hin zeihmanh nih kan thial hlah seh (2 Kor. 11: 3- 4).

Pathian bia le a liam cia thil kongkau ruahnak in Pathian damternak lam cu minung hlun thawhter thannak le thladem bangin a kan zul pengtu hna cu rak donh i, lunglawm in a tak ram ah nun awkah a kan tuah. Na minung hlun kongah Pathian tuah bangin tuah ve. Mi zeihmanh thawhter khawh ti lonak hmun i Thiang Thlarau phumnak cu i rinh ko. Thawhthabia pakhat lawng a um – cucu Jesuh pekmi Thawngtha a si. Thawngtha dang kan herh ti lo.

DAL – 10

Tipilnak Ah Amah He Phum Chih

Atu cu Pathian fehtermi phung thilti kho bik lakah pakhat a simi lei kan hoi cang hna lai. Cu nih cun, nunning hlun chungin chuah awkah Thiang Thlarau cu innka a hunpiak lai i, setan uknak in an khamh lai. Hi phung biathli cu Pathian nih na minung cu an phumpiak cangmi cungah zumhnak le nawl ngaihnak hngat hi a si.

Sual ngaihchihnak ngeih hnu le Thiang Thlarau riantuannak thawngin hrinthannak ngeih hnu ah mi tapi nih tipilnak a biapitning an thei lo. Tipilnak hmangin zumhnak nih minung hlun sualnak in khamhnak sung ah mi a hruai.

Mi tapi cu Pathian bia nih a kan chimhmi zumtu cu amah he tipilnak ah phum chih kan si timi hi an fiang lo (Kol. 2: 12). Hi biatak phuannak ah hin Pathian thawnnak nih zumtu cu a nunning hlun he a then hna i, nunning thar ah nung dingin a luatternak aa tel. Pathian thilti khawhnak chung i a ummi zumhnak nih nunning hlun le lungthin hliamhma vialte cu a phum dih hna i, a sunglawimi zalonnak chungah zumtu cu a hruai.

Hi biatak theih fian lo ahcun a taknak zong phuan

khawh a si lo. Cu nih cun zumtu hmuhtonak ah chambaunak nganpi a chuahter. A poinak cu vawlei mi hna ruahning le cathiang cawnpiaknak a si lem lomi fim chimhnak cu an i cherhchan tawn. A fiang ngaimi cu Pathian bia lei ah hngalhnak a puanhlau tuk ahcun a khuaruahhar thawnnak zumh khawh a si ti lo. Cu thil nih cun zertiang ngai in biaruk a hun phurh i, Pathian nih kan nun hlun a phum ah khan, zei maw tiin thil tampi an nung rih tiin.

Biakam Thar cawnpiaknak hi Biakam Hlun hmelchunhnak nih an fehter tawn. Cucaah, Pathian fale hna cu "Moses zultu si awkah minmei chung le rili chungah khan tipilnak an in" (1 Kor. 10: 2). Kha lio thil umtuning kha zoh tuah hna u sih. Pathian nih Israel mi hna cu lzipt ram an sal tannak in a chuah hna tikah khuaruahhar thil ti khawhnak in a umpi hna. Pathian nih Moses cu a mi hna sinah hiti bia chim dingin a fial, "Nan thinphung hlah u! Fek tein dir ulaw nanmah khamh awkah Bawipa nih zaidah nihin ah a tuah lai kha zoh tuah u: cu a tuah laimi cu hihi a si lai, nihin i nan hmuhmi lzipt mi hna hi zeitikhmanh ah nan hmu than ti hna lai lo. Bawipa nih nan ral cu an dohpiak hna lai, nannih cu zehmanh nan tuah a herh lai lo," (Ex. 14: 13 – 14).

Hi tahchunhnak ah hin, Pathian cawlcanghnak hngakin daite in umnak hmangin an zumhnak cu langhter ding khi a si. An hnabei a dong lo. An khamhnak cu a zapi in a si, a cheuchum vial lawng hei ti phun in a si bal lo.

Hi Biakam Hlun hmelchunhnak hi khuaruahhar a si ahcun zeicahdah Biakam Thar nih a tlintermi biatak hi kan cohlan khawh lo? A poi chinchinmi cu , zeicahdah Pathian phung le Pathian fimnak hi vawlei fimnak in kan thlen tawn?

"Khrih he nan thiti cang, cucaah van le vawlei a uktu thlarau hna sin khan nan luat," tiah a ti (Kol. 2: 20).

Faro uknak tang i tihnak chungin chuah an sinak hi khuaruahhar a si ahcun, zeicahdah Khrih uknak chung i hruai kan sinak ah hin thil tampi kan i ruahchan lo? Moses nih Israel mi hna cu kha hlan an temtuarnak cu hnulei chit in teinak he hmaiah a hruai hna ahcun, Pathian chinchin nih cun nihin a mi hna cu cu nak sunglawi in a kan hruai hnga lo maw?

Kan lungthin chungah hin thil pahnih hrihruai bangin an i zel tawn. A cheu cu thathnemnak an ngei ko. Asinain , a thami thil cu aa dawhcah lomi khahlan rak hmuhtonmi thil nih a zelh chih ve i, thukpi in hram a bunh. Kan khuaruahnak ah a rak i phum chih.

Pathian lawnglawng nih cu thil pahnih cu a then khawh hna. Faro ralkap hna kut chungin a chanh hna pinah, Faro ralkap pawl cu a thah dih hna. Pathian nih a chimmi cu, "Nihin i nan hmuhmi lzipt mi hna hi nan hmu than ti hna lai lo," a ti (Ex. 14: 13). Pathian nih a hloh dih hna. Chan thar minung lungthin umtuning cawnnak (modern psychology) an rak hmuh hlan ah khan cun Khrihfa thong tampi hna nih tuufano le Moses thangthatnak hla kha zalongte in an rak sa hna. Israel mi hna nih rilisen kam i hla an sak i an lammi kha Biakam Thar zumtu vialte nih kan i zohchun hna awk a si (Ex. 15).

"Ceunak ram chungah Pathian nih a mi hna ca i a chiahmi thil i hrawm ve awkah aa tlak dingin an sertu hna kan Pa cu, lawmhnak he thangthat ko u. Zeicahtiah amah nih cun muihnak thawnnak chung khan a kan chuah i a dawtmi a Fapa pennak chungah khan him tein a kan luhi i a

Fapa thawng cun luatnak kan hmu i kan sualnak cu ngaihthiam kan si," tiah Paul nih a ti (Kol. 1: 12-14).

Kum zabu tampi a raoh hnu ah Pathian nih Profet Isaia hmangin Babilon sal tannak in chanh awkah bia a kamh hna, Pathian nih khamhnak rian a tuan pengnak a theihter hna. Sihmanhsehlaw a herh ngaimi mumal thar a pek hna.

"Keimah BAWIPA cu nan Pathian thieng ka si,

Israel, nangmah sertu cu keimah ka si i

Na siangpahrang cu keimah hi ka si, a ti.

Hlanpi ah hin BAWIPA nih rili tan in

Lam pakhat a rak ser i cu lam cu tilet chungah a kal

A thawngin ralkapbu kha a hrawh hna,

Rangleng le raltuknak rangtum kha ti chungah a paih hna.

An pil dih, zeitikhmanh ah an chuak than ti lo,

Meifar mih bantu kin an mit.

Sihmanhsehlaw BAWIPA nih cun, ' A um ciami thil kha i tlaih peng hlah u,

Hlanpi i a rak um cangmi lawng kha tuak peng hlah u.

Thil thar kan tuah ding tu kha i ngiat peng u," (Is. 43: 15- 19).

Na hmu ko lo maw? A hlan thil kha philh hna u, a um ciami thil kha tuak peng hlah u, a ti. Hi thil tuahnak ah mumal a herh, asinain tuah khawh a si.

Na luatnak tlamtling na phuan rih lo ahcun atu hin ot, Pathian bia cu zungzal in a hmaan ti kha phuang law, cu thil he aa kalhmi thil paoh cu na hna va chi hlah. Cuticun, na aupinak cu Thieng Thlarau nih a fehter lai, Khuachia hlennak cu Pathian bia in hrawk hna. Pathian bia nih thah i phum

cangmi tiah a chimmi thawhter tthan awkah aa zuammi mi zehmanh, hawikom maw, ral maw, setan maw, cathiang kalh zawngin ruahnak cheutu an si zongah an bia ka zawng hrim hrim hna lai lo tiah na lung i thlek.

Nangmah dehhlennak ah setan hmanmi thil a simi paoh cu va doh hna. Tu chan minung hna nih kha hlan ral thiamnak an i lak thanmi, chuticun Pathian nih a chim lo men lai dah kaw, ti phun kha vaa zumh soal hlah. Evi dehhlen aa huahnak phun zertiannak bia, "Pathian nih cuticun a ti ngaingai maw?" timi bia-aam kha vaa ralring (Gen. 3: 1).

Hlennak kha i zumh hlah. A um ciami thil kha fuhpanh ti hlah. Kha hlan thil ruahnak vialte cu Pathian nih a phum dih cang tiah zumhnak in aupi. Amah setan zong kha a liam cia caan i a tuarnak kha theihter ve. Golgotha tlang cung vailamtahnak ah Jesuh nih a thilti khawhnak le nawIngeihnak vialte cu a hrawhpiak dih ti kha theihter than. Teinak hla kha thangpin sak hnawh. Pathian nih a Fapa cu thlan chungin a thawhter lawng si loin Jesuh nawIngeihnak a dohkalhtu setan uknak chung i thilti khawhnak vialte cu a hrawhpiak dih.

"Cun vailam cungah khan Khrih nih thlarau uktu hna le nawIngeitu hna thawnnak khan aa hlitphuak i zapi zoh awk men ah khan a ser hna i teinak in a kalnak ah khan sal tlaihmi bantu kin a hruai hna," (Kol. 2: 15).

"A zummi hna chung i rian a tuantu a thawnnak cu zei tlukin dah a ngan ti kha nan hngalh khawh nakhnga caah a ceunak cu nan hmuh khawhnak hnga, nan lung kha in hunpiak ko hna seh. Hi kan chung i a ummi thawnnak hi, thihnak in Khrih a thawhtertu le vancung khua i Pathian

orhlei kamah a thuttertu Pathian thawnnak he khan aa khatmi a si. Khika ah khan vancung ukto vialte hna le nawIngeitu vialte hna hna le nawIngeitu vialte hna le thawnnak vialte hna le bawi vialte hna cungah Khrih cu ukto a si; hi vawlei le hmailei vawlei zongah khin Khrih cu thawnnak a ngeimi bawi vialte cung bawi a si," (Efe. 1: 19 – 21).

Zumhnak in na phuanmi Thiang Thlarau nih a fehter hnu ah zulh dingmi mumal a um rihmi cu- a hlan na tuarmi kha ciammam tein philh le Pathian nih thil thar a tuah dingmi cu zumhnak he i ruahchan hna hi an si (Is. 43: 19).

Zeicaahdah thlarau lei kutke tling loin na um peng rih? Zeicaahdah na khamhnak tling cu na hal lo? Hi ceunak bia na sin a rat cang caah tho law ceu tuah. Izipt ralkap pawl kha Pathian nih a thilti khawhnak hmangin rilisen chungah a phum dih hna bangin, khahlan na lungthin hliamhma na tuak tthannak vialte zong Pathian nih a zatein a phum dih cang ti na phuan tikah, a raoh hlan ah hitihin hla na sak khawh lai:-

"Bawipa nih a thawngmi le a liannganmi ah a ka ser, amah cu a ka khamhtu kha a si. Amah cu ka Pathian a si i ka thangthat lai, ka pupa hna Pathian a si i a lianngannak cu hla in ka sak lai. BAWIPA cu ralkap a si, a min cu BAWIPA a si. Faro rangleng hna le ralkapbu cu rili ah a paih hna, a bawi thawng bikbik hna cu rilisen chungah an thi. Rili thuk nih khan a phum hna, ti ne ah khan lung bantukin an tla. BAWIPA, na orhlei kut a thawngmi cu kharuahhar a si; ral pawl kha a den cekcek hna. A thawngmi na lianngannak in na ral cu na tei hna i na thinunnak cu a alh in a alh i, capawl bangin a kangh dih hna. Na thaw in na chem i ti cu an i chong, a luang

liomi ti cu vampang bangin a dir; rili thuk cu a ne tiangin a hak," (Ex. 15: 2- 8).

Atu hi Bawipa khamhnak ni cu a si. Voi dangah, hi khamhnak ngan hi setan nih rikhih a timh te lai i, rak duh hrim hrim hlah. Na luatnak tling ilawmhpi kho lo dingin aa zuam rih lai. Rak onh hrim hrim hlah. Basingstoke i a ummi D. Richards cungah lawmhnak tampi ka ngei. Cucu a tang lei i ka langhtermi a hmuhtonmi a nun ruangah a si. Setan pennak chungin tlanh ciami fale hna caah rak hngalh fian lomi le rak chim phuan tuk lem lomi thil ti khawhnak a um ti hi a kan hmuhsak.

Kum zei maw zat a liam ciami ah khan Basingstoke i a ummi tlangval pakhat hi khamhnak a hmu. Amah hi kha hlan ah " Hells Angels" (hell ram vanmi pawl) tiah an timi misual phu ah a rak i tel bal. A kehlei ban ah hin " Hell Angels" tiin mawngcik a rak i chun. Cu mawngchik nih cun a hrinthan hnuah hna a hnawh ngai ngai. A sual aa ngaichih i, tipil a ing. Tipil a in khawh, a tak a hung ro in hnipuan a hun i hruk aih dih ah khin, a ban i mawngcik chunhmi kha an tla dih cang ti kha a hun theih. Tipil a in lio ah Pathian nih a lakpiak diam.

London i a ummi mi pakhat nih kum tampi chung a hmuh ti lomi a hawikom nupa hna hi ton awakah a kal. A kawlen ko hna nain a hmu kho hna lo. Pathian bia a hngal ve lomi hrat cu khuavang ngeimi sinah bawmhnak hal awakah a kal. Khuavang ngeimi nih cun a khuavang pawl cu a hun hal hna tik ah, na hawile hi caan ze maw can chung tiang lawng an hnu ka zulh khawh hna. A karlak ah dawntu a ummi ko khi a lo, cu pin cu pehtlaih awk an tha ti lo, an ti. Mipa cu

hnabeidong in a kir i, a hnuhnung bik an khuasak tinak hmun lei ah a kal. Mi pakhat a hawile nupa a rak theitu hi a um i, cu nih cun nupa hna he pehtlaihnak a ngeimi pastor sinah a hruai. Mipa nih cu a hawile ton awk ah khuavang a tonnak kong cu a chimh. Pastor nih thil pahnin a tuah – a hmasa bikah khuavang sin bawmhnak hal a that lonak a chimh, i a hawile an damnak kong a chimh. Cun, khuavang nih a hawile nehnang an dawi khawh ti lonak ni le thla a hal tikah, cu ni thengte cu an nupa in an i hrinthan i tipil an in ni a rak si. Cu hlan paoh cu an konglam an hlathlai khawh dih ko nain, mah hi ni thok hin khuavang nih an pehtlai kho ti hna lo.

Kan soal ngaihthiamnak nih Pathian nih kan soal philhpiak awk ah lam a sialpiak. Cu bantu cun, tipilnak zong hi kha hlan kan sinak vialte phum dih awkah Pathian caah lam tha ngai ah a cang kho ko. Cuticun, kannih zong nih kan philh khawh ve lai.

Tipil na in rih lo ahcun rianrangte in ing colh. Asinain, tuahsernak ah fiangte in a langmi hngalhna le nawlngaihnak he na in lai. Nawlngaihnak he na karhlannak cu na nunning hlun phumpiaknak thawngin Thiang Thlarau nih a fehter lai. Cucu daite in hngak ko.

Tipilnak na in cang belte ahcun nawlngaihnak rian hi nolh a herh lai lo. A ngaingai ti ah cun, Pathian nih a thluachuahnak a rak in pek cang zong a si kho. Asinain, Evi bangin setan nih a lih chimnak zumhter awkah an tukforh cang zong a si kho. Cuti a si ahcun na tinvo in chuh awkah setan cu caan tha na pek tinak a si.

Cu bantu thil a um ahcun, na zumh lonak soal cu i ngaichih law, na rak thlaumi na dirhmun cu, “ tipilnak kan

vung in ah khan amah he vui ti kan si i amah he thihnak ah khan kan thi ve; cu bantu thiamthaim in Khrih cu Pa sunparnak thawnnak nih a thawhter bang khan kannih zong nunnak thar ah kan nung ve lai,” (Rom 6: 4), tiin na zumhnak fehter thannak hmangin na dirhmun hmasa cu char than.

Dal 11 nak nih Thlarau i nunning na hmuh fian khawh nakhnga an bawmh lai i, thil man sung ngaingaimi an hmuhter lai. Na sinak taktak le na man a sunning zong na hmuh lai. Zei ruangah dah na chuah i, Pathian nih ze i bantu si awkah dah an duh ti na hngalh lai.

Dal – 11**Sinak Caan Har! Donghter a si cang!**

Thlalang naa bih chiarte khuaruahhar ngaiin a rak in zoh ve tu kha ahodah a si? Mising phun in thep loin an zoh pengtu kha ahodah a si? Cupa cu na thei taktak maw? Mah hi biahlnak hi felfaite in na leh khawh lo ahcun sinak caan har ah an hruai lai. Cucaah, thil umtuning na hngalhnak an bawmtu tlawmte langhter a herh.

Na sinak cu a tlangpi in thil pathum aa komhmi a si. A hlan na rak hlawhtlinnak zeimawzat na hngalhmi, le atu na nunnak i naa lunghmuihmi cu fonh hna. Asinain, hmailei ca i lungthote in hmuitinh na ngeihmi zong a herh. Cu nih cun atu na man ze tuak dah a si ti an chimh lai. Patling pakhat bantukin na hlawhtlinnak tling an tuakpiak lai. Zuamcawhtu thil na tonning le tawrelning zoh in na sinak theih khawh a si.

A tlangpi in, himnak a chuahpitu dawtnak zultphung le thithruainak tha a umnak hmun innchungkhar in hun chonak hi aa thok awk a si. Cu bantuk cun, nunnak phung lakah man a ngei bikmi pakhat mah le mah uknak hram bunh a herh.

Innchungkhar timi cu ngakchia kha midang he aa lo lomi a sinak thanchoter awkah zalonnak peknak hmun a si

pinah, cu zalonnak cu a pingah hmang sual lo dingin le midang zalonnak hnahnawh lo dingin tuanvo an ngeihnak kong zong cawnpiak ding a si. Midang zawnruahnak nun cawn hi nunnak phung a dang pakhat asi i, mah ca thatnak a chuahter.

Ngakchia in tleirawl ah a thannak ah hin a karlak ah tihphannak maw, lungfahnak maw um lo dingin a si khawh chungin hrial a hau. Thanchonak lei a panhmi lungput an ngeih khawh nakhnga i zuam ding a si. Hmuitinh tlamtlinnak ah riantuan le cawnnak a herh i, ze thil an tuah hmanh ah nunnak zultphung ngeih a herh zia cawnpiak a herh. Cu thil an cohlan i teimaknak he an hun i nunpi tikah an nunnak ah hlawhtlinnak an hmuh lawng si loin, anmah lungtho tein cawlcanghnak an ngei lai.

Cutin caan a hun i her tikah nu le pa si duhnak (sex) lungthin an hun ngei. Zeicahtiah kan nunnak chungah mah hi caan hrawng hi an biapi tuk i, kan rak i timhtuahnak vialte kha a kan mersanpiak khawh. Hi kongah Pathian nih Phungthlukbia chungah hi thil nih a hnuah zaidah a chuahpi te lai timi fiang tein a kan cawnpiak. Hi thil kan dawnh khawh lo ahcun Pathian biaceihnak kan chungah a tlun hlei ah, kan ngandamnak zong a rawk lai. Cun, mi tampi nih an ruah suksak lomi, a poi ngai tungmi cu, hi nih hin kan lungthin chung i a ummi upat hmaizahnak (dignity) kha a zorter. Sihmanhsehlaw, kan hrial khawh ahcun Pathian thluachuahnak tampi kan co lai. Hi ruangah phorhlawt awk belte cu kan ngei lo.

Mi pakhat hi a ngakchia lio in a hun puitlin tiangah midang chungah dawtnak ngeih a herhnak le mah zawn lawng

ruahnak a that lo zia tha tein cawnpiak lo ahcun, a duhdawt bikmi he an i thitumh ko hmanh ah dawh cah lo le zaangfahnak a ngei lomi a lungput cu a thlau hlei lai lo. Midang zawn na ruahnak le mi cungah dawtnak na ngeih ruangah hi na sinak hi a zorter lei si loin, cung sangpi tu ah an cawi lai.

Mah le mah i hlen cu mah le mah i hrawhnak a si. Mi hlen timi hi a ngaingai ti ahcun mah le mah i hlen dawh a si ko kuh. Mi thil a firmi cu thil tampi a sung tinak a si. Hlen hmangmi nih cun a sinak kha aa thumh i hawi zawng lo, mi ralchia a si kha aa langhter. Mah zawn lawng ruahnak nih cun zeitik hmanh ah mi pical ah an chuah bal lai lo. A thlite in na dinfelnak kha an eipiak. Tluantlamnak hi riantuannak ah a that bik hlei ah upatnak zong a kan phurh. Na palh caan i midang lehlam na mawhchiatmi hna khi mah le mah zeih ah i rel lo a si.

Khirhfa mi zeihmanh nih sinak caan har ton hi a herh lo, zeicahtiah a liam cia caan, atu caan le a ra lai ding caan hna cu zungzall Pathian Fapa he aa pehtlaimi an si. Khrih sinak cu kan sinak i kan i lak tikah vawlei ser hlan ah ni le caan hna cu kan caah a rak khiah ciami a si zia kan hngalh lai (Efe. 1: 3 – 6). Cun, atu kan sining hna hi amah khuakhanmi a si pinah, a dawtnak tangah a kan chiah (Rom 8: 28 – 29). Hi thil vialte pinah, hmai lei kan caan zong amah ah khin himte in a um ti zong kan theih a hau (Rom 8 : 36 – 39).

Minung kan sining aa dang ciomi hi Pathian nih a duhningin a rak timhlahmi le tluktu um loin a hlei khun cio in sermi sinak ah hin zumtu vialte kani lungsi awk a si. Hihi phorhlawtnak a si lo i, zawndamh in chimmi zong a si

lo, a puitlingmi thlarau nun tuaknak a si deuh. Si khawh lonak zawn zeih maw zat um hmanh sehlaw, zumtu vialte nih Jesuh bantuk si awkah kan i tinh ding a si. “ Keimah a ka hmumi nih cun Khrih an hmuh,” tiin.

Jacob nun zoh ah hin minung hi zeih bantuk dirhmun i a um zongah Pathian nih a thlah thlam bal lo ti kan hmuh. A min in siseh, a sining in siseh mi dirhmun rolhtu(cuhtu) a si ko nain thlarau lei thluachuah aa rauhchannak hi tlukpi in hram a thla cang ti Pathian nih a hngalh. Mi pakhat ah aa chuah kho dingin Pathian nih a hmuh, cucaah amah lei cawlcanghnak vialte a dih tiang kha a hngah. Kannih zong Jacob bantuk kan si ve, Pathian ah zeizongte hngat in thlarau lei nunning dan hna cu kan co ve. Kanmah thil ti khawhnak le khuakhannak nih zeihmanh a ti khawh lo zia kan theih fian i amah Pathian ah kan i hngah khawh nakhnga zumtu tampi cu harsatnak chungah caan zeih maw zat chung a kan chiah tawn (Jn. 15: 4 – 5).

Biakam Thar ah cun Paul hi kan i zohchunh dingmi cu a si. Pathian nih a mi hna hi zeitindah hnabeidonghnak chungah a chiah hna ti cu Rom 7 chungah fiang tein kan hmuh. Titsa i kan nun chung paoh cu kan sinak a dikdiar in phozaar a si hlan tiang, sualphawt kan i huah peng hlei ah kan sinak dik kan i lawmhpi kho lai lo (Rom 8: 1- 4).

Misual sinak in luatnak le Pathian he remnak kan hmuhnak nih sualphawt kan rak sinak in zalonnak a kan pek. Sihmanhsehlaw, nunning hlun (titsa sinak in khuasaknak) lakin kan luat cangnak hngalh fiannak tu nih cun khamhnak tlamtling a kan pek. Aa thlengmi nunnak biathli hngalh hlan ah cun hi thil hi a phan kho lo (Gal. 2: 20).

Na man a sunlawining cu mah le mah hlawtnak in na hmuhmi a si. Hi thluachuahnak nih mi zehmanh a hlaw bal hna lo, zeicahtiah hi kongah hin kan sinak le kan cawnnak hna nih zehmanh sullam an ngei lo. Mi zehmanh hi amah hmuhnak ah cun a ding sawk lai. Mi kip nih a tha na loin dinfel an i zuam cio. Asinain zeizong vialte lakah, mah le mah aa hlaw i a vailamtah phur in Jesuh hnu a zultu cu thluchuak bik an si (Matt. 16: 24).

Cucaah tu hnu cu thlalang vaa bih than law, ka chuah hlan hrim hrim hmanh in Pathian fa si awkah a ka thim cang tiah hnangam tein na chim khawh cang lai. Pathian caah ka sunglawi tuk hringhran. A Fapa thisen in a ka cawc cang (Efe. 1: 3- 14). Setan pennak chungin a ka khamh cang i, Jesuh pennak ah him tein ka um cang, na ti lai (Kol. 1: 13).

Cucaah, nangmah le nangmah cu hitihin naa ti lai:

“Atu zongah hin that lonak, chambaunak le tlin lonak in ka khat i, atu ka dirhmun hin dirhmun dangah thlen cuahmahmi ka si kha ka hngalh (2 Kor. 3: 18). A fapa muisam ka put khawh nakhnga zeizong vialte a chia he a tha he, ka ca thatnak dingah a ka merpiak hna ti ka hngalh caah lungsau in ka hngah lai (Rom. 8: 28 – 30). Pathian muisam cu ka keng te ko lai,” tiin. Thlalang cu i bih law, atu ah chim ko cang!

Dal 12 nak nih Pathian khamhnak a ngan hringhranmi biathli chungah an hruai lai. Pathian nih lamkaltu Paul sinah a phuan hlan chung paoh chan tampi a rak thuhmi biathli a si (Kol. 1: 26). Atu cu nawlbuarnak ruangah Adam nih a rak thlaumi sunparnak, Pathian nih a kan pek thannak lam kha kan cawng cang hna lai.

Dal- 12

Kum Zabú ZeimawzatChung An Rak Kawlmi

Minung nih an i thuamhnak an rak thlaumi hmuh than awkah kum zabu zeimawzat chung heh tiah an rak kawl. Biahalnak thukpipi an tuah, asinain diriamhnak tlak bialehnak an hmu lo. An biahalnak hna cu: “ Ka nun chan hi zeidah a si hnga? Zei ruangah dah ka chuah hnga?Ka sinak taktak hi zeidah a si i, khoika ah dah ka sunparnak man sung hi ka hmuh hnga?”, “ Ka nunnak i lawngkaropi hi zeidah a si i, lung diriamhnak hi khoika ah dah ka hmuh hnga?tiin...Hi biahalnak thei fiang dingah cun, Pathian bia ah kan kir than a hau i, hitihin biahalnak kan tuah hmasa a herh lai. “ Minung hi zeidah a si?” “Zeicahdah Pathian nih a ser?” “ Zeidah a palhnak?” tiin.

Adam cu Pathian nih vawlei in a tha bikin a ser (Gen. 2: 7). Vancungmi nakin tlawmpalte niam deuh in a ser, cucaah thihnak tangah a chiah,asinain saram nak cungcuang deuhpi ah a chiah. Fakpi kharuah khawhnak le Pathian ziaza langhter khawhnak a ngeih lawng si loin, a thi kho lomi zungzal nunnak ca zongah ruahchannak a ngei (Heb. 2: 5 – 10). A pumsa kharuahhar in ser a sinak nih khan minung cu zungzal in a ruah awk thei loin an kharuah a harter hna lai. Asinain cu biathup cu a zungzal in theih

awkah an kawl peng (Salm 139: 13 – 16).

A khuaruahhar thil vialte he cunngung deuh ah a ser, zeicahtiah a chungah thaw a chuahhnawh i mihring cu minung ah a hung cang (Gen. 2; 7). Minung chungah cun pumpak ca khuasak tintuk khawhnak lawng si loin, amah Pathian dawtnak rianh khawhnak thazaang a um.

Asinain, mah hi sunparnak le lianngannak vialte pinah saram nakin cunngung dueh ah a ser. Cun, sertu he i pehtlainnak ah thlarau a pek – Pathian he an i hawikomh khawh hleiah Pathian sermi thil vialte uk khawhnak thawnnak le nawlgeihnak zong a ngei. Zeicahtiah Pathian nih, “Kanmah he aa loin minung ser hna u sih: cuticun rili chung i a ummi nga si hna seh, van i a zuangmi va si hna seh, saram vialte cunngung siseh uk hna seh,” a ti (Gen. 1: 26).

Hihi minung sunparnak a si. Pathian nih upatnak sangpi a hmuhter i, cuka hmun cun a tlu. Nawlbuarnak nih thihnak a chuahter lai tiah Pathian nih ralrinnak a pek ko nain, Pathian bia lunghrinter awkah Setan nih a tukforh. Sualnak ruangah thihnak thladem nih Adam thlarau cu a hei khuh. Cule cangka, Pathian nih Adam chung i a chiahmi a biaktheng cu a chuahtak. Cu nakin a poi deuhmi cu, Adam cu paradise (Eden dum) in an chuah, cu lo ahcun nunnak thingthei hna a lawh lai i, a ei lai i, (a soal bu pi in) zungzal in a nung soal lai, ti a phang (Gen. 3: 22 – 24).

Tluk hlan ah khan Adam a nun pumpi cu Pathian umpinak nih a ciah dih : amah thazaang chuah hau lo tein sertu muisam a keng i, fawi tein sermi thil cunngung nawlgeihnak a hman khawh.

Tluk hnu ah cun, tihnung taktakmi thil cu a cunngung a

hung tlung. Pathian thawnnak le umpinak si ti loin a mi henh in umhar lileng in a um cang. Pathian he ngamhtlak ngai in i hawikomhnak si ti loin, kingringriangin a dangte in reem a si cang. Paak ngualpi in a um. A lungthin cu soal muih thawnnak nih a cawlcanghter. Atu cu chuahkehnak lei ah thinhunnak fa a si cang (Efe. 2: 1: 3).

Minung kan phuntungtu a si bantukin, Adam nih a hrinthlakmi vialte cunngung le vawlei cunngung soalnak a luhter lawng si loin, Pathian ruahhramh loin lungtuarnak fakpi tonter awkah chiatserh an si dih. Pathian sunparnak nih a hlaut hna. A tefa hna nih a tlamtling lomi thil kha chan khat hnu chan khat in an buah peng.

Chan khat hnu chan khat in minung nih an ti khawh tawk cu an rak thlau ciami sunparnak chikkhat a thluamthlam in an hun hmuh duak tawn. An chung i Pathian khuaruahhar thei kho than ding cun Adam Pahnihnak a rat hlan paoh cu thil si kho lo a si. Cuticun, Pathian nih Adam pahnihnak hmang in a tlanh hna lawng si loin, a Thlarau thilti khawhnak hmangin Pathian he i pehtlainnak hmun ah a hruai hna. Cun, an thlau cangmi sunparnak hmuh thannak caah ruahchannak cu a ra.

Jesuh Khrih kongah Johan nih hitihin a chim:

“Bia cu minung ah a cang i kan lakah khua a rung sa. A sunparnak cu kan hun hmuh i vel le biatak in a khat. Cu sunparnak cu Pa nih a Fapa ngeihchunte a pekmi sunparnak phun kha a si,” (Jn. 1: 14).

Kha hlan, zungzal in Pathian Fapa Jesuh Khrih a rat tiang, Adam nih a rak thlaumi sunparnak cu Jesuh nih a langhter pinah kha hlan siningte in a umter than. A sunparnak tlingin Pathian nih a thuamhmi minung dirhmun,

hi vawleicung i kan rak chuahnak chan, le Pathian nih kan i lawmhpai awkah a tumtahmi nunnak tling hna cu Khrih nih a kan hmuhsak.

A hnu deuh ah, Jesuh nih minung tlanhnakk caah soisel awk a um lomi a nunnak kha a pek (Jn. 20: 28). Thihnak hmangin a nun a peknak ah Pathian thilti khawhnak in thawhter a si nakhnga a Pa aa bochan. A thawh than hnu ah Khrih Thlarau cu mi thongsang tampi nun ah Pa nih a pek hna lai ti zong a hngalh.

Jesuh thlacamnak cu na nun ah zeimawzat a tlamtling cang, asinain cu lawng cun a zo lo i, hmailei ah fakpi in karhlan caan a cu cang. Jesuh nih hitihin thla a cam:

“Anmah ca lawngah hin thla ka cam lo, an chimmi bia thawngin a ka zum laimi hna ca zongah ka cam. An dihlak in pakhat an si nakhnga thla ka cam. Ka pa, keimah cu nangmah chungah ka um i nangmah cu keimah chungah na um bantuk hin annih zong kan chungah um ve hna seh. Nangmah le keimah cu pakhat kan si bantuk hin pakhat an si khawh ve nakhnga, sunparnak na ka pekmi kha ka pek hna. Kei an chungah um in nang ka chungah um law, annih cu pakhat taktak an si lai; cun pakhat an sinak thawng cun vawlei nih cun keimah cu nangmah thlahmi ka si le nangmah nih annih cu keimah na ka dawt bantukin na dawt hna kha a hngalh lai. Ka pa, na ka pekmi hna hi ka umnak ah ka sin i umter i ka sunparnak, vawlei ser hlan in na ka dawt ca i na ka pekmi kha hmu hna seh ti ka duh” (Jn. 17: 20 – 24).

Sunparnak na hmuh nakding ca lawngah si loin, midang sin na phawtzamh khawhnak ca tiangin Jesuh nih thla an campiak. Cucaah, na zumhnak cu hitihin phuang tuah:

“ Khrih chungah Pathian a um bangin ka chungah Khrih a um ve. Thiang Thlarau thawnnak thawngin Khrih he pakhat sinak ah a ka tlintier lai,” tiin (Kol. 2: 6 – 10). Thalrau, nunnak le pumsa kan sining a zate hin sunparnak a kan hmuhter khawh (1Thess. 5: 23).

Zumhnak na phuannak cu dawtnak Pathian sining na ngeih cang caah mah le mah hlawtnak (kaltaknak) he an i zulhdawi a hau. Nunning hlun na kaltakmi a tam paoh ah, Pathian caah hmun a tam deuh ve tinak a si. Cuti na tuahmi a phichuak cu sunparnak kha a rak karh ve.

Na sining a zate in Pathian sining in naa thumh tikah a thawnnak a nganmi nih cun Khrih lawhnak i na than khawh nakhnga na nun i a tlungmi thil vialte cu an sersiampiak dih lai (Rom 8: 28, 29). Na nunnak a ningpi in a nungmi raithawinak bantukin a sinah naa pumpek tik lawngah hi vawlei i na chuah chan, na nunnak nih aa tinhmi le na rak sunghmi thil cu tlamtlingte in an pek than lai.

Sunparnak naa ruahchanmi na chung i a ummi Khrih cu Pathian nih sunparnak taktak ah a canter lai (Kol. 1: 28). Zeicaahdah na chuah ti na hngalh fian i, hi vawlei i na hmuhmi tinvo(destiny) ah na lungawi, hmailei a ra laimi caan i na hmuh hngami tinvo cung i na lungput, le na sinak taktak hna na hmuh fian ahcun – cucu a sunlawinak a si ko. Sihmanhsehlaw zungzal sunparnak na co hngami he tahchunh ahcun chim tlak lo a si!

Paul bantukin temtuar awkah Pathian nih a kawhmi Khrihfa hi an tlawm, asinain Pathian nih a timhtuahmi lam cu a tawinak in tihin a chim: “Atu caan i kan inmi temhinnak hi cu hmailei i kan sin i phuan a si te laimi sunparnak he cun tahchunh

awktlak ah ka rel lo," a ti (Rom 8: 18). Kan caan ngeihmi hi a tawi tuk cang ruangah zumtu vialte cu hitihin a kan forhfial :

"Cucaah ka u le ka nau hna, Pathian nih a kan zaangfahnak a nganmi ruangah hin, Pathian sinah a nung in pekchanhmi raihawinak bantukin i pe tuah u; a rian ah aa pumpemi le cohlan awk tlakmi si tuah u; cucu biaknak taktak Pathian na pek awk biaknak cu a si. Hi vawlei kalning hin kal ve lengmang ti hlah u, sihmanhsehalaw chunglei in Pathian nih nan lungthin kha a dihumnak in in thleng hna seh. Cu tikah a thami thil le Pathian nih a lawmhmhi thil le a tlingmi thil kha nan hngalh khawh lai, cucu Pathian duhmi an si," (Rom 12 : 1, 2).

Cuticun na minung sinak pelpawite chungin Pathian nih sunparnak sang bik a hmuh lai. Hi vawleicung i na rak chuah ve ruangah midang nih hlawnak tampi an hmuh pinah nangmah hrimhrim nih a tlingmi thil kha tampi na hngalh lai. Hihi a man he aa tontawkmi cu a si hrimhrim lo, asinain Pathian duhsaknak sang bik a si. Hihi chan khat hnu chan khat an rak kawlmi thil cu a si!

Hi khuaruahharmi thil nih an tlakbuak hlanah na theih awk thil cu, Pathian nih vawlei a ser hlan ah zungzal ca i a khuakhanmi chungah na nunnak cu a rak in timh cang timi ka hun in theihter than (Efe. 1: 3 – 6).

Pathian nih zeitikhmanh ah a rian lim ta loin a ngol bal lo. David siangpahrang chimmi hi zohhmanh:

"Na ka kamhmi thil vialte kha tlinter ko hna... na thok ciami rian cu liim ko," (Salm 138 : 8).

"Khrih tlinnak a sanning taktak zong kha kan phan ve lai," (Efe. 4: 13).

Dal – 13

Nunnak Umtuning

Jesuh nih hitihin a ti,

"Biatak tein kan chimh: Ahohmanh hrinthan a si lo ahcun Pathian pennak kha a hmu kho lai lo," (Jn. 3: 3).

Pathian pennak cu hrinthan a simi lawng nih hngalh khawh le hmuhton khawhmi a si ahcun atu ah pennak chungah a kan luhpuitu le hmailei zungzal pennak chung zongah a kan luhpitu ding nunnak umtuing theih fian a herh. Zeicahtiah hi vawleicung i taksa in hrin kan sinak le thlarau vawlei i hrinthan kan sinak karlak cu Thiang Thlarau nih Pathian bia hmangin tahchunhnak he a kan cawnpiaak caah cu bantuk bia cu kan hman lai.

Bible zoh tikah hin Pathian duhmi cu a fiang ngaingai ko. Ngakchia paohpaoh hi biakamnak he aa thi-ummi nu le pa zohkhenhnak tangah him tein chuak hna seh, dawtnak in paw hna seh, dawtnak in hring hna sehlaw, dawtnak a corhnak hmun ah thanter hna seh ti hi a duhmi a si. A poi ngaimi cu a lettalam in thil a um tawn ruangah a phichuak cu ngaihchiatnak lengmang a si ko.

Aa hrinthanmi Khrihfa hna khuasaknak, amah chungkhar caah Pathian nih cu bantuk tinhmi cu a ngei ve. Vawlei ser hlan in a kan hngalh cangnak kong a kan chimh

(Efe. 1: 4). A hlankan i a thil theihnak hmangin a dawtnak a hun let(respond) hngami minung hi a rak theih cia i, amah innchungkhar ah an chuah khawhnak dingah thil umtuning vialte cu a thawnnak hmangin a huhphenhpiak dih.

“Vawlei ser hlan in kannih cu Pathian nih Khrih chung i amah ta si dingin a kan thim cang, cucaah a hmai ah a thiangmi le soi awk um lomi kan si awk a si. Pathian nih cun kannih cu Jesuh Khrih thawngin a fa i cohlan awk kha a rak timh cangmi le a duhmi a si,” (Efe. 1: 4, 5).

Hi vawleicung kan nu le kan pa hna cu mi ze paoh va si ko hna seh, kan pawngkam thil sining zong a ze ti a va si ko hmanh ah Pathian nih aa tinhmi cu kan hrinthan khawh nakhnga hi vawlei i kan chuah hi a duhmi a si. Sualnak a ngei lomi vawlei ah thih a thiam lomi minung khat hna seh ti hi Pathian tinhmi a si. Sihmanhsehlaw cu nakin khuaruahhar deuh a simi cu Pathian nih zungzal a chungkhar chungah fa sinak a kan pek i, hmailei sunparnak co awk le lawmphi awkah a kan timhlamh cuahmah (Heb. 2: 10).

Pathian bia a nungmi le zungzal in a hmunmi thawngin hrintharmi kan si cang, thih a thiammi nu le pa fa si loin thih a thiam lomi Pa fa kan si cang. Cu zungzal a hmunmi bia (thlaici) cu kan zumh i, kan nunnak chungchin, kan thlarau in kan cohlan (1 Pet. 1: 23).

Chan thar fimthiamnak hmang lo tein Salm catialtu nih kan hramthoknak, kan nu pum chung i a kan sernak le huhphenhpiak kong a kan chimh.

“ Ka pum chung thil vialte hi nangmah sermi an si dih; ka nu paw chung i a ka semtertu cu nangmah na si. Hi bantu thil thuk le khuaruahharmi thil ruangah hin nangmah

cu kan lawmh: keimah kong i khuaruahhar a simi thil le nangmah nih na tuahmi thil khuaruahhar a simi hna kongah hin kan lawmh. Nangmah nih na ka hngalh dih cikcek ko; ka pum hi nang caah cun khuaruahhar awk a si lo, zeitindah a thli tein muisam ka hun ken le ka nu paw chungah zeitindah ka hung than ti kha nang na caah cun khuaruahhar a si lo. Ka chuah hlan in na rak ka hmuh diam cang. Ka ca i na sermi ni hna cu na cauk chungah an rak i khumh diam cang, hram an i thok hlan an i tial diam cang,” (Salm 139: 13 – 16).

Sihmanhsehlaw ni le thla a tlin tikah cun kan nu paw chung i a kan tuamtu ti, kan umnak vawlei cu a kek i, hi vawlei ah kan rak phan. Laihri pakhat a cah i lai hri dang a hun i thok caan cu khuaruahhar a si ko.

Voi hnih hrinnak hmuhton lo ahcun zeitikhmanh ah thlarau vawlei chungah luh khawh a si lo zia Jesuh nih fiang tein a kan chimh.

“Biatak tein kan chimh: ahohmanh ti le thlarau in hrin a si lo ahcun Pathian pennak chungah cun a lut kho lai lo,” (Jn. 3: 5).

Thlarau vawlei cu thli hrangmi he an i lo. Thlitu thilti khawhnak le a riantuannak cu kan theih, asinain kan duhningin kan umter kho lo. Asinain thil pakhat a fiang komi cu, mit in hmuh khawh lomi vanlei huham cawlcangnak le Pathian dawtnak cu kan lungthin ah a rung lut ti kan theih tikah Pathian lungput cu kan thlarau chungah a hung um.

Kan hrinthan ni cu nunnak dang hramthoknak a si. Kan hngalhnak lai hri nih a kan cawmkeng ti lo i, Thlarau vawlei i kan chim hmasa bikmi cu “ Abba ka Pa” ti hi a si (Rom 8: 15). Van lei hrin kan si hi khuaruahhar cu a si ko

(Jn. 8: 23).

Hi vawlei kan nule nih lung buai ngai in, tih chuk ngamh chuk in, nganfahnak he a kan hrin. Cucu thindamnak le lawmhnak nih a hun zulh colh. Mi cheu nih nganfahnak saupi an tuar lio ah, cheu khat caah cun awl tein an ngeih. Cu bantu cun van lei i hrin kan sining zong a si, cheu khat caah cun Thlarau hnangamnak fawi tein an hmuh i, a cheu nih cun caan saupi zaangen chuah in an i sual taalpi!

Ngakchia nih aho cawnpiak loin a paw khimnak caah a nu hnuk a banh bantu khin, kannih zong Pathian bia kan fuhpanh ve: " Ngakchia chuakka bantu in thlarau hnuk kha duh u, cu thlarau hnuk nan dinnak thawngin nan thang lai," (1Pet. 2: 2).

A dawtnak le a mi zohkhenhnak kut le ke ah a hmanmi a Khrihfabu hmangin thlarau lei kan puitlin hlan i kan tonmi harnak le hliamhma cu a kan zohkhenh. Sihmanhsehlaw, hmailei ah thil ol-ai lo nih a kan hngah ko. Minung kut in domhtlaih awk le bawmh awk a tha lomi, zumhnak in kal kan cawnnak ah tihchuk ngamhchuk in karhlan kan thok tawn.

Cun, thlarau lei ruhkhua le titsa sersiamnak ah Pathian bia rawl hak ei a hau:

"Pathian sunparnak le thatnak i hrawm ve awak a kan kotu kan hngalhnak thawngin Pathian tihzah in nun awak a kan herhmi thil vialte cu amah Pathian thawnnak lila nih cun a kan pek. Cuticun a ngan ngaingaimi le a sung ngaingaimi laksawng a kan kamhmi cu a kan pek i cu laksawng a kan pekmi thawng cun a kan hrawkhral khotu vawlei pumsa duhnak chung hin nan luat kho lai i Pathian sining cu nan i

hrawm kho lai. Hi ruang hrimhrim ah hin, nan zumhnak i thatnak chap kha fak piin i zuam u; cun nan thatnak ah khan hngalhnak i chap u; nan hngalhnak ah khan mah le mah i uk khawhnak i chap u; mah le mah i uk khawhnak ah khan in khawhnak i chap u; in khawhnak ah khan Pathian tihzahnak i chap u; Pathian tihzahnak ah khan unau bantu in i dawtnak i chap u law unau bantu in i dawtnak ah khan zawnruehnak i chap u. Hi thil hi nan herhmi an si i tam piin nan ngeih hna ahcun Bawipa Jesuh Khrih na hngalhnak ah khan thawnnak an pek hna lai i rian tampi an tuanter khawh hna lai" (2Pet. 1: 3- 8).

Duhsah in Khrih sining cu kan chungah a um lai (Gal. 4: 19). Thlarau lei ngakchia dirhmun cu a hung liam i, seino kan hun si tikah cun kan nunnak ah thihruaitu kan herh colh. Cuticun, minung hi tinhmi um loin hlawhtlin khawh a si lo zia, le biakamnak le pumpeknak he teimak chuah in sangpi aa tinhmi lawng an hlawhtlin zia kan hun hngalh lai.

Paul nih Rom khua i a ummi mithiang hna sinah hitihin a forhfial hna: " ...Pathian sinah a nungin pekchanhmi raithawinak bantu in i pe tuah u; a rian ah aa pumpemi le cohlan awk tlakmi si tuah u; cucu biaknak taktak Pathian nan pek awk biaknak cu a si. Hi vawlei kalning hin kal ve lengmang ti hlah u, sihmanhsehlaw chung lei in Pathian nih nan lungthin kha a dihumnak in in thleng hna seh. Cu tikah a thami thil le Pathian nih a lawmhmai thil le a tlingmi thil kha nan hngalh khawh lai, cucu Pathian duhmi a si," (Rom 12 : 1,2).

Puitlin kan timi hi tuavo tampi kan hun ngei tinak a si. Kan hun puitlin tikah mah pumpak ca lawng i thil kan rak

ti tawnmi kha ngol i, midang caah tuan dingin ruah kan si. Jesuh nih, " Mi Fapa hi rian tuanpiak dingah ka rat tung lo, mi tampi an rian tuanpiak awk le annih tlanhna ca i ka nunnak pek awkah pei ka rat cu," tiah a ti (Matt. 20: 28).

Lamkaltu Johan nih, pale hna a hramthok tein a ummi kha nan hngalh caah na sinah hi ca hi ka tial. Tlangval hna, nannih nih mithalopa kha nan tei caah hi ca hi kan kuat hna. Ka dawtle hna, Pa kha nan hngalh caah hi ca hi kan kuat hna. Tlangval hna, nan thawn caah kan kuat hna; Pathian bia cu nan chungah a um i mithalopa kha nan tei cang a ti (1Jn. 2: 13, 14).

Atu cu kan thlarau nun hi puitling hmanhsehlaw, a donghna a si lo. Kan mihring sinak cu duhsah tein zor chin lengmang hmanh sehla kan thlarau sinak cu ni khat hnu ni khat a thar chin lengmang (2Kor. 4: 16). Vawlei pumsa cu a donghna ah cun a thi ko lai – asinain cucu thihna chung i chikkhat i hngilh khi a si (1 Kor. 15: 20 -22). A rawk kho lomi ci in hrinmi cu an thih zongah phun dangin an thi i, an nun zongah phun dang in an nung. Thlanmual cu hmailei thihna a um ti lomi le a sunglawimi chung luhna kutka ah a cang (Fil. 3; 21). Chikkhat kan i then ruanga kan ngaih a chia, sihmanhsehla ruahchanna a ngei lomi bantu cu kan si lo (1Thes. 4: 13).

A ngan deuhmi ruahchanna a um rihmi cu, Jesuh rat than caan kha an let cang tiin thihna kha hlengin amah sinah zungzal a um dingmi mi thong tampi lak ah khan kan i tel. Kan caah hmun timhlahm awkah a kal aa fian bantu kin Pathian thawnna nih a zohkhenhmi hna caah cun vancung khua ah khin a rawk kho lomi le a hnawm kho lomi le a ziam

kho lomi innchungkhar roconak cu i lawmhpi awkah a kan lak lai (1Pet. 1: 5, 6). Thlanmual in kan kal zongah, khuadawm in kan kal zongah aa fiangmi cu Jesuh bangin kan thi kho ti lai lo, ti hi a si.

Thitumhna zong a herh ti lai lo, zeicahtiah Jesuh nih hitihin a ti, "Mithi cu nunter than an si tikah vancungmi bantu an si lai i an i thium ti lai lo," (Matt. 22: 30).

Nau nganfah a um ti lai lo, ngaihchiatna zong a um lai lo i, mitthli tlakna le fahna hna cu an lo dih lai. Jesuh nih thil vialte a tharter tikah cun thihna nih mi kha fahna a pe kho ti lai lo (Biathlam 21: 4, 5).

Hi a fekmi biakamna nih hin kan hrin tharna hi dongh thiam lomi nunnak hram kan domh ti hi faing tein a kan chimh. Ni khatkhat cu van thar le vawlei thar ah hin kan lut lai i, an sunparna hna cu kan i lawmhpi te lai (Biathlam 21; 1 – 7). Hihi zungzal nunnak umtuning cu an si.

Cucaah, amah innchungkhar pumkhat siter than awkah a rat than hlan tiang Jesuh nih amah philh lonak ah dawtna in Bawipa zanria hmang peng dingin a kan fial. Cuti kan tuah tikah kan zumhna nih vailamtah thihna le thawh thanna nun cu a hngalh peng pinah, a Thlarau nih kan thlarau cawmkenna le a rat than hlan tiang a dawtna le a nun he pehtlainna kan ngeih zia a kan hngalhter.

Dal – 14**Philh lonak ca lawngah maw?**

Zumtu tampi nih a theih a fawi ngai nain, a sang bikmi Bawipa zanraih hman tinah hmang i ihawikomhnak sullam an thei thiam lo i, cu thil cu tlamtling i an i lawmhpi khawh lomi hi ze i tluk ngaihchia dah a si. Cabuai hmai i changreu einak ah amah philh lo dingin Bawipa biacah cu zumh awktlak tein an zulh ve ko. Cathiang chim bangin an sualnak caah vailamtah cung i Khrih thihnak cu lunglawm in an ruat than tawn. A rat thannak ding ni sunglawi cu ruahchannak he an cuanh, a pennak chung i mitsurhang le changreu thar an ei din thannak ding ni cu! (Matt. 26; 29). Sihmanhsehlaw ngaihchia ngai a simi cu hi thil hi phih lonak ca menmen i hmannak in a za lo, ti hi an philh tawn. I hawikomhnak a si i, thlarau lei i pehtlainnak caan a si.

Zumhnak dik nih cun hmelchunhnak (mitsurhang le changreu) pin lei khi a hmuh khawh, cun Pathian Fapa nun le a thatnak cu a lak khawh. Zumhnak in mitsurhang le changreu cu, “ Ka pumsa nih a dawtnak hmelchunhnak cu aa lak bantukin Pathian nunnak cu ka thlarau nih aa lak ve cang,” tiin Pathian biak buin eidin ding a si.

Jesuh philh lonak men ah Pathian nawlbia zulh phun

in Bawipa zanraih hi hman lo ding. Phursonak le thathawhnak cu a raoh hlan ah an lo kho, sihmanhsehlaw Pathian nun i hrawmhnak nih cun sunparnak pakhat hnu pakhat in kan co tiang a kan hruai lai (2Kor. 3: 18).

Cu bantuk dawtnak philh lo cu a tha i zoh a dawh ngai, asinain thluak cinkennak lawng cu sau a daih lo, a hleice in Pathian a tlaihchan lomi le ze i a rel lomi he hna khuasak le thilti lawng hna kan rianh ahcun. Hmailei sunparnak lawng i ruahchan hi a tha ngaimi hmuhtonak pakhat a si, sihmanhsehlaw atu kan dirhmun i a ummi harnak nih hin rianrang tukin tangah a kan thlak khawh.

Jesuh hmaiah kan lungthin kan thumh i kan biak ah siseh, khuaruah setmat in a ze i ti thil kan va ti zong ah siseh, thil tihnung le serhsatnak tong dingin thil a hung um tikah cun a dawtnak cu fawi tukin kan philh lai i, zohchunh awk a keneh zong kan zul kho lai lo.

Jesuh tangdornak thazaang nih kan nun ah riantuan kho loin temtawn in a um ti kan theih le nunnemmi lawng nih vawlei ro an co lai ti kan theih ko zongah nahchuahnak in kan khat i, kan covo hmuh awkah kan chan tantim chung cu kan buai hoi.

Moses nih Israel mi hna kha vancungmi rawl in cawm an si kha a hmuh ahcun, zungzal nunnak rawlin cawm kan simi hi ze i tlukin dah khuaruahhar chinchin awk a si! (Salm 78: 25). Khrih nunnak rawl le biatak a eimi paoh cu chan khat hnu chan khat an nung camcin lai. Khrih thatnak le Thlarau in i pehtlaih cu an i lawmhpi. Khrih nun kha mah nunnak ah aa lak khomi paoh cu an thi kho lai lo. Amah thawngin an nun ahcun phun dangin an nung i, an thih zongah phun

dangin an thi ve. Ni khatkhat cu khuaruahhar lawmhnak he hla na sa te lai.

Hla thar kha an sa i : “ Nangmah cu cazual kha lak awk le a khuhnak kha phoih awkah naa tlak. Zeicahtiah an in thah i na thihnak thawngin, Hrin kip le chung kip le holh kip le phun kip chungin, minung cu Pathian sinah na phakpi hna. Kan Pathian rian tlangbawi bantu kin a tuantu dingah siangpahrang phun ah na ser hna i annin nih vawlei cu an uk lai,” an ti. (Bia. 5: 9 -10)

“Fak piin hla an sa i, “ An thahmi Tuufa kha, lianhgannak le rumnak le fimnak le thawnnak le upatnak le sunparnak le thangthatnak hmuh awkah aa tlak,” an ti. (Bia. 5: 12)

Kan Khrihfa nun cu a rak thi cangmi kan thlarau chungah thawntertu Khrih Thlarau cohlannak thawngin aa thok ti hi philh lo ding a si (Efe. 2: 1). A biapi deuh rihmi cu, kan nun cu thlarau ah hram a sihmi zumhnak dik i zohkhenh le cawmken peng a hau ti hi a si.

Biaknak dang paohpaoh ahcun minung nih Pathian an kawl, sihmanhsehlaw Khrihfa ah cun Pathian he pehtlaihnak kan ngei. Pathian nih minung a kawl lawng si loin, a Fapa nun a pek hna (Jn. 3: 36).

An nunnak hrampi a simi Khrih he pumkhat sinak kha an mertak soal lai phan ah Paul nih Khrihfabu pawl cu ralrin a pek peng hna. A hlan i zumhnak in Khrih Jesuh an rak cohlanmi cu catbang loin pehzulh dingin le thawngthabia tifim cu mertak lo dingin ralrin a pek hna (Gal. 3: 3; Kol. 2: 6). Hawikomhnak, thlacamnak le zumhnak lei kong cawmpiaknak le Bawipa zanriah dumtinak in pehzulh ding a

si. (Lam. 2: 42)

Thlarau thawnnak le thazaang hmuh awk ahcun kan nitin tirawl nak hmanh in amah nun cohlan peng hi a biapi deuh ngaingai (Jn. 6: 48). Jesuh nih amah loin cun zehmanh kan ti khawh lo zia fiang tein a kan chimh ko bu in, kanmah thawnnak hmangin theipar chuah kan timh peng ahcun, cu nak hruh cu zeidah a um ti hnga? (Jn. 15: 4, 5). Zeicahdah Bawipa zanriah einak cabuai kan naih hlan ah kan lungthin kan purhdah tawn? Thil tihnung pahnih a um ruangah a si: mah le mah harnak kan i pek nakhnga lo dingah, le Pathian chimhrinnak fakmi kan in lo nakhnga caah a si (1 Kor. 11: 23 – 33).

Khrih thihnak nih setan thilti khawhnak chungin a kan tlanh cang i Pathian he remter kan si cang ti kan zumh i, kan soal kan i ngaichih ahcun, kan thlarau chungah nuntertu a Thlarau cohlannak in hrin thannak kan hmu. Thinhunnak fa (Efe. 2: 3) si ti loin, dawtnak fa kan si cang (1Jn. 4: 7). Thlarau lei ah a thimi si loin, Pathian sining le dawtnak he a nungmi kan si.

Sihmanhsehlaw minung hlun ziaza ralchanh awkah Khrih Thlarau a hung luh tikah hrinthan le cangka buainak a chuakcalh (Gal. 5: 17). Minung hlun cambang kaltaknak a tam paoh ah daihnak le thawnnak a karh ve lai. Minung hlun thihnak a um lo ahcun a donghnak ah hnabeidonghnak, zawtnak le thihnak taing hmanh a chuahpi khawh!

Minung hlun a thih ahcun dawtnak in na kal lai i, midang caah na nung lai (1 Jn. 2: 7- 11). Dawtnak in karhlannak nih cun kan sinak thar le vanlei zia thar cu rem tein a chiah – a theipar hna cu lawmhnak, daihnak,

nuamhna, ngandamna, nun duhdim le hlawhthlinna hna an si. Mah zawn lawng ruahna hi sual a si hlei ah tih a nung!

Mah zawn ruahna in a nungmi Korin Khrihfabu nih Bawipa zanria dumnak cabuai hmai ah dawh cah lo le hruhru hranghrang i an ummi cu Paul nih ralrin a pek hna. Khrih nih an caah a thi a thletmi philhlonak ah an i pum, sihmanhsehlaw anmah ngeihmi changreu cu midang phawt an tim lo (1Kor. 11: 21 – 22).

Aa dawhcah lomi an ziaza le dawtnak an chambau ruangah Khrih pumsa chung i a um vemi an unau hmanh an hngal kho ti hna lo. Zeirel lonak cu aa chonh chin lengmang i, zanria dumnak i aa tel vemi Khrih pumsa hmanh an i hngal kho ti lo. Cu bantuk hruhru hranghrang umtu nih cun vancungmi hmanh kha khuaruahhar in a tuah hna lai i, Pathian biaceihna a phakpi te ko hna lai.

Cucaah, “Hihi ka pum a si, nanmah caah ka pekmi a si. La u law ei uh,” cun a thisen in biakamna thar a tuahmi hi thei bu in, ei in ding hna u sih (1 Kor. 11: 24, 25). A dawtnak aw nem hi philh hna hlah u sih.

A rauh hlan ah kan zumhna cu mithmuh kut tongh in a langhter lai. Cu tikah Pathian cu a sining tein kan hmuh khawh lai. Vanram hmanh khi puanzar aa thlengmi bantukin kan hmuh khawh tiang Khrih he pum khat kan sinak cu a thuk chin lengmang lai! Haleluiah! Si ko seh, Bawipa Jesuh, rianrang in ra ko cang!

Dal – 15

Pathian Pekmi Ngandamna

Genesis in Biathlam tiang zoh tikah Pathian bia nih sumthen lo bakin minung kan ral ngan bik a simi khuachia kong cu a dikdiar in a langhter. A nunzia kan cawn ahcun kan tuar hnga dingmi zong a langhter. A caan ah sual le titsa i kan khuasak tawng ruangah zeitimaw in zawtnak a chuak i, voi tampi cu midang nih a kan pekmi fahna ruangah a chuakmi an si hi philh hna hlah u sih. Pathian bia nih cu kongah ralrinna a kan pek lawng si loin a teinak lam zong a kan cawnpiak (2Tim. 3: 16). Rak i kilvenna sii- ai phun deuh a si.

Sibawite hmuhningah mizaw a tam deuh hi cu lungthin lei phurrit pakhat khat ruangah a si an ti. Thinhunna, lung nuamh lonak, tihphanna, vansanna, le a poi bikmi cu that lonak ruang hna ah pumsa a zuaizaang colh. Hihi aa dawh cah lomi lungput le a ning cang loin kan tuarmi zeimawte khi an si ko nain a hnu ahcun zawtnak a chuahpitu hrampi ah an i chuah.

Voi tampi cu sibawite nih kan pumsa ah zawtnak an hmu kho lo i an mizaw zohnak thilri an hmang kho tawn lo. Cuticun, fahna phen i a ummi thil hmuh awkah a liamcia caan i kan thil tining le thil umtuning hna an hlat tawn.

Kan pumsa chung i zawtnak khamtu ralhrung hi

zawtnak hrik pawl nih an pemh tawn, zeicahtiah thluak fahnak le thluak buainak nih cu ralhrung cu a hlankan in an rak pemh chung ruangah a si.

Pathian nih ngandam hirhiar in kan um hi a duh (Ex. 15: 26). Kan damnak caah a kan pekmi a bia kan ngaih lo ahcun kan caah a tha lai lo.

“Ka fapa ka bia cu ngai hna law ka chimmi cu na hna chi tuah hna. Na lung chungah i chia hna law lohter hna hlah. Zeicahtiah aa hmuhmi caah cun nunnak an si i a pum dihlak damnak an si,” (Phungthlukbia 4: 20 – 22).

Cu lawng hmanh a si lo. Kan nunnak cu thil tha in a khahter lai, cucaah kan no peng lai i, mupi bangin kan thawng lai (Salm 103: 5). Amah lawng hi a kan noter than kho i, kan chan zong a saute khotu cu a si (Gen. 25: 1- 4). Kan lungthlitum tlinternak le kan lawmhnak tlinternak hmangin cucu a tuah. Innchungkhar pakhat bak lawng i hmaithlaknak chungin kan chuah i Pathian le a mi hna rianh awkah thatho tein kan luatnak kan hman thiam ahcun kan harsatnak tampi cu a zor thluahmah ko lai. Mupi cu hmuh thar a corhter hna i, thazaang thar he vansangpi ah khuaruahhar in a zuartertu Pathian nih cun a mi pawl sinah cu bantuk cun a tuah kho hnga lo maw?

Pathian lawnglawng nih na sual an ngaihthiam khawh i, na chiatha hngalhnak a thurhnawmmi zong a thianter khawh. Hi bantuk thil ah Pathian nakin thil dang hna kan i bochan deuh sual ahcun, cucu hruh bia a si hnga i sullam zong a ngei hnga lo (Mk. 2: 7-12; 1Jn. 1: 9). Lung hnangamnak hi ngandamnak ah a herh tukmi a si, cucu Pathian sin lawngin na hmuh khawh lai (Rom 5: 1). Titsa le sual ruangah a rawkralmi zia hi Pathian bia lawng nih an thlenpiak khawh

lai. Pathian a hngal lomi hna cawnpiaknak zulh hi hruh a si. Hi ruangah hin pei a taktak a si lomi hna kan i buaipi i, kan khawtlang nun zong a zawtnak a si cu.

Lung diriamhnak hi a hlawk tuk pinah ngandamnak zong a kan pek (1Tim. 6: 6). Bawipa ah i lawmh peng hi a har ko nain na thahri ca tiangin a tha (Fil. 4: 4). Mikip he i remte in um hi khuamaw caan ah cun thil si kho lo ko a lo tawn nain na mitkuh a thawtler lai (2Tim. 2: 22).

Hihi Pathian cawnpiaknak thawmpal langhter mi a si. Zumhnak, ruahchannak le dawtnak hi vawleicung si-ai nakin an thawng deuh (1Kor. 13: 13).

Zumhnak hi ngandamnak a rawktu tihphannak le lungretheihnak teinak lam a si. Pathian bia hi tihphannak teinak ca le zumhnak thawnternak ca biakamnak in a khat. Harnak le kan nun i a tlung tawnmi thil umtuning tam deuh hi cu Salm le Phungthlukbia chungah hin an um dih. Bible chungmuril in na chungmuril ah Pathian nih bia a chim khawh. Amah na naih ahcun hnangamnak le daihnak an pek lai. Jesuh hrimhrim nih lungretheihnak kongah fakpi in ralrinnak a kan pek (Lk. 2: 22 – 34). Pithlung nih lunglawm in nikhat chung rawl an kawl ; hlasaknak caan an ngeih i, lilipar hna nih an par an sarh i, ni ceu an i lawmphi khawh ahcun, kannih zong hi thil hi kan cawn ahcun kan tuah kho ve hnga lo maw?

Ruahchannak cu a man a sung ngaingai. Ruahchannak cu zungzal van- inn nuam kan panhnak lawngah si loin kan vawlei pumsa damnak ca zongah a herh. Ruahchannak nih Pathian cu kan pumsa caah thazaang, hmailei herhbaunak vialte tlintertu le thaizing caah ni chuak ceu dawh bantukin

a hmuh. Ruahchannak nih thaizing cu nihin nakin a tha deuh lai tiah lunglawm tha nuam in a rak i ruah chung. Ruahchannak cu zeizong vialte hi Pathian nawlgeihnak tengah an um ti theih fiannak in lunglawm in daite in aa din (Rom 5: 5; 15: 4).

Dawtnak hi a biapi bikmi a si. Jesuh nawlbia hmasa zeirel lo i kan ummi le kan thei na bu in kan i philhter tawnmi hi cu ngaihchia ngaingai a si ko (Jn. 15: 12). Dawtnak naa nunpi tikah Jesuh na dawt a langhter lawng si loin na unau thluachuah na pek a si hlei ah, na pumsa caah damnak a si (Jn. 14: 21). Huatnak, thinhunnak, fahnak, lungfahnak hna nih na pumsa chung i tteng kipah sivai tha lo an luhter i, na kal (kidneys) cu thilrit tam tukin an chonh i fakpi in rian an tuanter.

Na unau cungah ngaihthiam khawh lonak lungput na ngeih tikah zawtfahnak nih awlok an chonh sual ahcun khuaruahhar in um hlah (Matt. 18: 32: - 35). Matthai 18: 21 – 31 chung hi tha tein na rel ahcun Pathian tih hi sibawi pekmi sii nakin zeirel tukin dah a that kha Thiang Thlarau nih an fianter lai.

Na lung chungah thinhunnak naa uam i na thlarau na lawmhter lo ahcun Khrih pumsa chung i aa tel vemi na unau kha na theithiam lo tinak a si – harnak na pek ahcun nangmah zong harnak na ing ve lai (1Kor. 11: 27 – 34). Jesuh na dawtnak na langhternak ngan bik cu na bia chim le thangthat hla na saknak ah si loin, a mi hna cungah dawtnak na langhternak le an thilrit na chawnnak ah hin a si. Ngaihthiam khawh lonak sual na ngeih ahcun sibawi dangdang va panh duh hlah, na lungput kha thleng law a si ko.

Nunnak na hmuhning hi a muih chin lengmang i, Pathian le minung le zeizongte vuivai hnawhnak nun sifak i na um pengmi hi naa lawmhpi i, a derthawmmi na pumsa nih lungrawk in an tuah ahcun khuaruahhar in va um hlah – cu nih cun a fakmi dantatnak a tlunter lai.

“Lungthin lawmh hi sii tha a si, sihmanhsehlaw lungthin ngaihchia nih na ruh kha a roter,” (Phungthlukbia 17 : 22).

Hmai panh tein um law, nih hna hi cawng ve. Midang hna nihchuak capo saihter hna, cucu na ngandamnak caah a thami a si – na muihmai zong a remh lai! Midang soiselnak a si lomi le a tawk zawn i hman thiammi capo le nihchuak thil nih dinhnak mi a pek ve (Efe. 5: 4)

Paul cu vanram ah Jesuh he an um ko lio ah (Efe. 2: 6), a ke cu hi vawleicung ah fak tein a dir. Timothe paw a fak tawnmi damnak caah misur zu tlawm tete i ding ding in a fial (1Tim. 5: 2-3). Ralchiatnak lungthin hi zan hlan cun aa thleng lai lo, hmuhtonnak hmangin zumhnak a thanning rup tu in aa thleng lai. Timothe nih a paw fakmi caah mitsurzu a din ruangah hin miralchia tiin kan nihsawh awk a si lo. Fakpi thazaang chuah in a riantuanmi le a teminmi vialte kha kanmah cungah hin hun tlung tuah sehlaw, mi tampi cu, ' ka dam tikah ka rian cu ka peh than te ko lai', kan ti lai maw asiloah, tuante ah dinh kan hal hnga dek. Trofimas zong kha a damlo ruangah an dinhter i, a that in tuanvo an pek than khawh men (2Tim. 4: 20).

Pathian nih na thlacamnak an leh lo ahcun (asiloah) na zawtnak kong theih na duh ahcun Pathian sinah thlacamnak in thathnemnak a ngeimi lam hal tuah hnik

(James 1: 5). Kan ei dinmi tampi hi saupi chiah khawhnak ca le aa dawhnak caah chemicals an telh. Cu chemical nih cun ngandamnak a rawk. A thurhnawmmi thil hi hmun kip hin na sin a rak phan kho, asinain thin lau in um duh hlah (Mk. 16: 18). Pathian sinah thlacam law, cu thil tihnung lakin an chanh ko lai. Fak tukin riantuan, tam tuk in ei din, mit kuh cim lo, dinh mui hmu loin riantuan, etc. hna hi zawtnak a chuahtertu thil an si ve.

Pathian nih hrithiang le ngandam hirhiar in na um hi a duh. Kharuahhar thil le damnak an pek khawh i, an pek lai, asinain zawtnak a chuahtertu lungput tha lo hrial dingin a kan cawnpiak. Na nunnak pumpi in amah cu daw law, Pathian mi hna cu an herhbaunak kip ah bawm hna. Pathian nih an dawt i, an zohkhennak cu thei fiangin hngam tein i din zirziar (1Pet. 5: 7). Zumhnak in thaizing niceu dawh hmuh dingin i ruahchan peng. Hihi Pathian pekmi ngandamnak hmuhnak lam cu a si!

Dal – 16

Mah le Mah Fahnak i Pe Hlah

Pe 75 a sangmi hngawng-awh mi thahnak i an hmanmi thlainak cu buah law, nangmah tein naa thlai hnga maw? Thlai naisai hlah! A taktak in na buah lai tinak a si lo! Hi thil hi Haman cungah a tlungmi a si. Pathian mi a simi Mordekai cu zapi zohdawh in buah awkah aa tim ko nain, a thlithup in aa timhtuahnak le a ral khel thiamnak vialte cu amah tluknak ding caah a cungah an tlung dih. Amah thihnak aa ser. Pathian nih cu bantuk minung cu a huat caah amah sermi thlainak ah amah tu an thlai (Esther 3 – 7).

Genesis in Biathlam tiang Pathian nih a mi hna sinah fek tein bia a kamhmi hna cu:

“Sermi hriamnam zaihmanh nih khan nangmah cu an pem kho lai lo; sual an puhtu vialte hna kha na leh khawh dih hna lai. Ka salle cu ka ven hna lai i teinak ka pek hna lai,” (Is. 54: 17).

Bawipa chiti thuhmi, pastor lawng si loin zumhawktlak tein a riantuanmi hna le ding tein a kalmi, amah pumsa chungtel a simi paoh a tawngthamtu hna vialte kha Pathian nih hitihin ralrinnak a pek hna:

“ Annih cu ahohmanh kha a hremter hna lo i anmah ruangah siangpahrang kha a sik hna. Aa thawh i, ‘ka thimmi

ka sal cu tawng hna hlah u, ka profet cu fahnak pe hna hlah u, a ti," (Salm 105: 14-15).

Midang tluknak dingah zeitikhmanh ah khua va khang hlah, zeicahtiah zeitluk in na nehngang na thuh ko zongah Pathian nih a phozaar thiamthiam ko lai! Midang tlaknak dingah khur na cawh ahcun nangmah na tla lai (Phungthlukbia 28: 10). Khatlei kam ahcun, na lungput a thian ko, midang he rualremnak cu naa tinh i, na kut zong thiang tein na chiah ko ahcun, an thawngthamtu cungah siseh, kut dongin an sawhtu cung hmanh ah khan chiatserhnak a tlung lai. Miding an serhsat tikah Pathian nih a lettalam in thil a tluntermi kha zoh ta rih hna usih.

Daniel bantu kin tihnung tukmi dirhmun ah rap nih an foih ahcun hnangam tein um ko! Aho bawmhna zong tel lo tein zan khuadei hnangam tein aa hngilh ko. Zeidah chantling ah a hman hnga ti na ruat ve bal maw? Pathian nih chiandaih hi kha- cih zawtnak a ngeihter hna maw a si hnga asioah, an rawl taktak a phanh hlan lo (Dan. 6: 24) rawl taam kho loin a tuah hna dek a si hnga? Naa hngilh lio ah Pathian thangthat dingin na chunglei nun nih an thangh dah ti lo ahcun zehmanh hna i hnawhter hlah (Salm 91: 11). Cun, ngakchia le mizaw ti bantu midang herhbaunak bawmh chanh phun a si lomi ahcun ih lio ah zehmanh hna i hnawhter lo ding. John Wesley hi khuaruahhar vansannak ruangah zeitikhmanh ah nghilh kho loin a um bal lo an ti. Zei bantu tihphannak hmanh nih naa dinhnak hi hna an hnawh awk a si lo:

" Na kalnak kip i an zohkhenhtu dingah Pathian nih a vancungmi kha a chiah hna lai," (Salm 91: 11).

Pathian cu zeitikhmanh ah aa hngilh bal lo, cucaah

na herh ahcun it loin hngah a hau lai lo (Salm 121: 3-8).

Faro nih Israel mi hna a dawi hna lio i chuahnak tha loin harnak nih an velchum in a kulh hna bantu khan ka um cang rua tiin naa ruat maw? Phang hlah! Pathian nih rilisen kha a lai in a then i, chuahnak lam a serpiak hna kha philh hlah (Ex. 14: 21-22). An serhsattu hna caah zaangfahnak lam zuahpiak hna, zeicahtiah annih cu Pathian nih an tinhpiakmi lam an zawhtertu ding an si i, Pathian nih rilisen a cipter than bantu kin thil cu a ningcang tein a tuah than ko lai (Ex. 14: 27). Na nunnak i an thihphaihtu thil hna hi a zate in setan a si lem lo, Pathian tu a si deuh! Setan cu riantuan man pek lomi sal a si i, nawlbia hi rengah aa tim ve tawn. Pathian rikhihmi chungah a cawlcang i, na phurh khawh lo dingmi thilrit khinhnak nawl a ngei lo (Job 2: 1-10).

A chia siseh, a tha siseh zeizong vialte hi Khrih muisam an puttertu ding Pathian tinhmi thil lianngan tlinnak caah a si (Rom 8: 28-31). Cucaah, harnak na tonmi kha a sullam na theih i, cu harnak cun na nun ah a thami thil naa lak khawh ahcun, lawmhna na hmu lai (Job 42: 12-17).

Chun ceu ah siseh, zan mui ah siseh, midang nih an tonmi harnak kha na tong lai lo (Salm 91: 5-13). Pathian nih a miding mi a serhsaltu hna sinah ralrinnak bia a chimmi cu, ka mi hna a tawngthamtu cu keimah a ka tawngthamtu an si a ti (Is. 41: 11-14; Lam. 9: 5). Pathian nih a mi hna ramcar lak i an vahvaih lio ah khan minmei in a ven hna (Ex. 14 – 19). Rawl tam, tihal zongin a chia hna lai lo (Is. 49: 10).

Pathian zohkhenhnak tangah a liam cia thil vialte le arfi hna khi na nun tinvo (destiny) an si a timi pawl, hmelchunhnak hmangin hmailei kong a chimtu hna lak

zongin na him lai. Thlapa mi hip khawhnak zong nih na lungthin umtuning hi a hnuk kho lai lo. Si, vawleicung i a ummi thilti khawhnak vialte hi a nawlgeihnak tang i a ummi lawngte an si. Nika, thlapa le arfi hna nih harnak an in pe kho lai lo (Salm 121: 5-6). Tih ding zeihmanh na ngei ti lo.

Si e, rap chiatupa cu a chiahmi rap in awh a si cang lai (Salm 141: 8-10). Zeicahtiah Pathian nih hrival cu a hmuh i a soal lomi cu rap foih lo dingin a ven hna (Salm 142). Pathian cu dinnak hramdomhtu a si. A biaceihnak a din zia hi tuanbia ah tial an si lai i, zungzal in langhter an si lai (Salm 94: 23). Pathian nih an ral hna cu awlokchong in a tuah hna lai. A buaiter hna lai i favai bantukin a thek dih hna lai. A dawh hna lai, a naalmi hmuh ah a chiah hna lai i, a hrem hna lai (Salm 35: 1- 9). Miding doh awkah aa thawhmi paoh cu zaangfak khi an si (Is. 49: 24-26), zeicahtiah Pathian huhphenhnak ralhruang chimh aw i an i timhnak hmuh ah khan an sung cikcek (Salm 91: 2).

Tuanbia (history) kan timi hi Pathian nih a mi hna a zohkhenhnak le a mit falai bantukin a huhphenh hna nak kong a si (Zek. 2: 8). Cucaah, an dohtu hna caah zaangfahnak hmuh rak kian hna. Ngaihchia in um ti hlah. Na thin zong phang fawn hlah. Daite in um ko. Hngawng-awhnak thladempi kha nangmah caah a si lo. Na ke hram ah a rawl taammi chiandaih nih in hrum hnawh in, a alh hluahmahmi meiphu um ko hmanh seh, asiloah a thinhungmi mibupi nih in aukhuan hnawh hmanh hna sehlaw, tih hlah. Mitkuh thaw lo zong in um hlah. Zeicahtiah, nangmah dah ti lo, ahohmanh nih harnak an in pe kho lo. A sullam cu nangmah le nangmah lawng harnak naa pe kho.

Dal – 17

Pathian thatnak bik na hmuh lai

Pathian thatnak bik na kawlnak ah na lungthin a thian i, lungkhonnak le hruhnak phung hna cu hrial in, Thiang Thlarau forhfialnak lei ah na hna na chit ahcun Pathian thatnak bik na hmuh ko lai. Hi biakamnak hi ruahti a zawi lomi khuadawm bantuk men a si lo, na thlarau chungah dingteo in chimchungmi bia a si.

Na co hngami ro dik tak cu na co khawh than nakhnga Pathian nih a Fapa ngeihchun a hun thlah. Thiang Thlarau cu vancung i nangmah aiawh in riantuantu a si. Na bia an ceihnak hmuh ah Thiang Thlarau nih na dinnak a langhter lai i, rocotu ah an chiah lai. Zeicahtiah nang cu Pathian fa na si caah vawleicung biaceihnak zung nakhmanh in a dawtnak hal khawhnak nawl na ngei deuh. Biarovuih cu Jesuh thisen in fehter a si cang. Setan nih hna an hnawh kho ti lo. Lungthin ding lawngin an tuah khawh.

Phungzumh (Doctrine) hngalhnak men ah hin i za hlah. Phungzumh cu Thiang Thlarau nih Pathian hngalhnak lei i an hruainak ah bawmtu thilri menmen a si. Na nunnak caah cohlan awk a tlakmi Pathian thatnak le a tlamtlingmi biarovuih na theih khawh nakhnga vancung ram nih khin bia an in kamh.

Vawlei sual thil hna nih a tha na loin anmah duh zawngin muiser an in timhnak cu ing kho in, a nung in pekmi raithawinak bangin na pumsa cu naa pek i, na khua tuaktannak cu a ningcang tein sersiam than awkah Pathian bia na awnh ahcun Pathian thatnak bik na hmuh lai.

Cuticun na minung pumsa ah Pathian nih sunparnak sang bik a hmuh lai, cucu thil tha a si. Midang nih cohlan awk tlakmi Pathian lei i na tinvo in thathnemnak tam bik an hmuh lai. A donghnak bik ah, na nunah lung duh tlinnak a si (Rom 12: 1-2).

Pathian dawtnak tel lo, Jesuh Khrih riantuannak tel loin le Thiang Thlarau riantuannak tel lo cun zeik hmanh ah Pathian thatnak bik cu na hmu kho lai lo. Kum thong hra hmanh va nung law, pakpalawng a si ko lai. Sihmanhsehlaw Pathian thawngin fawi tein na hmuh lai!

Khuaruahhar Pathian dawtnak nih cun, cu a tenau tukmi na nunnak chungah a rak lut i, a dawtnak a nganmi chungah cun na hnabeidonghnak cu a zopter lai. A rawk kho lomi Pathian bia in hrin na si cang i, nangmah kongkau thil paoh cu a tlamtlinter dih lai. Na nun an uktu cu a liang cungah a um. A chia siseh, a tha siseh, zeizong vialte hi thil tha ah an cang dih lai, Zeicahtiah Pathian nih thil tha le thil tha lo hmangin a Fapa muisam keng dingin an ser lai (Rom 8: 29).

Pathian nih a sin in thachin hmuh awkah na aunak aw kha an theihpiak cang. Voi tampi amah na kawlnak zong kha a hmuh cang. Atu cu Pathian thatnak bik na hmuh khawh nakhnga van le vawlei kha an hninhpiak cang lai!